

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 18

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ

Δ'.

1. Ὑπὸ πάντων τῶν ἐπιστημόνων ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος (691/2) διὰ τῶν περιοριστικῶν Κανόνων αὐτῆς ἐπέβαλε κατ' οὐσίαν σεβασμὸν μὲν καὶ αὐστηράν τήρησιν καὶ μίμησιν τῶν ἀπαξ ὑπὸ τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰ. λεχθέντων, διδαχθέντων καὶ πραχθέντων, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀποφυγὴν πάσης ἀποπειρας καινοτομίας ἐπὶ παντὸς πεδίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Βεβαίως προηγήθησαν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου (691/2) ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (553) ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (680/1) ἐπὶ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου, αἵτινες ἀποτρέπουν τὰς οἰασδῆποτε φιλελευθέρας θεολογικὰς ἀναζητήσεις ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Φιλοσοφίας. Ὁ Νεστοριανισμὸς καὶ αἱ μυστικίζουσαι αἵρέσεις — Μονοφυσιτισμὸς, Μονοθελητισμὸς, Μονοενεργισμὸς — ἠνάγκασαν τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἐγκολπωθῇ τὸν Ἀριστοτελισμόν, τὸν ὑπὸ τῆς ὀρθολογίζουσας πῶς Ἀντιοχειανῆς Σχολῆς ἐκπροσωπούμενον, ὡς ὄργανον λογικῆς κατοχυρώσεως τοῦ Δόγματος. Καὶ ἐνῶ μέχρι τότε ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Νέων Πλατωνικῶν ἐβοήθησε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ χρησιμοποίησιν πλατωνικῶν ὄρων πρὸς διατύπωσιν τῶν θεμελιωδεστέρων Δογμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὕστερον ἐγκαταλείπονται οἱ Πλατωνικοὶ καὶ ἐμμέσως ἀπαγορεύεται ἡ περαιτέρω χρῆσις τῆς Πλατωνικῆς Φιλοσοφίας πρὸς ἀνάπτυξιν θεολογικῶν προβλημάτων, ἰδεῶν καὶ ἰδία δογμάτων.

2. Καὶ ἡ μία ἀπαγόρευσις φέρει τὴν ἄλλην καὶ κάθε νέος περιορισμὸς ἀποτελεῖ οὕτω πῶς συνέπειαν καὶ συνέχειαν ἐτέρας, προηγηθείσης ἀπαγορευτικῆς καταστάσεως. Μικρὸν λοιπὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐπιβάλλεται εἰς τὴν θεολογικὴν σκέψιν ὁ Ἀριστοτελισμὸς καὶ ἡ Κατηγορικὴ Λογικὴ τούτου, ἥτις ὠρίζεν ὅτι πᾶν τὸ ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπίνης Λογικῆς, πρέπει νὰ γίνεταί δεκτὸν ὡς Μυστήριον καὶ ἄρα ὡς Ἀρχὴ Πίστεως καὶ Δόγμα, τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὁποίου ἐὰν δὲν ἔδωκαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰ. εἰς μάτην θ' ἀναζητήσῃ ὁ νέος Θεολόγος, ὅστις ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων στηριζόμενος, θὰ καταντήσῃ ἀφεύκτως εἰς κακοδοξίαν καὶ αἵρεσιν. Οὐαὶ δὲ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν ὑποψίας καὶ μόνον ἐγείραντα κακοδοξίας καὶ παρεκκλίσεως ἐκ τῆς ὀρθῆς Πατερικῆς Πίστεως. Τὸ περὶ τὴν Πίστιν τυχὸν ὀλισθημα τοῦ ἐλευθεριάζοντος ἐν τοῖς Δόγμασι Θεολόγου, ἐχαρακτηρίζετο ἄνευ ἐτέρου, ὡς ἐσχάτη προδοσία καὶ ὡς θανάσιμος ἁμαρτία, μὴ συγχωρουμένη οὔτε ἐν τῷ παρόντι οὔτε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Τοιμᾶ ἤδη τὸν ΙΑ' αἰ. ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς νὰ ἐπαναφέρῃ ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς Σκηνῆς τὸν Πλάτωνα καὶ εὐθὺς ὁ στενὸς φίλος τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Ξιφιλῖνος (1064-1075) λαῦρος ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ καὶ προβάλλει τὴν ἀπειλὴν τοῦ ἀφορισμοῦ, εἰς τὸ ἄκουσμα καὶ μόνον τοῦ ὁποίου, ὁ ἐλευθεριάζων Ψελλὸς ἀνακρούει πάραυτα πρῦμαν καὶ διὰ λιβέλλου ἀναιρεῖ τὰς προτέρας γνώμας του καὶ ὁμολογεῖ πίστιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας!

3. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς Παραδοσιοαρχίας ἢ Παραδοσιοκρατίας,

ὡς ἀποκαλεῖται, ἐξακολουθεῖ, μὲ τινὰς διαμέσους διαλείψεις, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰ., καὶ μετὰ τὴν Ἀλωσιν τῆς Κων/πόλεως (1453) καὶ ἀπὸ τινῶν ἀπόψεων, μέχρι καὶ τῆς σήμερον. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ ἀναπτύξωμεν καὶ τὰ δεδικαιολογημένα αἴτια, ἅτινα παρεκίνησαν τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν λήψιν τῶν τόσων αὐστηρῶν καὶ διασφαλιστικῶν μέτρων πρὸς διαφύλαξιν, διάσωσιν καὶ διατήρησιν τοῦ πατρογονικοῦ θησαυροῦ, ὃν πνεύματα μεγαλοφυῆ καὶ ἄνδρες ἀληθῶς θεόπνευστοι ἐκκληροδότησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Πλήρωμα αὐτῆς. Οὔτε ὁ χώρος μᾶς ἐπιτρέπει, νὰ ἐκθέσωμεν καὶ διερμηνεύσωμεν τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα προῆλθον ἐκ τῆς τοιαύτης αὐστηρᾶς στάσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὰς δυσχερεστάτας δι' αὐτὴν καιρικὰς περιστάσεις, μάλιστα ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῆς λαίλαπος τῶν Σαρακηνῶν, τῶν Ἀβάρων καὶ Ἀράβων καὶ τῶν τόσων ἄλλων βαρβάρων Φύλων, πρὸς ἃ ὤφειλε νὰ ἐμφανισθῇ ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος, ὁμόψυχος καὶ μονολιθικῶς ὀρθόδοξος, διὰ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπωφελῶς ἐπ' αὐτῶν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ διασφαλίσῃ τὸ ἑαυτῆς, οὐχὶ καὶ πολὺ μεμορφωμένον, Ποίμνιον, ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς βιαίας μεταστάσεως καὶ ἀλλαξοπιστίας. Καὶ τὰ περιληπτικώτατα ἐπισημανθέντα, ὡς αἰτιολογικὰ τῆς αὐστηρᾶς στάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐν χρόνοις χαλεποῖς διὰ τὸ Ἔθνος καὶ διὰ τὴν ἰδίαν, εἶναι ἀσφαλῶς ἱκανὰ νὰ ἐμφανίσουν καὶ εἰς τὸν αὐστηρὸν ἐπικριτὴν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας διὰ τὴν ὡς ἄνω στάσιν τῆς κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους χρόνους, —ἐφ' ὅσον ἀντικειμενικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως θὰ θελήσῃ νὰ κρίνῃ— πόσον δικαιολογημένα ἦσαν τὰ ὑπ' αὐτῆς ληφθέντα ἀνασταλτικὰ μέτρα. Πάντως, ἐν εἶναι βέβαιον ὅτι δηλ. ἢ ἐν Τρούλφῳ Σύνοδος (691/2) καὶ αἱ προηγηθεῖσαι Ε' καὶ ΣΤ' Σύνοδοι, κατέστησαν τὸ κινεῖν τὴν Ἐκκλησίαν Θεολογικὸν πνεῦμα διστακτικόν, πολλάκις μάλιστα λίαν ἐπιφυλακτικόν. Ἐκ τοῦ πνεύματος δὲ τούτου ἐκαλλιέργηθη ἡ ὀνομαζομένη νεωτέρως Παραδοσιοαρχία ἢ Παραδοσιοκρατία, ἣτις κοινῶς ὁμολογεῖται, ὅτι ἔχει πλεῖστα ἀγαθὰ καὶ ἐπαινετὰ ὑπὲρ αὐτῆς στοιχεῖα. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ἐνταῦθα νὰ τραπῶμεν εἰς εὐρυ-

τέρας καὶ λεπτομερεστέρας ἐξηγήσεις καὶ αἰτιολογήσεις.

*

4. β) Ὡς δευτέραν αἰτίαν ἀνασταλτικὴν τῆς προόδου καὶ τῶν ἐξελκτικῶν τάσεων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, θεωροῦμεν τὸν δυσπερίγραπτον, ἀφόρητον καὶ τοῦτ' αὐτὸ τρομερὸν Τουρκικὸν ζυγόν, τὸν ἐπὶ 400 σχεδὸν χρόνια ἐπιβληθέντα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἐνδόξου Ἑλληνικοῦ Ἐθνους καὶ ἐπὶ τοῦ Ὀρθόδοξου Ἑλληνικοῦ Πληρώματος. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶχε πλεόν ἢ ἀγωνισθῇ τὸν ἐνδοξὸν καὶ κραταιότατον περὶ ζωῆς καὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα· ἀγῶνα ἐθνικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν· ἀγῶνα φυλετικόν καὶ ὑπὲρ-φυλετικόν· ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων λαῶν· ἀγῶνα ὑπὲρ αὐτῆς ταύτης τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ. Καὶ πρὸς δόξαν καὶ αἰωνίαν αἴγλην καὶ τιμὴν τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, αὕτη ἀνταπεκρίθη πλήρως εἰς τὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περιστάσεις ἐν ἀγῶνι πολυμετώπῳ καὶ δυσχερεστάτῳ, μάλιστα μὲ θυσίας δυσπεριγράπτους καὶ πελωρίας, ἃς οἱ σήμερον τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἐλευθερίας ἀπολαμβάνοντες, ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι τῆς Ὀρθόδοξου Ἑλληνικῆς Πίστεως καὶ τέκνα τῆς ἐνδόξου καὶ τετιμημένης Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας, συμφέρον, ἀλλὰ καὶ καθῆκον ἔχομεν, ἵνα μὴ λησμονῶμεν, οὐδὲ νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς ἑαυτοὺς νὰ διολισθαίνωσιν εἰς λήθην καὶ ἄγνοιαν τὰ ἐνδοξα τρόπαια, τὰ ὑπὸ τῆς ἀγιωτάτης, ἐνδόξου καὶ πολυτετιμημένης Ἐκκλησίας μας ἐπιτευχθέντα, ἐπὶ παντὸς πεδίου τῆς ζωῆς καὶ δράσεως τῶν τέκνων τῆς καὶ τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Ποιμίου τῆς.

5. Ἡ ἀγία ἡμῶν Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, κατὰ τὰς κρίσεις τῆς δουλείας ἡμέρας, εἰς ἓνα καὶ μοναδικὸν σκοπὸν ἀπέβλεπε· τὴν διαφύλαξιν τοῦ προγονικοῦ θησαυροῦ τῆς Πίστεως καὶ τὴν διατήρησιν ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τῆς Ἑλληνικῆς Σοφίας καὶ Τέχνης, ἅτινα ἐδημιούργησεν σύμπτασα ἢ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότης. Καὶ τὸ ἐπέτυχε. Τὸ Βυζάντιον καθίσταται ὁ ἱερός Θεματοφύλαξ τῆς ἱερᾶς Παρακαταθήκης τῆς Ὀρθόδοξου Πίστεως.

Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΕΝΕΞΕΩΣ ΕΝ ΝΙΓΗΡΙΑ, ΠΡΟΕΛΘΟΝΤΑ ΘΥΜΑΤΑ

Εἰς τὴν Νιγηρίαν τῆς Ἀφρικῆς διεξάγεται σχεδὸν ἐπὶ ἓν ἔτος ἀνηλεῆς ἐμφύλιος πόλεμος μὲ τραγικάς συνεπειάς. Ἡ μάστιξ τοῦ φυλετικοῦ πολέμου ἐπληξεν ἰδιαιτέρως περιοχάς τινας, ὅπου ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀπέθανον περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομμύριον καὶ ὅπου ἑκατομμύρια παιδιῶν ἀργοπεθαίνουν ἐκ λιμοῦ. Σχετικαὶ δημοσιογραφικαὶ εἰδήσεις ἀναφέρουν, ὅτι καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκουν 6000 ἄτομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυναῖκες καὶ παιδιὰ, καὶ ὅτι ἐσημειώθησαν καὶ φρικιαστικὰ κρούσματα καννιβαλισμοῦ. Οὕτως, εἰς νοσοκομεῖον τι τῆς δώδεκα ἀσθενῆ παιδιὰ ἐψήθησαν καὶ ἐφαγώθησαν!

Ἡ τραγωδία τῆς Νιγηρίας συνεκίνησε βαθύτατα τὸν φιλόανθρωπον λαὸν μας, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐδοκιμάσθη δεινῶς κατὰ τὴν τελευταίαν ἐχθρικήν κατοχήν καὶ μὲ ραγισμένην τὴν καρδίαν ἐβλεπε τὰς μυριάδας τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ ἀποσκελετωμένων καὶ ἀποθνησκόντων παιδιῶν του.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος προέβη εἰς θερμὴν ἐκκλησίαν δι' ἀποστολὴν τροφίμων εἰς τὴν Μπιάφρα, ἐξαπολύσας πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τὴν ἀκόλουθον ἐγκύκλιον :

« Ἀδελφοί μου,

Ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας, τὸ ραδιόφωνον κ.λπ., ὡς καὶ ἀπὸ τὰς διαφόρους συζητήσεις εἶναι ἤδη εἰς ὅλους μας

ἐπαρκῶς γνωστὴ ἡ τραγωδία τῆς Νιγηρίας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι πολλοὶ θὰ ἤθελαν νὰ βοηθήσουν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν τὸν τρόπον. Δι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνει νὰ βοηθήσῃ ὅλους, διὰ νὰ ἐκδηλώσωμεν ὅλοι μας τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων τῶν ἀποσκελετωμένων παιδιῶν. Τὰ δυστυχισμένα αὐτὰ πλάσματα, προτοῦ καλὰ-καλὰ προφθάσουν νὰ βλαστήσουν, θερίζονται ἀπὸ τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ νὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν ἀγάπην μας καὶ πρὸς ὅλους ὅσοι ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν πείναν καὶ ἀποθνήσκουν κατὰ μυριάδας, διότι δὲν ἔχουν τίποτε, ἀπολύτως τίποτε νὰ φάγουν.

Ἀδελφοί μου,

Καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἔθνος, ἐδεκατίσθημεν προσφάτως ἀπὸ τὸν λιμὸν τῆς ἐχθρικῆς Κατοχῆς καὶ γνωρίζομεν καλύτερον ἀπὸ ὅσους δὲν ἐπεινάσαν, τί σημαίνει νὰ μὴ ἔχῃς οὔτε μίαν ρίζαν, διὰ νὰ γελάσῃς τὴν πείναν τοῦ κενοῦ σου στομάχου. Ἐπομένως, ἡ βοήθειά μας πρέπει νὰ εἶναι ὄχι ἐκ τοῦ περισσεύματός μας, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑστερήματος. Ἄν δὲν μᾶς περισσεύῃ διὰ νὰ δώσωμεν κάτι, ὡς περικόψομεν ἀπὸ ὅ,τι μᾶς εἶναι ἀπαραίτητον. Ἡ προσφορά μας αὐτὴ θὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν ἀξίαν καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὴν ἐκτιμήσῃ περισσότερο. Θὰ εἶναι ὁ «ὄβολος τῆς χήρας», τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος ἐξαγακτήρισεν ὡς τὴν μεγαλυτέραν προσφοράν, διότι αὐτὴ προσέφερεν «ὄλον τὸν βίον αὐτῆς» (Μάρκ. ιβ' 44), ὅλας τὰς οἰκονομίας της.

Τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία γίνονται οἱ μεσοῖται τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος, ὃν καὶ παραδίδουσιν ἡμῖν τοῖς μεταγενεστέροις καθαρὸν καὶ ἀδιάφθορον, ὡς τοῦτον παρέλαβον. Ἄνευ τοῦ Βυζαντίου, ἄνευ ἰδίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἄνευ τῶν Μοναστηρίων, τῶν Μοναστηριακῶν Σχολῶν καὶ Ἐργαστηρίων, ἄνευ τῶν καλῶν καὶ φανατικῶν καὶ μεγάλων πατριωτῶν Ἑλλήνων Μοναρχῶν, τί θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κληρονομήσωμεν ἐκ τῆς Κλασσικῆς καὶ Χριστιανικῆς Ἀρχαιότητος καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ, τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ὠραίου, ὃν οἱ Ἕλληνες, οἱ πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν ἐδημιούργησαν; Ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία λοιπὸν διὰ τὴν διαφύλαξιν καὶ διατήρησιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ Ἀρχαίου Πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως ἐπάσχιζε καὶ διὰ ταῦτα ἐνδιεφέρετο, κυρίως καὶ κατὰ πρῶ-

τιστον λόγον. Δὲν ἠδύνατο ἄλλωστε καὶ ἄλλως νὰ πράξῃ. Ἐχθροὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, εὐθύς μετὰ τὴν Ἀλωσιν, περιέβαλλον τὸ χριστεπώνυμον Πλήρωμά της. Ἐσωθεν οἱ Τοῦρκοι, ἡ ἀπαιδευσία, τὰ ὀργανωμένα ἐνίων ὁμογενῶν ἢ καὶ ξένων συμφέροντα. Ἐξωθεν οἱ προπαγανδισταί, οἱ χριστιανοὶ Ἱεραπόστολοι—Καθολικοὶ καὶ Προτεστάνται—ἐκβιάζουν τὴν ἀγίαν μας Ἐκκλησίαν, τὴν συμπιέζουν, τὴν περισφίγγουν παντοιοτρόπως. Καὶ αὕτη ἀμύνεται, ἀγωνίζεται, ἀντιπαλαίει, στηριζομένη κυρίως εἰς τὴν ὑπερήφανον ἀντίληψιν τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος, τῶν τροπαίων καὶ ἐπιτευγμάτων αὐτῆς. Καὶ ἡ Πίστις αὕτη γίνεται ὄπλον πανσθενές καὶ ἀκαταμάχητον εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας τῶν μελῶν της, τῶν πιστῶν της. Ἀλλὰ θὰ συνεχίσωμεν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀδελφοί μου,

Ὅσοι θὰ προσφέρετε κάτι εἰς εἶδος, παρακαλεῖσθε νὰ ἀκολουθήσετε τὰς ὁδηγίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὥστε ἡ εἰσφορὰ σας νὰ χρησιμοποιηθῆ εὐκολώτερον καὶ νὰ καταστῆ ἀποτελεσματικώτερα. Αἱ εἰς χρῆμα εἰσφοραὶ εἶναι ἐπίσης εὐπρόσδεκτοι. Πάντως εἴτε μὲ τὸν ἕνα εἴτε μὲ τὸν ἄλλον τρόπον, ἅς ἀποδείξωμεν ὅλοι, ὅτι ἡ ἀγάπη μας πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας δὲν περιορίζεται εἰς ἄγονα συναισθήματα, ἀλλ' ἐκδηλώνεται καὶ μὲ τὰ ἔργα. Καὶ ὁ Κύριος, ὅπως ὅλοι γνωρίζομεν, ἐκτιμᾷ τὰ ἔργα ὄχι τὰ λόγια.

† Ὁ Ἀθηνῶν *ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ*».

Χιλιάδες παιδιά, ὅπως τὸ εἰκονιζόμενον, ἀργοπεθίζουν καθήμερῶς ἀπὸ τὴν πείναν.

Ἡ ἀνωτέρω ἐγκύκλιος ἀνεγνώσθη τὴν 18ην Αὐγούστου 1968 εἰς ἅπαντας τοὺς ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, ἐνῶ τὴν 16 Αὐγούστου 1968 καὶ ὥραν 12 μεσημβρινὴν συνεκεντρώθησαν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν οἱ ἀιδεσιμώτατοι πρόεδροι τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐδόθησαν λεπτομερεῖς ὁδηγίαι διὰ τὴν διενέργειαν τοῦ ἐράνου τούτου.

Ὁ ἔρανος συλλογῆς τροφίμων διὰ τὰς λιμοκτονούσας περιφερείας διενηργήθη ἀπὸ τῆς 18 μέχρι τῆς 24

Αὐγούστου ἐ. ἔτους, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν συντονισμόν τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ὁ ἔρανος ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, διότι αἱ συγκεντρωθεῖσαι ποσότητες τροφίμων ὑπερέβησαν πᾶσαν προσδοκίαν.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς λή-

Λιμοκτονοῦντα παιδιά τῆς Μπιάφρα.

ξεως τῆς ἐβδομάδος βοήθειας διὰ τὰ θύματα τῆς διενέξεως τῆς Νιγηρίας, ἀπηύθυνε θερμὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν πατρικὴν του εὐλογίαν πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις καὶ γενναϊόφρονα συμμετοχὴν ἔδωσε τὸ «παρὼν» εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθεῖσαν σταυροφορίαν.

Ὡς ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὰ μέχρι τῆς 30ῆς Αὐγούστου ἀποτελέσματα ἔχουν ὡς ἀκολούθως :

1) Ἀπὸ τὰς ἐνορίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς συνεκεντρώθησαν 220.000 κουτιά κονσέρβες (γάλα ἐβαπορέ, κόρν-μπίφ, ἔτοιμα φαγητὰ μὲ κρέας κ.λπ.).

2) Παρὰ διαφόρων ἰδιωτῶν κατετέθησαν εἰς Τραπεζὰς τῶν Ἀθηνῶν 400.000 δρχ. Αἱ καταθέσεις εἰς τὰς Τραπεζὰς συνεχίζονται δι' ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ προσφέρουν. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ ἠγοράσθη ἀντίστοιχος ποσότης κονσερβῶν κρέατος.

Τὰ ἐφόδια, τὰ ὁποῖα συνεκεντρώθησαν, ἀπεστάλησαν εἰς τὸν προορισμὸν των μὲ τὸ πλοῖον «ΑΚΡΩΤΗΡΙ», ναυλωθὲν ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ τοῦ Ο.Η.Ε. (UNICEF). Μὲ τὸ ἴδιον πλοῖον ἐστάλησαν ὡσαύτως καὶ οἱ 100 τόννοι σταφίδος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ

100 τόννοι δρύζης τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Διὰ νὰ καταδειχθῇ ἡ συγκίνησις, τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησεν ἡ ὅλη προσπάθεια, ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς τὰ κάτωθι: Ἐνας ἔμπορος προσέφερε 10 τόννους μῆλα· μία ἑταιρεία 1 τόννον δρύζης· ἡ ἑταιρεία «Nutritsia» 3.600 κουτιά γάλα· οἱ μαθηταὶ δύο κατασκευάσεων τῶν Χ.Μ.Ο. 10.000 δρχ., τὰς ὁποίας συνεκέντρωσαν ἀπὸ ὀργανωθείσας ὑπ' αὐτῶν θεατρικὰς καὶ ἀθλητικὰς παραστάσεις· οἱ μαθηταὶ τῆς κατασκευάσεως Ν. Περάμου—Παγγαίου ἀπέστειλαν μὲ συγκινητικὴν ἐπιστολὴν 2.003,50 δρχ.· ἀξιωματικοὶ καὶ μαθηταὶ 1ου τάγματος ΣΕΑΠ 4.650 δρχ. καὶ ὁ Σύλλογος Ὑπαλλήλων Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς 20.000 δρχ.

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ ΠΙΚΠΑ κ. Βιτουλαδίτης διεβίβασε πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον φωτοαντίγραφον τηλεγραφήματος τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις ἐδρεύοντος Γραφείου Εὐρώπης τῆς UNICEF πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ ΠΙΚΠΑ στεγαζόμενον Γραφεῖον τοῦ «Συνδέσμου UNICEF—Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως», διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκφράζονται πρὸς τὸν Μακαριώτατον θερμόταται εὐχαριστίαι τῆς Ὄργανώσεως ταύτης τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν γεν-

Ἀποστολὴ τροφίμων διὰ τὰ λιμοκτονοῦντα παιδιὰ τῆς Νιγηρίας κατόπιν τῆς ἐκκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ (21.7.1968)

Πολυσεβαστέ μου ἅγιε Γέροντα,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς,
Κύριε Νομάρχα,
Κύριε Στρατιωτ. Διοικητά,
Κύριε Δήμαρχε,
Ἀγαπητοὶ μου Χριστιανοί,

Ὅταν πρὸ 11 ἐτῶν ἀπομακρονόμουν μὲ λύπη ἀπὸ τὴν ἀγαπητὴ μου Λευκάδα, λόγῳ τῆς μεταθέσεώς μου στὴν Ἱ. Μ. Φωκίδος, τότε ὅλα μποροῦσα νὰ τὰ φαντασθῶ. Ὅχι ὁμως καὶ τὰ γεγονότα τῆς παρουσίας στιγμῆς.

Εἶναι δύσκολο, ἀδελφοί μου, νὰ περιγράψω τὰ αἰσθήματα, πὺν δονοῦν τὴν ψυχὴ μου τώρα πὺν Σᾶς

ναϊόδωρον προσφορὰν τῶν 100 τόννων ὀρύζης διὰ τὰ θύματα τοῦ ἐν Νιγηρίᾳ ἐμφυλίου πολέμου. Τὸ κείμενον τοῦ τηλεγραφήματος ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Παρακαλῶ διαβιβάσατε τὰς θερμοτάτας μας εὐχαριστίας πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμον διὰ τὴν γενναίαν προσφορὰν τῶν 100 τόννων ὀρύζης, τὴν ὁποίαν ἡ UNICEF εὐχαρίστως δέχεται διὰ τὰ ἐκατέρωθεν θύματα τῆς ἐν Νιγηρίᾳ συρράξεως».

Ἡ συμπαράστασις καὶ ἡ ἀδελφικὴ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ θύματα τῆς Νιγηρίας εὔρε διεθνῆ ἀπήχησιν. Οὕτως, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 8 τῆς 20 Αὐγούστου 1968 ἐγκύκλιον τοῦ Περιφερειακοῦ Γραφείου Εὐρώπης τῆς UNICEF πρὸς τὰς ἐν Εὐρώπῃ Ἐθνικὰς Ἐπιτροπὰς τῆς UNICEF ἀναφέρεται, ὅτι καὶ ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἀπέστειλε τρόφιμα πρὸς ἀνακούφισιν τῆς λιμοκτονούσης περιοχῆς τῆς Νιγηρίας.

Ὁ δὲ Πρόεδρος τοῦ ΠΙΚΠΑ κ. Ἀ. Ροζάκης, κοινοποιῶν πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν ὡς ἄνω ἐγκύκλιον τῆς UNICEF, τονίζει ἐν τῷ διαβιβαστικῷ ἐγγράφῳ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς :

«Μεθ' ὑπερηφανείας δὲ καὶ ἡμεῖς, οἱ χειριζόμενοι ἐν Ἑλλάδι τὰ τῶν διεθνῶν προνοιακῶν ἐπαφῶν τῆς Χώρας, ὡς τέκνα πιστὰ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, διὰ πρῶτην φορὰν βλέπομεν νὰ γίνεταί μνεία τῆς ἐπὶ διεθνῶς ἐπιπέδου παροχῆς βοήθειας παρὰ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τὸ πρῶτον ἀναγινώσκουμεν εἰς ἐπίσημον κείμενον νὰ ἀναφέρεται ἡ προνοιακὴ μέριμνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».

βλέπω ξανὰ καὶ διακρίνω τὴν ἀγάπη Σας. Θὰ πῶ κατὶ ὅτι οὐδέποτε σᾶς λησμόνησα κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἀπουσίας μου.

Στὸ ὄραϊο καὶ φιλόξενο νησί σας, τὸ νησί τῶν μεγάλων ποιητῶν, μὲ τὸν καλλιτεχνικὸ του πλοῦτο καὶ τὸν ἄφθαστο ἐπτανησιακὸ πολιτισμὸ, μὲ τὴν πηγαία καὶ ἄδολη θρησκευτικὴ στή Λευκάδα, πρωτῶρθα τὸ 1947. Ἐδῶ ἀξιῶθηκα νὰ λάβω τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης διὰ χειρῶν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας Κυρίου Δωροθέου. Καὶ τώρα ἐρχομαι πάλιν ἐδῶ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω ὡς ἐπίσκοπος.

Θὰ ἦταν παράλειψις, ἀν δὲν ἀνέφερα τὴ στιγμὴ αὐτὴ καὶ τοὺς ἀγαπητοὺς μου χριστιανοὺς τῆς Ἱ. Μ. Φωκίδος, τοὺς ὁποίους μὲ ὀδύνη πολλὴ ἀποχωρίστηκα. Ὁ Θεὸς ἄς τοὺς ἐνισχύη. Ἐγὼ πάντοτε θὰ τοὺς θυμᾶμαι μὲ συγκίνησι καὶ θὰ προσεῦχωμαι γι' αὐτούς.

Κατὰ τὴ μεγάλη γιὰ μένα αὐτὴ στιγμὴ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκχύσω τὴν ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸ. Τὸν εὐχαριστῶ, διότι ἔδειξε σὲ μένα πλοῦσια τὰ ἔλεη Του. Τὸν εὐχαριστῶ, διότι ἐπέβλεψε στὴ μηδαμινότητά μου καὶ μὲ ἀξιῶνει νὰ τὸν ὑπηρετήσω καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὑψηλὴ σκοπιὰ. Καὶ ἀν μύριες ζωὲς εἶχα καὶ ἀν «ἀπὸ φυλακῆς πρῶτας ἕως νυκτός» ἀκαταπαύστως ὑμνοῦσα τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά Του, καὶ πάλιν δὲν θὰ μποροῦσα νὰ ἐξοφλήσω τὰ χρεῖα μου στὴν θεία εὐσπλαγχνία.

Ἄκρως τιμητικὴ βέβαια, ἀλλὰ καὶ βαρεῖα ἡ ἀποστολὴ, τὴν ὁποίαν μοῦ ἀνέθεσαν διὰ τῆς ψήφου των ὀ ἐμπνευσμένους Προκαθημένους τῆς Ἐκκλησίας μας Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριος Ἱερώνυμος καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τοὺς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τους.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τὶς πολιτικὲς καὶ στρατιωτικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν τιμητικὴν συμπαράστασί τους κατὰ τὴν ἄφιξί μου στὸ ἀγαπημένον μου νησί. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν Σεβασμιώτατον καὶ σεβαστόν μου Γέροντα Μητροπολίτην Κύριον Δωροθέον γιὰ τὰ καλὰ του λόγια καὶ τὴν πατρικὴ του ἀγάπη. Εὐχαριστῶ ἐπίσης καὶ τὸν Ἅγιον Ἀκαρνανίας. Παρακαλῶ τὸν σεβαστόν μου Γέροντα νὰ μὴ παύσῃ νὰ εὐχεται τώρα, πὺν ἐπωμίζομαι δυσχερῆ καθήκοντα. Εἶναι γνωστὴ ἡ φιλόθροπος δρασὶς τοῦ Σεβ. Κυρίου Δωροθέου. Ὡς δεῖγμα ἀναφέρω, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ γηροκομεῖο, τὸ ὁποῖον δι' ἰδίων του ἐξόδων ἀνήγειρε καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει τώρα νὰ τεθῆ σὲ λειτουργία. Εὐχαριστῶ ἀκόμη τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, πὺν ἔκαμαν τὸν κόπο νὰ ρθοῦν μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι μοῦ προσφέρουν τὸ

πολύτιμο δῶρο τῆς ἀγάπης τους. Ὁ Θεὸς ἄς μὲ ἀξιῶσῃ νὰ ἀνταποκριθῶ καὶ ἐγὼ στὰ εὐγενικά τους αἰσθήματα.

Συνηθίζεται, ὅταν ἐγκαθίσταται νέος Ἱεράρχης, νὰ ἐκφωνοῦνται λόγοι τρόπον τινὰ προγραμματικοί. Περιμένουν, δηλαδή, ν' ἀκούσουν τὸ πρόγραμμα, ποὺ σκέπτεται νὰ ἐφαρμόσῃ.

Σήμερα, φίλοι μου, δὲν θ' ἀκούσετε πρόγραμμα, ἀλλὰ πρόβλημα· ἢ μᾶλλον μερικά ἀπὸ τὰ προβλήματα, ποὺ μὲ ἀπασχολοῦν. Θέλω νὰ τὰ ἐκθέσω στὴν ἀγάπη σας, νὰ τὰ γνωρίζετε καὶ σεῖς, ὥστε νὰ μπορέσουμε ἀπὸ κοινῶ νὰ ἐργαστοῦμε καλύτερα γιὰ τὴν ἐπίλυσί τους.

Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἠθικὴ πτώσις τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ τὸ καθήκον, ποὺ ἐκπηγάζει γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας. Τί βλέπουμε στὶς ἡμέρες μας; Τὴν ἀπομάκρυνσι ἐνεκα διαφορῶν λόγων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατὸν τώρα νὰ ἀναπτύξουμε. Βλέπουμε τὴν ἀπομάκρυνσι πολλῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὶς αἰώνιες πνευματικὲς ἀξίες, ἢ ὅποια ἀπομάκρυνσις ἀνησυχεῖ κάθε ἄνθρωπο, ποὺ αἰσθάνεται τὴν εὐθύνη του. Βέβαια, ὑπάρχει καὶ τὸ «μικρὸν ποίμνιον», ἐκεῖνοι ποὺ κρατᾶνε ψηλὰ τὴ σημαία τοῦ Χριστοῦ καὶ βαδίζουν «κόντρα στὸν ἄνεμο» τοῦ ὕλισμου καὶ τοῦ μοντερνισμοῦ. Εἶναι ὅμως καὶ ἓνα μεγάλο μέρος ἀδελφῶν μας στὴ σύγχρονη κοινωνία, τὸ ὁποῖον ἐνεκα διαφορῶν λόγων ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ Θρησκεία. Σ' αὐτοὺς καλοῦμεθα νὰ δεῖξουμε τοὺς θεσσαυροὺς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας. Πρέπει νὰ τοὺς πείσουμε, ὅτι ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἀπόλυτο ἀνάγκη τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ὅτι καὶ γι' αὐτοὺς ἔχρυσε τὸ αἷμα Του στὸ Γολγοθᾶ ὁ Θεάνθρωπος. Μεγάλῃ ἱκανοποίησι θὰ αἰσθανθοῦμε, ὅταν τοὺς δοῦμε νὰ βαδίζουν στὴν ὀλόφωτη λεωφόρῳ τῆς πίστεως, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Μέσα στὴν πάλῃ τῶν ἰδεῶν· μέσα στοὺς κοσμογονικοὺς χρόνους ποὺ ζοῦμε, στοὺς κοινωνικοὺς μετασχηματισμοὺς, ποὺ συντελοῦνται στὸν κόσμος, ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ δώσῃ τὸ «παρά». Διότι μόνον ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ ἀπαντήσῃ στὰ ἀγωνιώδη ἐρωτηματικὰ τῆς ἐποχῆς μας. Ἄτομα, οἰκογένειες, λαοὶ καὶ ἔθνη, ἢ ἀνθρωπότης ὀλόκληρη θὰ μπορέσῃ νὰ βρῆ τὸν δρόμο τῆς εἰρήνης καὶ τῆς προόδου, μόνον ἂν ἀκολουθήσῃ τὰ διδάγματα τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ τὸ θέμα μας εἶναι, πῶς θὰ ἐργαστοῦμε ἀποτελεσματικὰ σ' ἓνα κόσμος, ποὺ συνεχῶς μεταβάλλεται; Ἴδου τὸ πρόβλημα, ποὺ θέλει συζήτησι. Πρέπει νὰ ἰδοῦμε τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ὅχι ὅπως θέλουμε νὰ εἶναι, ἀλλὰ ὅπως εἶναι, γιὰ νὰ ἐννοήσουμε βαθύτερα καὶ τὸν βοηθήσουμε ν' ἀνεβῆ ἐκεῖ, ποὺ θέλουμε, ἢ μᾶλλον ἐκεῖ ποὺ πρέπει.

Δίπλα μας ὑπάρχει τόσοσ πόνος, τόση κακοδαιμονία, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἄπ. Παῦλος κωτηριάζει λέγοντας τὸ «Ὁς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει». Δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀδιαφορήσουμε, ἀλλὰ ὀφείλουμε νὰ ἐργαστοῦμε μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις, γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ στὴν κοινωνία οἱ βασικὲς ἀρχές τῆς πίστεώς μας, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη, νὰ κατοχυρωθῇ τὸ δίκαιο, νὰ ἐνισχυθῇ ἡ χήρα, τὸ ὀρφανό, ὁ φτωχός, νὰ βρῆ προστασία ὁ ἀπροστάτεντος, παρηγορία ὁ θλιμμένος.

Τὸ δεύτερο σημεῖο—πρόβλημα, στὸ ὁποῖον ὅμως δὲν θὰ ἐπεκταθῶ, εἶναι ἡ ἐξέυρεσις νέων στελεχῶν, γιὰ νὰ ἐργαστοῦν στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Χρειάζονται ἄνθρωποι πνευματέμφοροι, μὲ ἰδανικά καὶ ἱεραποστολικὸ ζῆλο, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὸ θυσιαστήριον καὶ ὑπηρετήσῃ ἀγὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν Ἄνθρωπο. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ κάνω προσκλητήριον. Τὸ μάτι μου πῆρε ἀρκετοὺς παλαιοὺς μαθητὰς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων—καὶ νέους ἀσφαλῶς—τοὺς ὁποίους θὰ παρακαλοῦσα νὰ ἀνάφωρουν τὴν καρδιά τους μὴ ὠραία λαμπάδα, ποὺ νὰ καίη γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του. Καὶ συγχρόνως παρακαλῶ ὅλους τοὺς κληρικοὺς νὰ σταθοῦμε στὸ ὕψος μας, γιὰ νὰ μὴ ἀκούγονται παραφωνίες, ποὺ τόσο μᾶς ἐκθέτουν.

Τὸ τρίτον θέμα, ποὺ μὲ ἀπασχολεῖ, εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας καὶ συνεργασίας στὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Λευκάδος μας. Στὴν πνευματικὴ αὐτὴ προσπάθεια καλοῦνται ὅλοι οἱ δυνάμενοι νὰ φέρουν ὅπλα. Τὸ ἔργον τῆς ἱεραποστολῆς δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς μόνον γιὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς θεολόγους· ἀλλ' ὁ καθένας, ποὺ διαθέτει ἀγνότητα διαθέσεων καὶ εὐρύτητα ἀντιλήψεως, θὰ παρακληθῇ νὰ συνεισφέρει τὸν πνευματικὸ του ὀβολό.

Ἐνώπιόν μου θὰ βρῖσκεται πάντα τὸ καθήκον. Τὸ καθήκον μου. Δὲν τὸ ἀγνοῶ, ἀγαπητοί μου. Μοῦ τὸ ὑπενημιζει ἄλλωστε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι σκοπὸς τῆς ποιμαντικῆς εἶναι: «Ἰτερώσαι ψυχὴν ἀρπάσαι κόσμον καὶ δοῦναι Θεῷ... Καὶ τὸ κατ' εἰκόνα ἢ μένον τηρήσαι ἢ κινδυνεῖον χειραγωγῆσαι ἢ διαρρῆν ἀνασώσασθαι, εἰσοικίσαι τε τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις...». Ὡς ὁδηγὸς στὶς ἐνεργειές μας πρέπει νὰ τεθῇ τὸ ἀξίωμα: «Ἀγάπα τὴν ἀλήθεια περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους». Μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ἡ διοίκησις εἶναι δύσκολο πρᾶγμα, μάλιστα σὲ μιὰ ἐποχῇ, ποὺ «οἱ πάντες...τὰ ἐναντῶν ζητοῦσιν· οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ» (Φιλ. β', 21), ὅπως λέει ὁ θεῖος Παῦλος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰποῦμε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι θὰ λέγεται ἡ ἀλήθεια πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ἐκπληρώνει τὸν ὕψηλό του προορισμὸ ὁ κληρικὸς ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει ὡς ἀρχὴ τὸ «Ἄν ζοῦμε, πρέπει νὰ ζοῦμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἂν πεθαίνομε, νὰ πεθαίνομε γιὰ τὴν ἀλήθεια». Ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον ἀναλαμβάνω σήμερα τὰ ἐπισκοπικά μου καθήκοντα.

Παρακαλῶ νὰ ἔχω τὴ συμπαραστάσι ὄλων Σας. Τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου· τῶν ἀγαπητῶν μου ἐκπαιδευτικῶν ἰδιαίτερος, γιὰ νὰ συνεργαστοῦμε στὸ δύσκολο ἔργον τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεότητος, τῆς ἐλπίδος τοῦ ἔθνους μας. Ζητῶ τὶς σκέψεις σας, τὴν συνεργασία σας καὶ ἐλπίζω νὰ βρῆτε σὲ μένα μιὰ καρδιά ἀνοιχτὴ, πρόθυμη νὰ ἀπαντήσῃ πρῶτα στὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ σὲ κάθε πρόσκλησι ψυχῆς ποὺ ὑποφέρει. Ἐλπίζω νὰ βρῆτε μιὰ καρδιά ἀνοιχτὴ, ποὺ νὰ ἐπικοινωνῇ πρῶτα μὲ τὸν Ὄρανό, γιὰ νὰ μπορῇ κατόπιν νὰ ἐργάζεται στὴ γῆ γιὰ τὸν συνάνθρωπό της.

Ἀγαπητοί μου,

Ἄκουσα σήμερα κατ' ἐπανάληψιν τὴν λέξι ἐνθρόνισις. Ἐνθρόνισις! Κάποια ἄλλη λέξις θὰ ταίριαζε

Περὶ τὸν διάλογον μετὰ τῶν ἑτεροδόξων

Η ΚΟΠΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν αὐξουσαν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀντίστασις ἐναντίον τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας τῆς Ρώμης καὶ ἡ υπερήφανος αὐτοπεποίθησις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀλεξανδρείας ὤθησαν τὰς ἀξιολογώτερας παλαιὰς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, εἰς τὴν ἀφῆρσιν.

Τὴν ἀντίστασιν τῶν Μονοφυσιτῶν, Κλήρου καὶ Λαοῦ, ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκ. Συνόδου (451) κατέπνιξεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α' (527-565) ἀπὸ ἰσχύος. Ἡ σύζυγος ἑμῶς αὐτοῦ, ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα (548), ἡ ὁποία ἠύνοιε τὸν Μονοφυσισμὸν, καὶ ἐπίσης ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν τῷ πνεύματι αὐτῷ ἐπηρέασε καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς Μονοφυσιτικοῦ Ἐπισκοπάτου.

Ἀπὸ τῆς χειροτονίας τοῦ Πατριάρχου Πέτρου IV τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἐν ἔτει 567 ὑφί-

ἴσως πῶς πολὺ. Δὲν συμφωνεῖτε ; Ἄν ὁμως θέλετε νὰ τὴ χρησιμοποιήσουμε κ' ἐμεῖς τὴ λέξι αὐτὴ «ἐνθρόνισις», τότε θὰ ἔλεγα μὲ ὄλο τὸν παλμὸ τῆς ψυχῆς μου: Ἐλάτε, λοιπόν, νὰ ἐνθρονίσουμε—σεῖς κ' ἐγώ—τὸν Χριστὸ μέσα στὴν καρδιά μας. Ἀνέβηκε κάποτε κ' ὁ Ἰησοῦς σ' ἓνα θρόνο· μὰ ἐκεῖνος ἦταν Σταυρός. Εἶναι σωστὴ ἡ σκέψις ξένου συγγραφέως, ὅτι «Ὅταν ὁ Θεὸς ἀγαπή τὴν ψυχῆς, φανεράναι τὸν σταυρὸν κατόπιν». Δὲν τρέφω αὐταπάτες. Ὁχι. Ἄς δώσω μόνον ὁ Κύριος νὰ εἶναι ἐλαφρὸς ὁ σταυρὸς, ποὺ καλοῦμε νὰ σηκώσω καὶ ἄς ἔλθῃ Ἐκεῖνος ὁ Οὐράνιος Κυρηναῖος πλάι μου νὰ ἐπισχύσῃ τὴν ἀδυναμία μου. Παρακαλῶ τὸν Πανάγαθο Θεὸ· καὶ ὁ Ἐκεῖνος ἐλπίζω. Ἐπικαλοῦμαι καὶ τὴν προσβεῖες τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν Ἰ. Μονὴ τῆς Φανερωμένης προστατεύει τὸ νησί μας, τὰ τέκνα τοῦ Υἱοῦ τῆς καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Ζητῶ τὴν προσευχὴς τῶν ἁγίων Ἱεροσολῶν, τῶν ἀγαπητῶν μου ἱερέων καὶ ὄλων τῶν χριστιανῶν. Ἀδελφοί μου, εὐχεσθε καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ. Δὲν εἶναι αὐτὸ σχῆμα λόγου. Καὶ ἐγὼ ταπεινὰ παρακαλῶ γιὰ ὄλους σας, γιὰ τὴν οἰκογένειάν σας, γιὰ τὰ ἔργα σας, τοὺς ξεν τεμένους σας, γιὰ τὴν Πατρίδα μας, γιὰ τὸν κόσμον ὅλον. Ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων ἄς ἐδλογγῆ ὄλους σας κ' ἄς σᾶς χαρίξῃ ἄφθονα τὰ πνευματικὰ καὶ ὄλικά του ἀγαθὰ.

«Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν».

† Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

σταται ἡ συνεχὴς σειρά τῶν Πατριαρχῶν Αἰγύπτου.

Εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἀνῆκον ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ἀκόμη οἱ ἐποικισθέντες ἐκεῖ Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ὡς εὐνοούμενοι τοῦ Αὐτοκράτορος ἐχαρακτηρίζοντο καὶ ὠνομάζοντο Μελχίται.

Ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ Κηρουλαρίου Κωνσταντινουπόλεως ἐσημειώθη σχίσμα μεταξὺ τῆς Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἠκολούθησε τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Αἱ Κοπτικαὶ Ἐκκλησίαι ἐβάδιζον τὸν ἰδικὸν τῶν δρόμον. Ἐν ἔτει 640 - 642 ἐκυρίευσαν τὴν Αἴγυπτον οἱ Μωαμεθανοὶ Ἀραβες. Ἐγένοντο δὲ εὐμενῶς δεκτοὶ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς μονοφυσιτικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἠρίθμει περὶ τὰ ἑξ ἑκατομμύρια μέλη. Οἱ ὀρθόδοξοι Μελχίται τῆς Αἰγύπτου ὑπερέβαινον τὸ 20 πλάσιον. Ὁ Πατριάρχης τῶν Ὀρθόδοξων Μελχιτῶν ἔφυγεν. Ὁ Κόπτης μονοφυσίτης Πατριάρχης Βενιαμὴν ἔλαβεν ὡς ἔδραν τὸν Καθεδρικὸν Ναόν. Οἱ Ἀραβες ὠνόμαζον τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν Ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Αἰγύπτου «QUIBOT», «Κόπτας». Ἐντεῦθεν ἔλαβον τὸ ὄνομα «Κόπται». Μετὰ τὴν ἀρχικὴν εὐνοίαν ἤρχισεν ἡ καταπίεσις ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῶν Κοπτῶν μετὰ σκληρότητος. Κατ' ἀρχὰς μὲ φόρους, ποὺ ἦσαν ἀβάστακτοι, ἀνυπόφοροι, καὶ κατόπιν μὲ παντὸς εἶδους καταπίεσεις, ἀπὸ δὲ τῆς 8ης καὶ 9ης ἑκατονταετηρίδος μὲ αἱματηρὰς καταδιώξεις, διὰ φυλακίσεως ἱερέων καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν Χριστιανῶν καὶ διὰ καταστροφῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Πολλοὶ Κόπται ἀπέθανον μαρτυρικῶν θάνατον. Ἐν ἔτει 1517 διέλυσαν οἱ Τούρκοι τὴν προσεχώρησεν εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν. Τότε καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Κοπτῶν ἀνεμίχθη μὲ Ἀραβικὰ στοιχεῖα, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ Θεολογία παρουσιάσθη ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος εἰς τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν.

Οἱ ἀπομειναντες εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν πιστοὶ ἐκ τῶν Κοπτῶν περιέπεσον ἀπὸ τοῦ 1254 - 1517 ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μωαμελούκων Μωαμεθανῶν. Οὗτοι ἐλαφραγόγησαν τελείως τὰς Κοπτικὰς Ἐκκλησίας. Συνεπεία τῆς πτωχείας εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἐπτώχευσε καὶ ὁ Κλῆρος ἐπίσης πνευματικῶς. Ἐν ἔτει 1517 διέλυσαν οἱ Τούρκοι τὴν κυριαρχίαν τῶν Μωαμελούκων. Ὁ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μωαμεθανικῶν στοιχειῶν, Μωαμελούκων, καὶ τῶν καταπιεστικῶν μέτρων περὶ τὰ μέσα τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος μόλις ἠρίθμει περὶ τὰς 15.000 ψυχάς. Εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀγγλῶν ἐγνώρισαν ἄνεσιν θρησκευτικὴν, μείζονα

πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ὥστε πολλοί, ἐξ ἐκείνων ποὺ εἶχον προσχωρήσει εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν, ἐπέστρεψαν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἀρχομένης τῆς 20ῆς ἑκατονταετηρίδος ἤριθμει 836.000, καὶ εἰς τὸ ἔτος 1927 περὶ τὰς 990.000 μέλη. Ἀπὸ τότε ἡ Αἴγυπτος ἐκηρύχθη καὶ ἐγένετο ἀνεξάρτητος Δημοκρατία καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ θέρους 1953 καὶ ἐφεξῆς ἀπὸ τοῦ 1954, ὅτε ἐβεβλιώθησαν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς Μωαμεθανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικῆς καθόλου. Ἐν τούτοις δὲν παύει νὰ ὑψίσταται τὸ παλαιὸν ἀντιχριστιανικὸν πνεῦμα τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἰδίως εἰς τὴν ἀγωγήν καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ σχολείου. Τὸ 1953 ὁ Πρόεδρος Ναγίμ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας ἐν Διάταγμα περὶ ἀνεξίθρησκειας καὶ μετέσχεν εἰς τὴν Κοπτικὴν Λειτουργίαν.

Κατὰ τὴν 19ῃν ἑκατονταετηρίδα ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἐγνώρισε μίαν ἀνθησιν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ παρουσίασε μίαν ἰσχυροτέραν ζωὴν θρησκευτικὴν ἐπὶ Πατριάρχου Κυρίλλου IV (1854 - 1861). Συνεστήθησαν σχολεῖα καὶ εἶχεν ἀρχίσει μία ἔκτακτος θεολογικὴ βιβλιογραφία, μία κίνησις εἰς τὴν Κοπτικὴν Ἐκκλησίαν ζωηρά, ἡ ὁποία εἶχεν αἰμοδιάσει. Διάδοχος τοῦ Κυρίλλου IV ἐγένετο Κύριλος ὁ V, ὅστις ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν. Τούτου διάδοχος ἐγένετο ὁ Ἰωάννης XIX, ὅστις ἀνῆλθεν εἰς τὸν Θρόνον εἰς ἡλικίαν 71 ἐτῶν.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Μονοφυσιτῶν Κοπτῶν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1956 ἀνῆρχετο εἰς 1,5 ἑκατομμύρια ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἐπὶ συνόλου πληθυσμοῦ ἐν Αἰγύπτῳ 25 ἑκατομμυρίων, ἐκ τοῦ ὁποίου τὰ 90 % εἶναι Μωαμεθανοί. Ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἐν Αἰγύπτῳ εἶναι διηρημένη εἰς 20 Ἐπισκοπὰς μετ' ἐπικεφαλῆς δύο Ἐπισκοπὰς, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μίαν καὶ τὴν ἑτέραν ἐν Καῖρω. Ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου ὑφίστανται ὀργανωμένα μικρότερα κέντρα, ὡς ἐν Ἰαφᾷ καὶ ἐν Νουβίᾳ.

Ἐπὶ κορυφῆς ὄλων τῶν Κοπτῶν ἴσταται ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὡς Πάπας - Πατὴρ τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας Αἰγύπτου, Νουβίας, Ἀβησσυνίας καὶ τῶν πέντε πόλεων, τ.ἔ. τῆς Κηρυναϊκῆς Πενταπόλεως. Αὕτη ἔχει τὴν ἑδρὰν τῆς ἀπὸ τῆς 11ῆς ἑκατονταετηρίδος ἐν Καῖρω. Ὑπ' αὐτὸν ὑπάγονται οἱ ἐκ Μοναχῶν Ἐπίσκοποι, φέροντες τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου. Εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου ἴστανται οἱ Προϊστάμενοι τῶν 4 κυριωτάτων Μοναστηρίων τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ὀκτῶ τοιούτων. Ἐν τούτοις ἡ δύναμις ὄλων τούτων, καίτοι δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῶν τριακοσίων, ἔχει τοιαύτην συνοχὴν ὡς ἐὰν εἶναι ἓν. Οἱ κοσμικοὶ Κληρικοὶ εἶναι πολλοί. Ἡ μόρφωσις αὐτῶν γίνεται διὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς εἰς τὸ Καῖρον. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1955 συνέστη ἐν Καῖρω ἐν ἱερατικῶν Σεμινάριον τετραετοῦς φοιτήσεως διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἐφημερίων Ἱερέων.

Ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἀριθμεῖ μίαν σειρὰν 114 Πατριαρχῶν ἐν ἀδιακόπῳ ἀκολουθίᾳ ἀπὸ τοῦ Μάρκου. Τονίζει ἐπίσης τὴν ἄνευ διακοπῆς διαδοχὴν Ἱερωσύνης, ὡς γνησία κληρονομία τῆς ὑπερόχου καὶ περιφήμου Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Πατριάρχου

Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, Ὁ Κόπτης ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς QUUMMUS MANASSE († 1930) ἐκφράζει τὴν ὑπερήφανον συνείδησιν τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, ὅταν γράφῃ: «Ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ρώμῃ ἀπὸ τὰ τότε στοιχεῖα τῶν αἱρέσεων ἔσχε τὴν ἀπήχρησιν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐν τούτοις ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας τῆς ἡ Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς αἱρεσιάρχας καὶ τοὺς νεωτεριστὰς μετὰ τὸ σχίσμα πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, τὴν ἑδρὰν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας». Καὶ σημειῖσθ' ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς συγγραφεὺς ALGEMISSEN εἰς τὸ βιβλίον του ΚΟΝFESSIONSKUNDE (1957): «Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ὁμοίως πεπλανημένοι. Δὲν δύνανται πρὸ παντὸς νὰ δικαιολογήσῃ τὰ γεγονότα, ὅτι ἡ ὀρολογία τοῦ λογίου Πατριάρχου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (†444), ὁ ὁποῖος τοὺς ὄρους «Φύσις», «Ἵπόστασις» ἀδιαφόρως ἐχρησιμοποιοῖ, τόσον τῆς Φύσεως ὅσον καὶ τοῦ Προσώπου, ἐκρυπτε τὸν κίνδυνον πρὸς πλάνας. Χωρὶς ἀμφιβολίαν ὁ Κύριλλος ἀντεπροσώπευε τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ὅτι ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάμιξις τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ καὶ καμμία φθορὰ ἢ ζημία ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φύσιν. Οὗτος ἐχρησιμοποιοῖ διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἔνωσιν τῶν δύο φύσεων ἐπίσης τὴν ἔκφρασιν «ἔνωσις φυσικῆ» καὶ ὠμίλει συμπτωματικῶς περὶ δύο φύσεων πρὸ τῆς ἐνώσεως καὶ περὶ μιᾶς μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετ' τὸν Λόγον.

Πρόκειται περὶ παρεξηγήσεως. Γράφει ὁ Π. Τρεμπέλας εἰς τὴν Δογματικὴν του, τόμ.2, σ. 98, ταῦτα: «Νομίζει ὁ Κύριλλος, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλιναρίου γενομένη διατύπωσις «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σσεσαρκωμένη» προήρχετο ἐκ τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου· υἱοθέτησεν αὐτὴν, ἐκλαμβάνων ταύτην ὀρθοδόξως. Ἐνταῦθα δηλ. δι' αὐτῆς «τὴν κοινὴν φύσιν» τῆς θεότητος («ἐν τῇ τοῦ Λόγου ὑποστάσει ὀλικῶς θεωρουμένην») (μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου) σσεσαρκωμένην, ἤτοι φέρουσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὐχὶ ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει, ἀλλ' ἀνυπόστατον ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει τοῦ Λόγου... Ἐὰν δὲ ἐν τῇ Γραφῇ λέγεται, ὅτι ὁ Λόγος ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ὅτι κατώκησεν ἐν τῷ Χριστῷ πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, νοοῦμεν ὅμως ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ Λόγος ἐγένετο σὰρξ. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἐκλαμβάνομεν («κατὰ ἴσον καὶ ἐν τῷ Χριστῷ τρόπον γενέσθαι τὴν κατοίκησιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἁγίοις κατοικῆσαι λέγεται», ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι «ἐνωθεὶς κατὰ φύσιν καὶ οὐκ εἰς σάρκα τραπεὶς τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν κατοίκησιν», ὁποῖαν «καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸς τὸ ἴδιον ἑαυτῆς σῶμα».

Ὁ Διάδοχος τοῦ Κυρίλλου ἐπὶ τὸν Θρόνον Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος ἐστερεῖτο τῆς θεολογικῆς μορφώσεως τοῦ Κυρίλλου, ἀλλ' ἐνεφορεῖτο ὑπὸ φθόνου ἐναντίον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Διόσκορος Α' (444 - 451), κατήντησεν ἐκ τούτου εἰς τὸν Μονοφυσιτισμὸν καὶ ἠνύθησε τὴν μονοφυστικὴν διδασκαλίαν. Ἐναντι ὅμως τῆς μονοφυστικῆς

Η Ε΄ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ*

4. Μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν

Ἀ π ό φ α σ ι ς

Σχετικῶς πρὸς τὸν Διάλογον μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ἢ Ἐπιτροπῆ ἡμῶν ἀποφασίζει:

α) Ὅπως ὁ Διάλογος οὗτος πραγματοποιηθῆ, ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν ἤδη πανορθόδοξως ἐκφρασθεῖσαν σχετικὴν ἐπιθυμίαν (Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις 1961, Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις 1964, Ἀπαντήσεις τῶν Προκαθημέ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 409 τοῦ προηγούμενου τεύχους.

νων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ἀπὸ 9ης Ἰουνίου 1965, ἀριθμ. πρωτ. 389, σχετικὰ σεπτὰ Γράμματα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου τοῦ Α΄), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς κατ' ἐπανάληψιν ἐπίσης ἐκφρασθεῖσαν ὁμόθυμον ἔφρσιν τῶν ἀρχαίων τούτων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἑνωσιν μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας (Διάσκεψις τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἐν Ἀδδίς Ἀμπέμπα κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1965).

β) Ὅπως τὴν προπαρασκευῆν τοῦ Διαλόγου τούτου ἀπὸ ὀρθοδόξου μὲν πλευρᾶς ἀναλάβῃ ἐπὶ τούτω συνιστωμένη Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπῆ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν συσταθειῶν τοιούτων διὰ τοὺς Διαλόγους Ὀρθοδοξο-Ἀγγλικανικὸν καὶ Ὀρθοδοξο-

πλάνης ἀντεπεξῆλθε καὶ ὁ Πάπας Ρώμης Λέων Α' (440-461). Εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας, ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκ τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ προκληθείσης νέας ἀναταραχῆς, ἢ πρὸς τὸν Φλαβιανὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῇ τοῦ Πάπα Λέοντος Α'. Δὲν εἶναι πρωτότυπος βεβαίως, διότι ἐπαναλαμβάνονται ἐν αὐτῇ αἱ ἐπὶ τοῦ ἐγερθέντος ζητήματος προγενέστεραι διατυπώσεις τοῦ Τερτυλλιανοῦ καὶ τοῦ Αὐγουστίνου. Πλὴν ὁ Λέων, (Τρεμπέλα II 100-101) προσέδωκε πληρεστέραν σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν. Ὁ Π. Τρεμπέλας ἐν τῇ Δογματικῇ αὐτοῦ μᾶς προσφέρει τὰς ἐκεῖ θέσεις ὡς ἐξῆς: α) Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶ, τοῦθ' ὅπερ συχνάκις δέον νὰ λέγηται, ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς καὶ ἀληθῶς Υἱὸς ἀνθρώπου. β) Σωζομένης οὖν τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως καὶ οὐσίας καὶ εἰς ἓν συντρεχούσης πρόσωπον προσελήφθη ὑπὸ τῆς μεγαλειότητος ἢ ταπεινῶσεως, ὑπὸ τῆς δυνάμεως ἢ ἀσθενείας, ὑπὸ τῆς αἰωνιότητος ἢ θνητότητος. γ) Ἐπεὶ διασφάζει ἄνευ μειώσεως ἐκατέρα φύσις τὴν ιδιότητα αὐτῆς καὶ ὅπως τὴν μορφήν τοῦ δούλου δὲν ἐκμηδενίζει ἢ μορφήν τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐλαττοῖ ἢ μορφήν τοῦ δούλου. δ) Ἐκατέρα τῶν φύσεων ἐνεργεῖ τὰ ἴδια ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ἑτέρας, τοῦ Λόγου τ.ἐ. ἐνεργοῦντος ὅ,τι τοῦ Λόγου ἐστὶ καὶ τῆς σαρκὸς ἐκτελούσης ὅ,τι τῆς σαρκὸς ἐστὶ. ε) Λόγω λοιπὸν τῆς ἐνότητος ταύτης τοῦ προσώπου, ἥτις δέον νὰ νοῆται εἰς ἀμφοτέρας τὰς φύσεις, ἀναγινώσκειται, καὶ ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καίτοι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, προσέλαβε σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου, ἐξ ἧς ἐγεννήθη· καὶ πάλιν λέγεται, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, καίτοι ταῦτα δὲν ἔπαθεν ἐν τῇ θεότητι αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι Υἱὸς μονογενῆς τοῦ Πατρὸς, συναΐδιος καὶ ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως αὐτοῦ. Τέλος ὁ Λέων ἐκφράζει τὴν ἐκπληξίν αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξ Ἰσοῦ παράλογον, ὅσον καὶ ἀσεβῆ, ὁμολογίαν τοῦ Εὐτυχοῦς, καθ' ἣν πρὸ μὲν τῆς ἐνώσεως ὁ Κύριος εἶχε δύο φύσεις, μετὰ δὲ τὴν ἑνωσιν μίαν καὶ μόνην.

Ὁ ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 451 συγκληθείσης ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἴκουμεν. Συνόδου διατυπωθεὶς ἕρος καθώρισε τὸ περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ δόγμα, διακηρύξας κατὰ μὲν τῶν Δοκητῶν καὶ Ἀρειανῶν καὶ Ἀπολλιναριστῶν «ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς, τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα». Κατὰ δὲ τῶν Νεστοριανῶν καὶ Μονοφυσιτῶν: «ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου (γεννηθέντα) κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν υἱόν, κύριον, μονογενῆ ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρετως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον· οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ιδιότητος τῆς ἐκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον». (Π. Τρεμπέλα, Δογματικὴ τ. 2, σ. 101-102).

Ἀλλὰ ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία ἐτράφη ἐν τῷ σὺν-δέσμῳ αὐτῆς μετὰ τοῦ Διοσκούρου καὶ ἐν τῇ ἐχθρότητι τῆς πολιτικῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως τῆς Χαλκηδόνος, ὡς ὑποστηριζούσης ταύτης τὸν Νεστοριανισμόν. Ὁ Διάδοχος τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκούρου, ὁ Ὀρθόδοξος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Προτέριος ἐφονεύθη τὴν Μεγ. Πέμπτην τοῦ ἔτους 457 ὑπὸ Μονοφυσιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἤσαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν φανατικῶν μοναχῶν. Διάδοχος τούτου ἐγένετο ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, ὁ Τιμόθεος Β' (457-477). Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἐπίσημον κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν τῶν Πατριάρχων Προτέριον, τὸν ὁποῖον ἢ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὡς Ἅγιον τιμᾶ (28 Φεβρουαρίου), οὐδαμῶς μνημονεύει. Ἀλλὰ μετὰ ξὺ Διοσκούρου Α' καὶ Τιμοθέου Β' ἀφήνει ἐν κενὸν ἐκ τριῶν ἐτῶν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Κυθέρων ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Παλαιοκαθολικόν, ἥς τὰ μέλη νὰ ὑποδειχθῶσιν ἐξ εἰδικῶν θεολόγων ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς δὲ τῶν Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν Ἐπιτροπῇ Διανατολικῇ.

γ) Ὅπως ἢ ἐπὶ τοῦ Διαλόγου τούτου Διορθόδοξος Θεολογικῇ Ἐπιτροπῇ προβῆ:

1) Εἰς διευκρίνησιν τῶν κοινῶν σημείων πίστεως, καὶ

2) Εἰς τὸν καταρτισμὸν καταλόγου τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν περὶ ἃν πρόκειται Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, διαφορῶν δογματικῶν, κανονικῶν, λειτουργικῶν καὶ ἄλλων, καὶ τὴν σύνταξιν δι' εἰδικῶν θεολόγων μελετῶν ἐπὶ τῶν ἐφ' ἃν αἱ διαφοραὶ ἀναφέρονται σημείων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ Χριστολογικὸν δόγμα, τὸ κῦρος τῶν 7 Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὴν διευθέτησιν τῆς συνυπάρξεως ἐν τῷ αὐτῷ κλίματι πλειόνων Πατριαρχῶν.

δ) Ὅπως εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον κριθῆ ὡς ἐπαρκεῖς αἱ κεχωρισμένως γενόμεναι θεολογικαὶ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι, διὰ κοινῆς συνεννόησεως καὶ συμφωνίας μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν τούτων Ἐκκλησιῶν συναντηθῶσιν αἱ δύο Ἐπιτροπαί, Διορθόδοξος καὶ Διανατολικῇ, πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἐν διαλόγῳ μελέτην τῶν ἐκατέρωθεν θέσεων, καὶ, ἐν περιπτώσει συμφωνίας, κατάρτισιν σχεδίου ἐνώσεως, ὑποβληθησομένου εἰσηγητικῶς ταῖς ἐκατέρωθεν Ἐκκλησίαις.

5. Μετὰ τῶν Λουθηρανῶν

Ἀ π ό φ α σ ι ς

α) Θεωρεῖ ὡς λυσιτελεῖ τὴν ἐναρξιν ἀμοιβαίων ἐπαφῶν μεταξύ Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν, πρὸς δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων καὶ προλείανσιν οὕτω τοῦ ἐδάφους.

β) Φρονεῖ μὲν ὅτι ὁ Διάλογος οὗτος δέον ἵνα διεξαχθῆ μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, θεωρεῖ ὅμως εὐκαταῖον ὅπως προηγουμένως ἐπιδιωχθῆ καὶ ἐπέλθῃ συμφωνία τις καὶ ἐνωσις πρὸς ἀλλήλας τῶν μεγαλυτέρων καὶ συντηρητικωτέρων Προτεσταντικῶν Λουθηρανικῶν μερίδων.

γ) Ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκαῖον, ὅπως πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ Διαλόγου ἀπὸ τοῦδε ἀνατεθῆ εἰς τοὺς εἰδικοὺς ὀρθοδόξους θεολόγους ἢ μελέτη τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ ἐμφανίσῃ ὁ διάλογος οὗτος, καὶ

δ) Προτείνει ὅπως, ὅταν ταῦτα θὰ ἔχωσι συντελεσθῆ, συσταθῆ εἰδικῇ Διορθόδοξος Θεολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἵνα αὕτη προετοιμάσῃ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ ἐν καιρῷ διεξαγάγῃ τὸν Διάλογον.

Ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Διαλόγων γενικῶς ἀπεφασίσθη, ὅπως:

α) Ἀπὸ τοῦδε μηδεμίᾳ γένηται μεμονωμένη θεολογικῇ διαπραγματεύσει, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐπιτεύξεως συμφωνίας, μεταξύ οἰασδῆτινος ἑτεροδόξου Ὁμολο-

γίας καὶ οἰασδῆτινος τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μὴ ἀποκλειομένων διὰ τούτου, ὡς εἰκός, τῶν ἄλλης φύσεως ἐπαφῶν μεταξύ ἑτεροδόξων καὶ ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ ἀντιπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἅπαν δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν τοιούτων ἐπὶ μέρους ἐπαφῶν διαβιβάζεται τῇ οἰκείᾳ Ἐπιτροπῇ, πρὸς ἐνημέρωσιν.

β) Πρὸς διοργάνωσιν, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, τῆς εὐχερεστερας λειτουργίας τῶν εἰδικῶν Διορθοδόξων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἐπὶ τῶν Διαλόγων, ὅπως αὗται λειτουργῶσιν ἐφεξῆς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

1) Ἀπὸ τοῦδε, τὸ πρῶτον, αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται συγληθῶσιν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατόπιν συνεννόησεως μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δοθῆ δὲ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐξουσιοδότησις εἰς τὸν Πρόεδρον ἐκάστης Ἐπιτροπῆς, ὅπως συγκαλῆ ἐφεξῆς, κατὰ τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας, ἐκάστοτε, τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ Ἐπιτροπὴν εἰς συνεδρίαν.

2) Ἀπαντα τὰ κείμενα καὶ ἔγγραφα ἐκάστης περιόδου ἐργασίας ἐκάστης Ἐπιτροπῆς διαβιβάζονται ὑπὸ τοῦ Γραμματεῦντος μέλους αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἀρχιγραμματεῖς τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐνημέρωσιν αὐτῶν.

3) Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου ἐκάστης Ἐπιτροπῆς ἅπαν τὸ πόρισμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς διαβιβάζεται, ὡς ἀνωτέρω, ταῖς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαις, ὁ δὲ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλῃ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεπέρασε τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ εἶναι ἐτοιμὴ πρὸς ἐναρξιν τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Ἐπιτροπῆς τῆς ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, κατόπιν συνεννόησεως μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀποφασίζει περὶ τῆς ἐναρξεως τοῦ Διαλόγου.

4) Ἐπειδὴ πρόκειται οὐχὶ περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀλλὰ περὶ τεχνικῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἐκλέγῃ τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Γραμματέα αὐτῆς ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς δι' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

γ) Μετὰ τὴν αἰσίαν λῆξιν οἰοδῆτινος ἐκ τῶν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Διαλόγου καὶ πρὸ τῆς ἐπίσημου ἐκκλησιαστικῆς διακηρύξεως καὶ ἱεροτελεστικῆς ἐπισφραγίσεως τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς οἰκείας Ἐκκλησίας, δημοσιεύονται καὶ κυκλοφοροῦσιν εὐρύτατα πάντα τὰ θεολογικὰ πορίσματα καὶ αἱ ἐν γένει εἰσηγήσεις, δι' ἃν ἐπείσθησαν αἱ ἐκατέρωθεν Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ πρὸς ἐνωσιν, ὥστε νὰ λάβωσι τούτων γνώσιν οὐ μόνον σύμπασα ἡ Ἱεραρχία, ἀλλὰ καὶ τὸ πλήρωμα ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἡ ἐνωσις ἐπέλθῃ ὡς καρπὸς ὁμοφώνου καὶ ὁμοθυμοῦ συναινέσεως καὶ συγκαταθέσεως Κλήρου καὶ Λαοῦ»,

«Γ. Ἐπὶ τοῦ θέματος «τῆς ἐξετάσεως τοῦ τρόπου συστηματικωτέρας καὶ πληρεστερας Ὀρθοδόξου προσφορᾶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν

Ἐκκλησιῶν, καὶ ἴδια ἐν ὄψει τῆς ἐν Οὐψάλα Δ' Γενικῆς Συνελεύσεως αὐτοῦ».

Ἀ π ό φ α σ ι ς

1. Ἡ ἐν Γενεύῃ συνελθοῦσα Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ ἐκφράζει τὴν γενικὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνείδησιν, ὅτι ἀποτελεῖ ὄργανικὸν μέλος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν αὐτῆς, ὅπως δι' ὄλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, θεολογικῶν καὶ ἄλλων, συμβάλῃ εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ εὐόδωσιν τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

2. Πρὸς τοῦτο θεωρεῖ ἀπαραίτητον, ὅπως τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διορίσῃ περισοτέρους Ὁρθοδόξους ὑπαλλήλους, θεολόγους καὶ μή.

3. Πάντες οἱ παρὰ τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπηρετοῦντες Ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἴτε ὡς ὑπάλληλοι τοῦ Συμβουλίου τούτου, εἴτε ὡς μόνιμοι Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, δεόν ὅπως ἔχωσι τακτικὰς μετ' ἀλλήλων ἐπαφάς.

4. Ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ «Πίστις καὶ Τάξις» ὑπάρχῃ μόνιμος θέσις Ὁρθοδόξου Γραμματέως ἢ Βοηθοῦ Γραμματέως, ὅστις καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαρκῆ ἐπαφὴν μετὰ τοῦ τμήματος τούτου καὶ τῶν μελῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

5. Εἰς τὰς ἐκάστοτε ὀριζομένας ἐπὶ μέρους ομάδας μελετῶν τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» δεόν ἵνα ἀπαραιτήτως συμπετέχωσιν εἰδικοί Ὁρθόδοξοι ἐκπρόσωποι, ἐπὶ τούτῳ προσκαλούμενοι.

6. Ἀναγκαῖα τυγχάνει ἡ ὀργανωσις ἐπιμελῶς προπαρασκευαζομένων Ὁρθοδόξων λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων, ὀργανικῶς συντασσομένων ἐν τῷ προγράμματι τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

7. Ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως ἡ ἀρμοδιὰ ἐκδοτικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν περιλαμβάνῃ μετὰ τῶν μελετῶν τῶν δημοσιευομένων ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἰκουμενικῇ Ἐπιθεώρησις», ὅσον καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐκδόσεις, ἱκανὸν ἀριθμὸν συνεργασιῶν Ὁρθοδόξων Θεολόγων, πρὸς καλλιτέραν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀμοιβαίας γνώσεως τῶν θεολογικῶν ἀπόψεων.

8. Ἀναγκαῖα τυγχάνει ἡ συστηματικὴ κατάρτισις καὶ ἀνάδειξις ἱκανῶν Ὁρθοδόξων στελεχῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως διὰ διαφόρων τρόπων (π.χ. ἰδρύσεως εἰδικῶν ἐδρῶν εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς, εἰδικῶν σεμιναρίων κλπ.) καὶ ὑποβάλλεται ἡ ἀνάγκη αὕτη ταῖς ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξοις Ἐκκλησίαις.

9. Εἰδικώτερον, ὡς πρὸς τὸν ρόλον τῆς Ὁρθοδόξιας κατὰ τὴν ἐν Οὐψάλα Δ' Γενικῆν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἡ ἐξασφάλισις ἀποτελεσματικωτέρας Ὁρθοδόξου συμβολῆς κατ' αὐτὴν διὰ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναντήσεως, διαρκουσῶν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τῶν ἐν

αὐτῇ Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν, τοῦλάχιστον δι' ἐνὸς πληρεξουσίου ἐκπροσώπου αὐτῶν, τακτικῶς πρὸς ἀμοιβαίαν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῶν διεξαγομένων ἐν τοῖς διαφόροις τμήμασι συζητήσεων, ἐπὶ κεφαλαϊώδους σημασίας θεολογικῶν ζητημάτων».

Ὅμοίως δημοσιεύομεν ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸ πρὸς τὸν Τύπον ἀνακοινωθὲν τῆς Ε' Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἔχον ὡς ἀκολουθῶς:

«Κανονικῇ προσκλήσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Ἀθηνάγου τοῦ Α', ἔχοντας πρὸς τοῦτο τὴν ὁμόφωνον συναίνεσιν τῶν Μακαριωτάτων καὶ Σεβασμιωτάτων Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων καὶ Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν, συνήλθεν, εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ 8-15ης Ἰουνίου, Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ.κ. Μελίτωνος, Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, γραμματεύοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ.κ. Χρυσοστόμου, μέλους τῆς αὐτῆς Ἀντιπροσωπείας.

Τῆς Διορθοδόξου ταύτης Ἐπιτροπῆς μετέσχον ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οἱ ὡς ἄνω δύο Ἱεράρχαι καὶ ὁ Ἄρχων Μ. Πρωτονοτάριος κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης, Καθηγητῆς, τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας οἱ Σεβ. Μητροπολίται Νουβίας καὶ Πτολεμαίδος κ. Συνέσιος, Κεντρῶας Ἀφρικῆς κ. Κυπριανὸς καὶ Ἄγκρας κ. Εὐστάθιος, τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας οἱ Σεβ. Μητροπολίται Χαλεπίου κ. Ἡλίας, Βραζιλίας κ. Ἰγνάτιος καὶ Τολέδο—Οχάιο κ. Μιχαὴλ, τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας κ. Ἐπιφάνιος καὶ ὁ Ἐλλογμώτατος κ. Παναγιώτης Τρεμπέλας, Καθηγητῆς, τῆς Ἐκκλησίας Ρωσίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραντ καὶ Νόβγκοροντ κ. Νικόδημος, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βρυξελλῶν καὶ Βελγίου κ. Βασίλειος καὶ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ζαράισκ κ. Ἰουβενάλιος, τῆς Ἐκκλησίας Σερβίας ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Ζίτσης κ. Βασίλειος καὶ ὁ Ἐντιμολογ. κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς, Καθηγητῆς, τῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας κ. Ἰουστίνος, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Τιρογοβιστίου κ. Ἀνθιμος καὶ ὁ αἰδεσ. κ. Λίβιου Στάν, Καθηγητῆς, τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας οἱ Σεβ. Μητροπολίται Σλίβεν κ. Νικόδημος καὶ Λοφτσοῦ κ. Μάξιμος, τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεννάδιος καὶ ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Χρυσάνθος Σαρηγιάννης, τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐάνθης κ. Ἀντώνιος καὶ οἱ Ἐλλογμ. Καθηγηταὶ κ.κ. Ἰωάννης Καρμίρης καὶ Εὐάγγελος Θεοδώρου, τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπιελοστόκ καὶ Γκδάνσκ κ. Νικάνωρ καὶ ὁ αἰδεσ. Πρωθιερεὺς κ. Γεώργιος Κλίγκερ, καὶ τῆς Ἐκκλησίας Φιλανδίας ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰωάννης Ρίννε.

Ἡ Διορθόδοξος αὕτη Ἐπιτροπὴ ὡς ἡμερησίαν διατάξιν αὐτῆς εἶχε τὰ ἀκόλουθα θέματα:

Α. Μελέτη καὶ κατάρτισις σχεδίου καθορίζοντος τὸν τρόπον τῆς διὰ διορθοδόξου συνεργασίας προπα-

ρασκευῆς τοῦ ἔργου τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τῆς μελλούσης ἵνα ἀποφανθῇ ἐπὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως θεμάτων.

Β. Θεώρησις τῆς μέχρι τοῦδε σημειωθείσης προόδου, ὡς καὶ τοῦ δέοντος ἐφεξῆς γενέσθαι, ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν σχέσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν: α) Ρωμαιοκαθολικῆς, β) Ἀγγλικανικῆς, γ) Παλαιοκαθολικῆς, δ) Ἀντιχαλκηδονείων, ε) Λουθηρανῆς.

Γ. Ἐξέτασις τοῦ τρόπου τῆς συστηματικώτερας καὶ πληρεστέρας ὀρθοδόξου προσφορᾶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν γενικῶς καὶ ἰδίᾳ ἐν ὅψει τῆς ἐν Οὐψάλα Δ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τούτου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ διεξήγαγε τὸ ἔργον αὐτῆς τόσον ἐν γενικαῖς συνεδρίασις, ὅσον καὶ εἰς κατὰ θέματα ὑποεπιτροπᾶς, κατέληξε δὲ ὁμοφώνως εἰς τὰς κάτωθι ἀποφάσεις.

Ι. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον θέμα, ἦτοι τῆς Συνόδου.

α) Ὅπως τεθῆ ὡς κύριος στόχος καὶ ἄμεσος ἐπιδιώξις ἡ σύγκλησις Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β) Ὅπως πρὸς προπαρασκευὴν τῆς Συνόδου ταύτης, ἀντὶ τῆς συγκροτήσεως μιᾶς Προσυνόδου, συγκροτηθῶσι σταδιακῶς ἀλλεπάλληλοι Προσυνοδικαὶ Πανορθόδοξοι Διασκέψεις.

γ) Ὅπως συσταθῆ μία Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ.

δ) Ὅπως συσταθῆ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Γραφεῖον, ἐδρεῖον ἐν τῷ ἐν Γενεύῃ Κέντρῳ αὐτοῦ, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἔργου τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καὶ τῆς ὅλης προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου.

ε) Ὅπως διὰ τῶν ὡς ἄνω ὀργάνων τμηματικῶς ἐτοιμασθῶσι τὰ θέματα, τὰ ἀναγεγραμμένα εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐν Ρόδῳ Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἀφοῦ προηγουμένως γένηται ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου ἡ δέουσα ἐπὶ μέρους θεολογικῆ ἔρευνα καὶ προεργασία.

ς) Ὅπως τὰ θέματα τὰ ὅποια θὰ ἀποτελέσωσι τὸ ἀντικείμενον ἰδιαίτερας θεολογικῆς ἐρεύνης κατ' Ἐκκλησίας, ἐπεξεργασίας ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τελικῆς ἐτοιμασίας πρὸς παρουσίαν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ὧσι τὰ ἀκόλουθα ἔξ:

1. Αἱ πηγαὶ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως.

2. Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ τῆς νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

4. Καλύματα γάμου.

5. Ἡμερολογιακὸν ζήτημα.

6. Ἡ «οἰκονομία» καὶ ἡ «ἀκρίβεια» ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

II. Ὡς πρὸς τοὺς διαλόγους:

1. Μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπεφασίσθη,

α) Ὅπως συνεχισθῶσιν αἱ ἐκατέρωθεν, ἦτοι μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπαφαί καὶ ἐκδηλώσεις ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, πρὸς τελικὴν ὑπερπήδησιν τῶν ὑφισταμένων δυσχερειῶν δι' ἓνα καρποφόρον θεολογικὸν ἢ θεωρητικὸν διάλογον.

β) Ὅπως γένηται ταῖς ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις σύστασις περὶ τῆς συνέσεως τῆς περαιτέρω συστηματικῆς προπαρασκευῆς τοῦ θεολογικοῦ ἢ θεωρητικοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ

γ) Ὅπως τὸ θέμα τοῦτο τῆς μελέτης τῶν ἐπὶ μέρους τοῦ διαλόγου τούτου γένηται παρ' ἐκάστη Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῶν καταλληλοτέρων μέσων καὶ μεθόδων θεολογικῆς μελέτης, ἐξακολουθῶσι δὲ αἱ Ἐκκλησίαι ἀνταλλάσσειν μεταξὺ ἀλλήλων τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτῶν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν πληροφορίαν.

2. Μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας,

Ὅπως ἡ οἰκεία Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ὡς συνεχιστικὴ, συνεχίση βάσει καταρτισθέντος προγράμματος καὶ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργον προπαρασκευῆς τοῦ διαλόγου ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ἄρξῃται τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Ἀγγλικανικῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

3. Μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας,

Ὅπως, ὁμοίως, ἡ οἰκεία Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ὡς συνεχιστικὴ, συνεχίση βάσει καταρτισθέντος προγράμματος, καὶ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τοῦ διαλόγου ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ, ἄρξῃται τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Παλαιοκαθολικῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

4. Μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς,

α) Ὅπως πραγματοποιηθῇ θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, καὶ

β) Ὅπως, πρὸς τοῦτο, συσταθῇ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἥτις, βάσει καταρτισθέντος σχετικοῦ προγράμματος, νὰ προπαρασκευάσῃ ἅπαντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν διάλογον τοῦτον ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς καὶ ἀκολούθως διεξαγάγῃ τοῦτον μετὰ ἀντιστοίχου κοινῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἁπασῶν τῶν Ἀντιχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς.

5. Μετὰ τῶν Λουθηρανῶν,

α) Θεωρεῖ ὡς λυσιτελῆ τὴν ἑναρξιν ἀμοιβαίων ἐπαφῶν μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν, πρὸς δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων καὶ προλείανσιν οὗτου τοῦ ἐδάφους.

β) Φρονεῖ μὲν ὅτι ὁ διάλογος οὗτος δέον ἵνα διεξαχθῆ μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, θεωρεῖ ὅμως εὐκαταῖον ὅπως προηγουμένως ἐπιδιωχθῆ καὶ ἐπέλθῃ συμφωνία τις καὶ ἐνώσις πρὸς ἀλλήλας τῶν μεγαλύτερων καὶ συντηρητικωτέρων Προτεσταντικῶν Λουθηρανικῶν μερίδων.

γ) Ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκαῖον, ὅπως πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ διαλόγου ἀπὸ τοῦδε ἀνατεθῆ εἰς εἰδικούς ὀρθοδόξους θεολόγους ἢ μελέτη τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ ἐμφανίσῃ ὁ διάλογος οὗτος, καὶ

δ) Προτείνει ὅπως, ὅταν ταῦτα θὰ ἔχωσι συντελεσθῆ, συσταθῆ εἰδικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἵνα αὕτη προετοιμάσῃ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ ἐν καιρῷ διεξαχθῆ τὸν διάλογον.

III. Ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

α) Ὅπως ἐκφράσῃ τὴν γενικὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνειδησιν, ὅτι ἀποτελεῖ ὀργανικὸν μέλος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν, ὅπως δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, θεολογικῶν καὶ ἄλλων, συμβάλῃ εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ εὐόδωσιν τοῦ καθ' ὅλου ἔργου τοῦ Συμβουλίου, καὶ

β) Ὅπως, πρὸς τοῦτο, ζητηθῆ ἡ λήψις ὠρισμένων μέτρων, τόσον ἀπὸ μέρους τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Συγχρόνως ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐκφράζουσα τὴν σπουδαιότητά, ἦν ἀποδίδει ἡ καθ' ὅλου Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὸ ἔργον τῆς προσεχῶς ἐν Οὐψάλα συναρκομένης Δ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐμελέτησε τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔσται πληρεστέρα ἡ Ὁρθόδοξος συμβολὴ κατὰ τὴν Συνέλευσιν ταύτην».

Τοσαῦτα περὶ τῆς ἐν Γενεύῃ συνελθούσης Ε' Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Κρίνοντες γενικῶς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς διαπιστοῦμεν, ὅτι δι' αὐτῶν διηνοιχθήσαν δύο ὁδοί: ἡ μὲν πρὸς τὴν Πανορθόδοξον Σύνοδον, ἡ δὲ πρὸς τὸν διάλογον μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν Ρωμαιοκαθολικῆς, Ἀγγλικανικῆς, Παλαιοκαθολικῆς, Ἀντιχαλκηδονεῖων, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν συνεργαζομένων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Λουθηρανικῆς. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ὁδοὶ αὗται θὰ εἶναι μακραὶ, ἀνηφορικαὶ καὶ πλήρεις ἐμποδίων, ἅτινα ἀνάγκη πᾶσα ὅπως παραμερισθῶσιν ἢ υπερπηδηθῶσι, συνεργούντος τοῦ θεοῦ Δομητορος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ καὶ περιποιησαμένου αὐτὴν τῷ ἰδίῳ αἵματι. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ὡς ἄνω ἐπιτεύγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐσωτερικῶς μὲν πρὸς τὴν διὰ Πανορθόδοξου Συνόδου ἀνακαίνισιν ἑαυτῆς, ἐξωτερικῶς δὲ πρὸς καλλιέργειαν ἀδελφικῶν σχέσεων καὶ προπαρασκευὴν διαλόγου μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, ὀφείλονται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν συναίνεσιν καὶ σύμπνοιαν πασῶν

τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ πρώτου κανονικῶς συγκληθείσας πέντε ἄχρι τοῦδε Πανορθόδοξους Διασκέψεις. Ὑπῆρξε πράγματι συγκινητικὴ ἡ ἐκδηλωθεῖσα καὶ ἐν τῇ παρούσῃ Διασκέψει ἀδελφότης καὶ σύμπνοια καὶ ἐνότης πασῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀντιπροσωπευθεισῶν ἐν τῇ Διασκέψει Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες καὶ ὠδήγησαν εἰς τὴν ὁμόθυμον καὶ ὁμόφωνον λήψιν τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων. Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι ἡ Ε' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐσημείωσεν ἱκανοποιητικὴν ἐπιτυχίαν.

Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον διαπιστοῦμεν, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1961 εἰσαχθεὶς εἰς τὴν κατ' ἀνατολάς Ὁρθοδοξίαν νέος τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων θεσμὸς ἀπέδωκεν εἰς βραχύτατον χρόνον διάστημα οὐκ ὀλίγους καρπούς, προώρισται δὲ νὰ ἀποδώσῃ ἐν τῷ μέλλοντι περισσοτέρους, ἂν διοργανωθῆ καλύτερον καὶ πληρέστερον καὶ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τινων ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων, ἐπισημανθεισῶν ἐν τῇ ληξάσῃ Ε' Πανορθόδοξῃ Διασκέψει, ὧν τινὰς ὑπεδείξαμεν καὶ ἀλλαχοῦ², κρίνομεν δὲ λυσιτελεῖς νὰ θίξωμεν καὶ ἐνταῦθα, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως αὐτῶν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὡς ἐγράφομεν ἐκεῖ, αἶναι τελείως ἀδιανόητον ἐν Διασκέψει, ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου καὶ δημοκρατικοῦ πνεύματος τῆς Πατερικῆς Παραδόσεως, νὰ περιορίζηται οὕτως ἢ ἄλλως ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου, καὶ δὴ εἰς ἀρχιερεῖς καὶ καθηγητὰς τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ τίθενται χρονικὰ ὄρια καὶ περιορισμοὶ κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ συζήτησιν τῶν διαφόρων γραπτῶν σχεδίων τῶν ἀποφάσεων καὶ νὰ εἰσάγονται ταῦτα εἰς τὴν ὀλομέλειαν πρὸς τελικὴν ἐπιψήφισιν μὴ τελείως ἔτοιμα καὶ ὄριμα καὶ ἐν σπουδῇ³.

Ταῦτα ἔλαβον χώραν ἐν τῇ Γ' Πανορθόδοξῃ Διασκέψει τῆς Ρόδου τῷ 1964, δυστυχῶς δὲ ἐπανελήφθησαν καὶ ἐν τῇ παρούσῃ Διασκέψει, χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων αἱ ἀνωτέρω καὶ ἄλλαι ὑποδείξεις ἡμῶν. Πράγματι, ὡς ἐν Ρόδῳ, οὕτω καὶ ἐν Γενεύῃ, τὰ σχέδια τῶν ἀποφάσεων δὲν ἐγράφησαν καὶ δὲν διενεμήθησαν εἰς τὰ μέλη τῆς Διασκέψεως, ἵνα μελετήσωσιν αὐτὰ καὶ εἶτα προβῶσιν ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς ὀλομελείας εἰς προτάσεις πρὸς διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐγένετο ἡ δέουσα ἐπεξεργασία καὶ συμπλήρωσις αὐτῶν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας, ἀλλ' ἐπεδιώχθη καὶ ἐπετεύχθη ἡ ἐπιψήφισις αὐτῶν ἀμεταβλήτων, ὡς περίπου εἶχον σχεδιασθῆ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως. Ἀπλῆ σύγκρισις τῶν κειμένων τῶν ἀποφάσεων τῆς παρούσης Διασκέψεως πρὸς τὸν ἐναρκτήριον λόγον καὶ τὰς ἄλλας ἐν αὐτῇ ὁμιλίᾳ τοῦ Σεβ. Προέδρου ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές. Ὡς μικρὸν παράδειγμα ἀναφέρομεν τὴν παρέμβασιν τοῦ καθηγητοῦ Εὐ. Θεοδώρου κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ σχεδίου ἀπο-

2. Βλέπ. Ἰ. ω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός, τ. II, Ἡ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου, Ἀθῆναι 1965, σ. 108 ἔξ.

3. Αὐτόθι, σ. 109.

φάσεως ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, προτείναντος τὴν προσθήκην ἐν τῷ κειμένῳ τῆς λέξεως «δυσμενῶν» πρὸ τῆς φράσεως «ἐπιπτώσεων ἐπὶ τῶν περαιτέρω ἀδελφικῶν σχέσεων», ἣτις ὅμως ἀπεκρούσθη ἐντόνως. Μέλη τινὰ τῆς Διασκέψεως, μὴ μετασχόντα τῶν συνταξασῶν ὀρισμένα κείμενα Ἐπιτροπῶν, ἅτε μετέχοντα ἄλλης Ἐπιτροπῆς, ἤθελον νὰ ὀμιλήσωσιν ἐπὶ τῶν κειμένων τούτων καὶ πληροφορήσωσι καὶ διαφωτίσωσι τὴν Διάσκεψιν ἐπὶ τῶν ἰδιαίτερων συνθηκῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἀντιπροσώπευον, ἀλλὰ δὲν ἐδόθη αὐτοῖς ἡ εὐκαιρία καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς τοῦτο⁴. Πράγματι δὲν παρεχωρήθη εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ ἀπαιτούμενη ἐλευθερία λόγου, ὅπως ἀναπτύξωσι τὰς ἀπόψεις τῶν ἑαυτῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τὰς ἰδίας θεολογικὰς γνώμας ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως καὶ τῶν ὑπὸ ψήφισιν κειμένων. Διότι εἶναι ἀπαράδεκτον εἰς μεγάλα θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα τὸ κακῶς ἐπικληθὲν πεντάλεπτον, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω. Καὶ εὐρέθημεν πρὸ τοῦ φαινομένου, ἐνῶ περιορίζετο ἡ ὀμιλία τῶν συνέδρων κατὰ τοῦ πανταλέπτου (λόγω τῆς μεταφράσεως), ἀντιθέτως ἦσαν ἀπερίοριστοι αἱ συνεχεῖς παρεμβάσεις καὶ ὀμιλίες τοῦ Σεβ. Προέδρου, μεταβαλλομένης οὕτω τῆς συζητήσεως σχεδὸν εἰς μονόλογον αὐτοῦ, κατὰ παρανόησιν ἢ κατάχρησιν τοῦ προεδρικοῦ ρόλου. Ἄλλωστε τὸ λεγόμενον πεντάλεπτον θὰ εἶχε θέσιν τινὰ

4. Π.χ. ὁ μητροπολίτης Βραζιλίας Ἰγνάτιος, τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, εἶχεν ἐτοιμάσει τρισέλιδον δακτυλογραφημένην ἀνακοίνωσιν πρὸς τὴν Διάσκεψιν, μὴ ἀναγνωσθεῖσαν ὅμως οὔτε ἐνώπιον τῆς ὀλομελείας, οὔτε ἐνώπιον τῆς Β' Ἐπιτροπῆς, ἣς δὲν εἶχεν ὀρισθῆ μέλος, ἀλλ' ἐγχειρισθεῖσαν ἡμῖν, δι' ἣς «ἐπεθύμει νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἐπιβάλλεται μεγάλη σύνεσις καὶ προσοχὴ εἰς παντοίας ἐκ μέρους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀτοφάσεως καὶ ἐκδηλώσεις, καθ' ὅσον αἱ ὅσων ἀπὸ ἰδίας πείρας ἔχει βεβαιωθῆ, αἱ προσάθεται τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν—καὶ ἰδίως τῆς Κουρίας τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῶν Ἰησουϊτικῶν καὶ λοιπῶν προπαγανδιστικῶν ταγμάτων—ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν χριστιανῶν εἶναι μία νέα, οὕτως εἰπεῖν, παγίς πρὸς ἀπορόφησην τῆς Ὀρθοδοξίας. Διότι ὅλοι οἱ ἐμπειρότατοι περὶ τὴν προπαγάνδαν καὶ τὸν προσηλυτισμὸν εἰδήμονες τοῦ Καθολικισμοῦ ἔχουν πεισθῆ, ὅτι οὐδὲν ὀφελήθησαν οὔτε ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν Σταυροφοριῶν, οὔτε ἐκ τῶν πνευματικῶν καὶ ὀλικῶν πιέσεων καὶ δολοπλοκιῶν κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων, ἵνα ὑποτάξουν ὀλοσχερῶς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ Ἱστορία δὲ ἔχει ἀποδείξει, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ ἀπὸ χαρακτῆρος καὶ ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίας ἦσαν καὶ εἶναι ἀπτόητοι ἐναντι τοῦ ξίφους τῶν Σταυροφόρων καὶ ἄκαμπτοι ἐναντι τοῦ καλὰμου καὶ τῶν δολοφονημάτων τοῦ προσηλυτισμοῦ. Ἐχάλλευσαν ὅθεν μίαν νέαν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον ἡμῶν. Μίαν ἐκστρατεῖαν ἔχουσιν σχῆμα ἀνεξικακίας, πραότητος, ταπεινότητος, μίαν νέαν μέθοδον, καὶ αὕτη εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία γνωστὴ τυγχάνει καὶ ἀπὸ ἄλλα συστήματα ὡς «ἐπίθεσις εἰρήνης»... Ἐπὶ τῶν ἀνυπόπτων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν μεταναστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζοντα: τὸν καθημερινὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ δὲν ἔχουν βεβαίως τὴν θεολογικὴν ἡμῶν κατάρτισιν, ἀν καὶ τηροῦν πιστῶς τὰς παραδόσεις τὰς ὁποίας παρὰ τῶν προγόνων των παρέλαβον, αἱ μελ.στάλακτοι πλὴν καὶ ἀπατηλαὶ παρὰ τῶν ποικίλων ὀργάνων διαδόσεως ἰδεῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον αἱ Καθολικαὶ ὀργανώσεις, περὶ δῆθεν ἐνώσεως ὀμιλίας καὶ ἐκδηλώσεις, δύνανται νὰ ἔχουν ὀλέθρια καὶ παραπλανητικὰ ἐπὶ τῶν ἀπονηρευτῶν ἡμῶν ποιμνίων ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο ἐγὼ τοῦλάχιστον ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὅλοι αἱ παράκλιτοι αὐταὶ προσάθεται εἶναι εἰς ὀλισθηρὸς κατῆφορος, ὅστις θὰ ὀδηγήσῃ τὰ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα εἰς τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Καθολικισμὸν καὶ ἔχι εἰς μίαν ἐντιμον ἐνωσιν...».

εἰς μεγάλα καὶ πολυάνθρωπα συνέδρια, οὐχὶ δ' ὅμως εἰς μικρὰς καὶ ὀλιγομελεῖς Ἐπιτροπὰς, ὡς ἡ ἡμετέρα, ἣτις ἦτο ἐντελῶς ἰδιότυπος.

Ἄναντιροῆτως δὲν διετέθη ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος διὰ τὴν συζήτησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν σχεδίων τῶν ἀποφάσεων. Κυρίως ἡ Διάσκεψις εἰργάσθη κανονικῶς ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς 9 Ἰουνίου μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς Τετάρτης 12 Ἰουνίου. Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς Τετάρτης ἠχρηστεύθη ἡ ὀλομέλεια αὐτῆς μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς 14 Ἰουνίου, ὅτε ἐκλήθη νὰ ἀκούσῃ ἀναγινωσκόμενα καὶ μεταφραζόμενα ἐπιτροχάδην τὰ κείμενα τῶν ἀποφάσεων καὶ ψηφίση αὐτὰ ἀσυζητητὶ σχεδὸν, ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη κατὰ τὰς ὀλίγας ἑσπερινὰς ὥρας τῆς Παρασκευῆς καὶ τὰς πρωϊνάς τοῦ Σαββάτου 15 Ἰουνίου μέχρι τοῦ διαλείμματος. Κατ' αὐτάς, καὶ εἰς διάστημα τεσσάρων περίπου ὥρων ἐν συνόλῳ μόνον, ἐκλήθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι νὰ ἀκούσωσι διὰ πρώτην φοράν τὰ συνταχθέντα ὑπὸ 4-6 μελῶν τῶν Ἐπιτροπῶν (λόγω τῆς ἀπασχολήσεως τῶν προέδρων εἰς τὴν Α' Ἐπιτροπῆν) σχέδια τῶν ἀποφάσεων καὶ τὰς μεταφράσεις αὐτῶν καὶ τὰς πολυαριθμους παρεμβάσεις τοῦ Σεβ. Προέδρου καὶ ἀμέσως νὰ ψηφίσωσι τὰ κείμενα, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀκούσει τὰ διαμειφθέντα εἰς τὰς ἄλλας Ἐπιτροπὰς, οὔτε ἐν τῇ ὀλομελείᾳ νῦν ἤκουσαν ἢ εἶπόν τι περὶ ὅσων ἐψήφισαν. Ἄλλ', ὡς παρατηρήσαμεν σχολιάζοντες τὴν καὶ ἐν τῇ Γ' Πανορθοδόξῳ Διασκέψει τῆς Ρόδου ἐφαρμοσθεῖσαν ἀπαράδεκτον ταύτην τακτικὴν, αὐτόσον σοβαρὰ ἀποφάσεις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνωνται ἐν σπουδῇ τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ἄνευ μακρᾶς ἐλευθέρως συζητήσεως ὑφ' ὄλων τῶν συνέδρων τῶν κειμένων αὐτῶν, ἐγκαίρως διανεμομένων αὐτοῖς πρὸς μελέτην καὶ τυχὸν διόρθωσιν καὶ συμπλήρωσιν⁵. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ σημειωθὲν γεγονός, ὅτι καθ' ὃν χρόνον εἶχε παρεμρισθῆ καὶ ἀχρηστευθῆ ἡ ὀλομέλεια τῆς Διασκέψεως, εἰς μάτην ἀναμένουσα καθ' ὅλην τὴν πρωΐαν τῆς Πέμπτης, 13 Ἰουνίου, ὅπως συνεδριάσῃ, συμφώνως τῷ ἐπισημῷ προγράμματι, συνεδρίαζεν ἡ λεγομένη Ἐπιτροπὴ τῶν προέδρων, κατὰ παράβασιν τοῦ προγράμματος, διότι αὕτη δὲν δικαιούται νὰ καταργῇ καὶ ὑποκαθιστᾷ τὴν ὀλομέλειαν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις δύναται νὰ συνέρχεται εἰς ὥρας ἔξω τοῦ ἐπισημοῦ προγράμματος. Οὔτε βεβαίως ἐπιτρέπεται αἱ ψηφοφορίαι νὰ γίνωνται μόνον διὰ τῶν προέδρων, ἀγνωσμένων πάντων τῶν ὑπολοίπων συνέδρων, ὡς ἐπεχειρήθη χωρὶς νὰ πραγματοποιηθῆ ἐν τῇ παρούσῃ Διασκέψει, κατ' ἀπομίμησιν τῶν γενομένων ἐν τῇ Γ' τοιαύτῃ. Ἐὰν οἱ συνέδριοι δὲν συνεδριάζωσιν ἐν ὀλομελείᾳ κανονικῶς καὶ δὲν ἔχωσιν ἐλευθερίαν λόγου καὶ δικαίωμα ψήφου, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ αὐτῶν λαϊκοὶ θεολόγοι καθηγηταί, τότε εἶναι περιττὸν νὰ προσκαλῶνται οὗτοι εἰς τὰς Πανορθοδόξους Διασκέψεις, τὰς ὁποίας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ συγκροτῶσιν ὀλιγαριθμοὶ ἐπίσκοποι, οἵτινες θὰ ἀποφασίζωσι μόνον καὶ ἐπὶ σοβαρῶν θεολογικῶν ἔτι ζητημάτων, οἷον εἰς διεκδικούντες «θεοπνευστίαν», ὡς παρετήρησεν ὁ καθη-

5. Ἐνθ' ἀν. σ. 36.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΡΩΣΙΑ, ΣΗΜΕΡΟΝ

Πολλά διαβάζομεν και ἀκούομεν διὰ τὴν κατάστασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας σήμερον.

Περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουν δυστυχῶς πηγαί, εἰς τὰς ὁποίας δύναται κανεὶς νὰ βασισθῇ. Ἀκριβεῖς στατιστικαὶ δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας οὔτε καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ σοβιετικοῦ Κράτους. Συνεπῶς ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ τὸ γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδήσεων τοῦ Δελτίου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἐκ τῶν στοιχείων τὰ ὁποία παρατίθενται ὑπὸ τῆς ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας (κομμουνιστικαὶ ἐφημερίδες, ἀθεϊστικά περιοδικὰ κ.ἄ.) καὶ ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκεπτῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παραθέτω εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον καὶ τὰς ἰδικὰς μου ἐντυπώσεις ἐκ τῆς προσπάθου ἐπισκέψεώς μου εἰς τὴν Χώραν αὐτήν.

1. Ἱεροὶ Ναοὶ καὶ ἱερός Κλήρος.

Εἰς τὴν Μόσχαν ἔλαβον τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς

γητῆς Π. Τρεμπέλας, ἀπαντῶν εἰς τὸν Σεβ. Πρόεδρον, κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρίασιν τῆς 14 Ἰουνίου.

Ἐπισημειούσθω ἐν κατακλιῆδι, ὅτι αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις ἡμῶν οὐδὲως μειοῦσι τὸ ἀξιολογώτατον ἔργον τῆς Ε' Πανορθοδόξου Διασκέψεως, καθ' ὅσον δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον εἰς ζητήματα τῆς διαδικασίας καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τῆς Διασκέψεως, καὶ ἀποβλέπουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν τῶν κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν διορθωτέων καὶ εἰς τὴν μὴ ἐπανάληψιν αὐτῶν ἐν μελλούσαις Πανορθοδόξοις Διασκέψεσι. Δι' ὃ καὶ ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν εὐχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φιλανδίας Παύλου, ὅστις, ἐκ τῆς διαπιστώσεως τῶν αὐτῶν που ἀνωμαλιῶν καὶ ἐν τῇ Γ' Πανορθοδόξῳ Διασκέψει, ἠύχθη, ὅπως ἢ ἐκ τῶν προηγηθεισῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων ἀκτηθεῖσα πείρα ὀδηγήσῃ τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς διεξαγωγῆς αὐτῶν»⁶.

Ἀντιθέτως πιστεύομεν, ὅτι τὸ ἔργον τῆς Ε' Πανορθοδόξου Διασκέψεως ὑπῆρξε σημαντικώτατον καὶ προώρισται νὰ ἀσκήσῃ μεγάλην καὶ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς δραστηριοποιήσεως καὶ πορείας τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τε τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀνακαίνισιν αὐτῆς Πανορθόδοξον Σύνοδον, ὡς καὶ πρὸς τὴν καλλιέργειαν στενοτέρων σχέσεων καὶ τὴν προπαρασκευὴν θεολογικοῦ διαλόγου ἐν τῷ μέλλοντι μεταξύ αὐτῆς καὶ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΠΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ὀλόκληρον τὴν Ρωσίαν ὑπάρχουν σήμερον 3.000 ἱεροὶ Ναοί, εἰς τοὺς ὁποίους τελεῖται ἡ θεία λατρεία, καὶ 30.000 ἱερεῖς.

Ἐὰν οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ εἶναι ἀληθεῖς, τότε πρέπει ἐκάστη Ἐνορία νὰ διαθέτῃ κατὰ μέσον ὄρον δέκα ἱερεῖς. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἰς μερικὰς Ἐνορίας ὑπάρχει μόνον εἷς ἱερεὺς καὶ εἰς ἄλλας δύο ἢ τρεῖς, τότε αἱ περισσότεραι Ἐνορίαι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις πρέπει νὰ ἔχουν ἅνω τῶν δέκα ἱερέων ἐκάστη. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές, διότι εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις, τὰς ὁποίας εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶ, δὲν συνήντησα Ἐνορίας, εἰς τὰς ὁποίας νὰ ὑπηρετοῦν ἅνω τῶν δέκα ἱερέων. Ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦται Ἐνορίαι, ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ εἰς τὴν Μόσχαν, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερῶν Ναῶν εἶναι ἐλάχιστος (40 Ναοὶ εἰς πληθυσμὸν ἅνω τῶν 7 ἐκ.). Βάσει τῶν παρατηρήσεών μου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων εἰς ἐκάστην Ἐνορίαν ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς δύο ἢ τρεῖς. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν αὐτόν, ἐὰν βεβαίως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων εἶναι 30.000, πρέπει νὰ ἀνέρχεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερῶν Ναῶν εἰς 10.000 ἕως 15.000.

Τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐνισχύουν καὶ οἱ κάτωθι ἀριθμοί:

Εἰς τὸ Κίεβον ὑπάρχουν σήμερον 11 ἀνοικτοὶ διὰ τὴν θ. λατρείαν Ναοί, 30 ἱερεῖς καὶ 7 διάκονοι.

Εἰς τὸ Χάρκοβον ὑπάρχουν 10 Ναοί, 15 ἱερεῖς καὶ 4 διάκονοι.

Εἰς τὴν Ὀδησσὸν ὑπάρχουν 7 Ναοὶ καὶ 35 ἱερεῖς (συνυπολογιζομένων καὶ τῶν ἱερέων τῆς Μονῆς).

Ὅταν τὸ ἔτος 1961 τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἔγινε μέλος τοῦ ΠΣΕ, ἀνεφέρετο εἰς τὴν σχετικὴν αἴτησιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων ἀνέρχεται εἰς 30.000 καὶ τῶν ἐνοριῶν εἰς 20.000. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκλάβωμεν ὡς βέβαιον, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1961 ὑπῆρχον εἰς τὴν Ρωσίαν τοὐλάχιστον 30.000 ἱερεῖς. Ἐὰν πρὸς τοῦτοις λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι οἱ ἱερεῖς τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεαρὰς ἡλικίας καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος νεοχειροτονουμένων εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνταξιοδοτουμένων ἢ ἀποθησαζόντων, τότε πρέπει νὰ ὑπάρχουν σήμερον ἐν Ρωσίᾳ περισσότεροι τῶν 30.000 ἱερέων.

Μεταξὺ τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου σπανίως συναντᾶ κανεὶς ἀγάμους. Ἡ Ἐνορία εἶναι τὸ πεδῖον δράσεως τοῦ ἐγγάμου κλήρου, ὁ ὁποῖος διαιρεῖται εἰς ἀπλοῦς ἐφημερίους, εἰς πρωθιερεῖς (κυρίως οἱ προϊστάμενοι τῶν Ναῶν) καὶ εἰς πρωτοπρεσβυτέρους. Ἐκ τῶν πρωθιερέων μερικοὶ φέρουν καὶ τὴν ὀφθαλμικὴν τοῦ μιτροφόρου. Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη, ὅτι σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπάρχει μόνον εἷς πρωτοπρεσβύτερος, ὁ προϊστάμενος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Μόσχας. Οὗτος φέρει μίτραν καὶ δύο σταυροὺς καὶ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν προηγεῖται τοῦ ἀρχιμανδρίτου. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις εἶναι, ὅτι ὁ ἔγγαμος κλήρος εὐρίσκεται εἰς μεγάλην περιωπὴν καὶ

6. Αὐτόθι, σ. 115.

ἐπ' αὐτοῦ κυρίως στηρίζεται ἡ ὅλη δραστηριότης τῆς Ἐκκλησίας.

Πολλοὶ Ἐνορίαὶ διαθέτουν καὶ ἓνα ἢ δύο διακόνους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς φέρει τὸν τίτλον τοῦ ἀρχidiaκόνου. Ὁ ρόλος τοῦ διακόνου εἶναι μεγάλος, δεδομένου ὅτι ἡ δραστηριότης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας περιορίζεται εἰς τὴν θεϊαν λατρείαν. Ὁ διάκονος συντελεῖ εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστέραν τέλεσιν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ διευθύνει τὰ τῆς συμπληρωμῆς τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν θεϊαν λατρείαν. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι οἱ διάκονοι περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦμεν ἐνταῦθα ὑπηρετοῦν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των ὡς διάκονοι καὶ δὲν χειροτονοῦνται ἱερεῖς.

Προκειμένου νὰ χειροτονηθῇ τις διάκονος ἐξετάζεται κατὰ πόσον ἔχει α) σταθερὰν πίστιν καὶ β) καλὴν φωνήν.

Ἐκτὸς τῶν διακόνων ὑφίστανται σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ οἱ κατώτεροι βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης, ὅπως τοῦ ὑποδιακόνου κ.ἄ. Οὗτοι λαμβάνουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν θ. Λατρείαν.

Εἰς ἐκάστην Ἐνορίαν ἀπασχολεῖται καὶ ἀριθμὸς μοναχῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ ἱερὰς Μονάς, αἱ ὁποῖαι ἐκλείσθησαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναζουσῶν, αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται εἰς μίαν ἐνορίαν (5-10) εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς δυνατότητας ἐκάστης Ἐνορίας.

Ἡ περιβολὴ τῶν κληρικῶν (ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων) ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ εἶναι ἡ συνήθης πολιτικὴ περιβολή. Ἡ γενειὰς δὲν εἶναι διὰ οὐδένα ὑποχρεωτικὴ, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ σημαίνῃ, ὅτι καὶ ἀπαγορεύεται.

2. Μισθοδοσία τοῦ Κλήρου.

Ὡς εἶναι γνωστὸν, ἡ Ἐκκλησία ἐν Ρωσίᾳ ἔχει ὡς πόρους τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν δίσκων, ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ κηροῦ καὶ τῶν προσφορῶν, καθὼς καὶ τὰ ἐκ τῶν διαφόρων ἱεροπραξιῶν ἔσοδα (γάμοι, μνημόσυνα, παννυχίδες, κηδεῖς κ.ἄ.).

Ἐκτὸς τῶν ἐνοριακῶν ταμείων ὑπάρχει εἰς ἐκάστην Ἐπαρχίαν καὶ ἐν κεντρικῶν ταμείων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποστέλλεται μέρος τῶν ἐσόδων τῶν Ἐνοριῶν καὶ μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἐνισχύονται ἀσθενέστεραι Ἐνορίαί.

Ἐκτὸς τῶν ταμείων τούτων ὑπάρχει καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ Πατριαρχείου. Κάθε Ἐνορία καταβάλλει τὸν μισθὸν τῶν ἱερέων, τῶν διακόνων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ.

Οἱ ἱερεῖς λαμβάνουν μηνιαῖον μισθὸν κατὰ μέσον ὅρον τοῦλάχιστον 300 ρουβλίων (ὁ μηνιαῖος μισθὸς ἐνδὸς ἐργατοῦ εἶναι 120-150 ρούβλια). Ἀνάλογον μισθὸν λαμβάνουν καὶ οἱ διάκονοι.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καθίστανται οἱ ἱερεῖς ἐν Ρωσίᾳ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητοι. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἱερεῖς διαθέτουν ἰδιωτικὸν αὐτοκίνητον, πρᾶγμα πολὺ σπάνιον δι' ἓνα κοινὸν σοβιετικὸν πολίτην.

3. Τὸ ἔργον τῶν κληρικῶν.

Ἡ δραστηριότης τῶν κληρικῶν περιορίζεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν τὴν ἔχει ἀναλάβει πλήρως, ὡς γνωστὸν, τὸ Κράτος. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναπτύξῃ δραστηριότητα εἰς τοὺς τομεῖς αὐτούς.

Οἱ ἱερεῖς τελοῦν τὴν θ. λατρείαν εἰς τοὺς Ναοὺς καὶ κηρύττουν τὸν θεῖον λόγον κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν.

θ. Λειτουργία τελεῖται καθημερινῶς εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς Ναοὺς. Τὴν Κυριακὴν τελοῦνται πολλάκις δύο θ. Λειτουργίαι. Ἐπίσης τελοῦνται τακτικώτατα καὶ ἄλλαι αἱ ἄλλαι ἱεραὶ ἀκολουθίαι. Εἰς ὀλόκληρον τὴν Χώραν συνηθίζεται νὰ τελεῖται συχνότατα ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου (τῆς Θεοτόκου ἢ καὶ τοπικῶν Ἀγίων). Εἰς ὅλους τοὺς Ναοὺς τελεῖται ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, εἰς μερικοὺς δὲ δις καὶ τρίς τῆς ἐβδομάδος, τὴν ἑσπέραν ἢ καὶ τὴν πρωΐαν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας. Τὰς ἀκολουθίας αὐτὰς παρακολουθεῖ πλῆθος κόσμου, τὸ ὁποῖον καὶ συμπάλλει κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν. Εἰς τοὺς περισσοτέρους Ναοὺς φυλάσσονται λειψάνα τοπικῶν Ἀγίων, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων τελεῖται μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα ὁ Ἀκάθιστος.

Οἱ περισσότεροι Ναοὶ διαθέτουν καὶ παρεκκλήσια (κυρίως ὑπόγεια), εἰς τὰ ὁποῖα πολλάκις τελοῦνται ταῦτοχρόνως διάφοροι ἱεραὶ ἀκολουθίαι. Βαπτίσεις, γάμοι, κηδεῖαι τελοῦνται τακτικὰ εἰς τοὺς Ναοὺς. Κατόπιν προσκλήσεως μεταβαίνουν οἱ ἱερεῖς εἰς τὰς οἰκίας προκειμένου νὰ κοινωνήσουν ἓνα ἀσθενῆ. Ἐπίσης, ὅταν προσκληθῶν, μεταβαίνουν καὶ εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Ὅταν πρόκειται περὶ ἐτοιμοθανάτου τὰς περισσοτέρας φορὰς προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς. Ἡ κατήχησις γίνεται διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς θ. λατρείας. Εἰς τὸν ἱερέα δίδεται ἡ εὐκαιρία, ἐὰν προσκληθῇ, νὰ μεταβῇ εἰς τὸν οἶκον τῶν πιστῶν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὀνομαστικῆς των ἑορτῆς, μνημοσύνου κ. ἄ. καὶ νὰ συμφάγη μετ' αὐτῶν. Εἰς περίπτωσιν προσκλήσεως ἱερέως τὸ περιβάλλον εἶναι ἀνάλογον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος λαμβάνει χώραν συζήτησις ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτὰς ἔρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς ἐπαφὴν καὶ μὲ μικρὰ παιδιὰ. Ἡ κατήχησις τῶν παιδιῶν γίνεται κυρίως ἀπὸ τὰς μητέρας καὶ τὴν γιὰγιά. Ὁ ἱερεὺς προσπαθεῖ κατὰ τὰς συναντήσεις του αὐτὰς μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπην αὐτῶν. Εἰς σχετικὴν συζήτησιν μετὰ νεαροῦ θεολόγου, οὗτος ὑπεγράμμισεν ἰδιαιτέρως τὸ παράδειγμα ἀπελθόντος Ἐπισκόπου, τὸν ὁποῖον κατὰ τὰς ἐπισκέψεις του ἐπλησίαζον μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς τὰ μικρὰ παιδιὰ, διότι εἶχε κατορθώσει νὰ κερδίσῃ διὰ τῆς ἀγάπης του τὴν ἀγάπην τῶν παιδιῶν. Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης εἶναι, ὅτι τοῦτο ἀναφέρει ὁ σχολάζων Ἐπίσκοπος Ἐμμανουὴλ εἰς διατριβὴν του περὶ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐποχῆς του.

Οἱ ἱερεῖς ἀποφεύγουν τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἐξῆς περιστατικόν. Ὅταν μίαν φορὰν εὕρισκόμεθα

μετά δύο άλλων Ρώσων κληρικῶν εἰς τὸ ἐστιατόριον μιᾶς πόλεως, μᾶς ἐπλησίασεν νέος τις, ὁ ὁποῖος πρῶτην φορὰν εἶδε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο κληρικούς ἐν ἀναλόγῳ περιβολῇ καὶ ἐζήτηε πληροφορίας περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ Ρῶσοι κληρικοί τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι μένουν μονίμως εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ τὸν προσεκάλεσαν εἰς τὸν Ναὸν διὰ μίαν τοιαύτην συζήτησιν.

4. Ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευσις.

Εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπάρχουν σήμερον τρία Ἐκκλησιαστικὰ Σεμινάρια (Μόσχα, Λένινγκραντ καὶ Ὀδησσοῦ) καὶ δύο Θεολογικαὶ Ἀκαδημίαι (Μόσχα καὶ Λένινγκραντ).

Αἱ προϋποθέσεις φοιτήσεως εἰς μὲν τὰ Σεμινάρια εἶναι τὸ ἀπολυτήριον τοῦ δημοσίου Σχολείου καὶ τὸ συστατικὸν τοῦ Ἐπισκόπου. Τοῦτο δίδεται ἐφ' ὅσον ὁ ὑποψήφιος προέρχεται ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐκκλησιαζομένων καὶ κατόπιν ἐξετάσεως ἐνώπιον ἐπιτροπῆς, πρὸς διαπίστωσιν τῆς σταθερᾶς πίστεως τοῦ ὑποψηφίου καὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ γνώσεων.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν Σεμινάριον καὶ ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία τῆς Μόσχας ἔχουν δύο κατηγορίας σπουδαστῶν· α) τοὺς ἐσωτερικούς καὶ β) τοὺς σπουδαστὰς δι' ἀλληλογραφίας. Οἱ πρῶτοι εἶναι περὶ τοὺς 250 καὶ οἱ δεῦτεροι περὶ τοὺς 300. — Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν σπουδαστῶν πρόκειται κυρίως περὶ κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐχειροτονήθησαν παλαιότερον χωρὶς προηγουμένως νὰ τελειώσουν ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν Σεμινάριον καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Λένινγκραντ ἔχουν περὶ τοὺς 200 σπουδαστὰς. Τὸ δὲ ἐκκλησιαστικὸν Σεμινάριον τῆς Ὀδησσοῦ ἔχει 87 σπουδαστὰς.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ Σεμινάρια εἶναι τετραετής. Τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰς Θεολογικὰς Ἀκαδημίας.

Εἰς τὸ Σεμινάριον διδάσκονται συνολικῶς 28 μαθήματα. Ἐκτὸς τούτων ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα. Παρὰ ταῦτα ἡ φιλοσοφία δὲν διδάσκεται ὡς κύριον μᾶθημα.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς τὰ πάντα εἶναι διὰ τοὺς σπουδαστὰς δωρεάν. Πρὸς τοῦτοις λαμβάνουν οὗτοι καὶ 15 ρούβλια μηνιαίως. Οἱ περισσότερον ἱκανοὶ λαμβάνουν 20 ρούβλια καὶ οἱ ἄριστοι 25 ρούβλια μηνιαίως.

Τὸ πρόβλημα τῶν βιβλίων παρουσιάζεται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς πολὺ ἔντονον. Αἱ παραδόσεις τῶν καθηγητῶν, καθ' ὅσον ἀντελήφθη, δὲν ἐκδίδονται, οὔτε κυκλοφοροῦν πολυγραφημένα. Οἱ σπουδασταὶ εὐρίσκουν τὰ παλαιότερα ἐκδεδομένα συγγράμματα μόνον εἰς τὰς βιβλιοθήκας. Ἀλλὰ καὶ αἱ βιβλιοθήκαι δὲν διαθέτουν νεώτερα συγγράμματα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ ἀπετέλει μεγάλην προσφορὰν, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποσταλοῦν θεολογικὰ συγγράμματα διὰ τὰς βιβλιοθήκας τῶν τριῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν. Εἰς μίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, τὰς ὁ-

ποίας ἐπεσκέφθη, μὲ ἐπλησίασε νεαρὸς φοιτητῆς καὶ μοῦ εἶπεν: «Βοηθήσατέ μας, ἀποστελάτε μας βιβλία».

Ἡ πρακτικὴ ἐξάσκησις εἰς τὰ τῆς θ. λατρείας ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ ὑπαρξὶς καὶ μοναστικῶν κοινοτήτων πλησίον τῶν Σχολῶν βοηθεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν καταλλήλου περιβάλλοντος. Ἡ ἐκ τῆς συμβιώσεως ταύτης ὠφέλεια εἶναι ἀμοιβαία.

Οἱ σπουδασταὶ διαιροῦνται εἰς ομάδας καὶ λαμβάνουν καθημερινῶς μέρος εἰς τὴν θ. λατρείαν ὡς διάκονοι, ὑποδιάκονοι, ψάλται κ.λπ. Μετὰ τὴν τετραετῆ φοίτησιν εἰς τὸ Σεμινάριον δίδεται εἰς τοὺς ἱκανοὺς ἐν συστατικόν, βάσει τοῦ ὁποῦ δύνανται νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Κάθε Ἐπίσκοπος ἀποστέλλει κατ' ἔτος κατὰστασιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐπαρχίας του καὶ οὕτω οἱ ἀπόφοιτοι διαμοιράζονται εἰς τὰς διαφόρους Ἐπαρχίας ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν.

5. Προέλευσις τῶν ὑποψηφίων.

Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἐνδιαφέρον, δεδομένου ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ σπουδασταὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν εἶναι νεαρᾶς ἡλικίας.

Πολλάκις ἀκούεται ἡ ἄποψις, ὅτι οὗτοι προέρχονται ἐκ τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων. Τοῦτο δὲν εἶναι σήμερον ἀληθές. Κάνει κανεὶς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι οἱ ὑποψήφιοι ἱερεῖς προέρχονται ἀπὸ ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν χημικοὶ, διδάσκαλοι, πρῶην φοιτηταὶ τῆς φιλολογίας, ἀκόμη καὶ εἰς υἱὸς ἀτυνομικοῦ διευθυντοῦ.

«Ἐδῶ», μοὶ ἀνέφερον ῥώσος θεολόγος ἔχων ὑπεύθυνον θέσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, «ἐγίνοντο ἄλλοτε ἱερεῖς μόνον οἱ υἱοὶ τῶν ἱερέων, διότι ἦσαν πρὸς τοῦτο ὑποχρεωμένοι. Τώρα οἱ ἱερεῖς μας δὲν προέρχονται πλέον ἐκ τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων». «Εἰς ἡμᾶς» προσέθεσεν, «πρέπει κανεὶς νὰ ζητήσῃ, νὰ εὔρη τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐὰν τὴν εὔρη τὴν κάνει κτῆμά του. Καὶ ὅ,τι ἀποκτᾷ κανεὶς, ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ».

Χαρακτηριστικὰ εἶναι αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας φοιτηταὶ τῆς φιλολογίας ἐπισκέπτονται διὰ λόγους μελέτης τὸ μουσεῖον τῆς μονῆς τοῦ Ζαγκόρσκ καὶ τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν καὶ ἀποθαυμάζουν τοὺς θησαυροὺς τῆς παλαιᾶς Ρωσίας καὶ οὕτω ἔρχονται εἰς μίαν πρῶτην ἐπαφὴν μετὰ τῶν σπουδαστῶν. Ὑπάρχουν παραδείγματα, κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ ἐπισκέψεις αὐταὶ ἔδωσαν τὴν πρῶτην ὄθησιν εἰς ὠρισμένους φοιτητὰς νὰ ἀναζητήσουν καὶ ἄλλας εὐκαιρίας, διὰ νὰ μάθουν περισσότερα διὰ τὴν θρησκείαν. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐζήτησαν ἀργότερον νὰ εἰσαχθοῦν ὡς φοιτηταὶ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς.

Πολλὰς φορὰς νομίζομεν, ὅτι ἡ πίστις διδάσκεται εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ ἔχομεν πρὸς τοῦτο ὑπ' ὄψιν μας τὸ ἀποστολικόν: «πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὐ οὐκ ἤκουσαν;» (Ρωμ. 10, 14). Εἰς τὴν Ρωσίαν ὁμως ἔχουν σήμερον ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τὰ λόγια τῆς Γραφῆς: «Τὸ πνεῦμα ὁπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐ-

τοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει» (Ἰω. 3, 8).

«Οἱ δρόμοι τοῦ Θεοῦ εἶναι διάφοροι», ἀνέφερον εἰς ἐμὲ νεαρὸς ρώσος θεολόγος. «Δὲν συντελεῖ μόνον ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ κανεὶς τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ». Ἀκολουθῶς ἀνέφερε περιπτώσεις νεαρῶν Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν χριστιανοὶ καὶ κατόπιν ἱερεῖς. Ἐπίσης παρομοίας περιπτώσεις μωαμεθανῶν Τατάρων.

Διὰ τῆς λογικῆς, προσέθεσεν, εἶναι ἀκατανόητον, πῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι οὐδεμίαν σκέψιν κάμνον διὰ τὴν θρησκείαν νὰ ὑφίστανται τοιαύτην μεταβολήν. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, εἶπεν, ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἀντίθετοι περιπτώσεις ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται ὡς χριστιανοὶ καὶ ἀργότερον τὰ ἐγκαταλείπουν ὅλα. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ προξενεῖ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ προέρχονται ἀπὸ ἀθεϊστικὰ Πανεπιστήμια καὶ δὲν ἔλαβον οὐδεμίαν θρησκευτικὴν μόρφωσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοὺς διακρίνει εἶναι μία ἔντονος θρησκευτικὴ ἀνησυχία, τὴν ὁποίαν δὲν δύνανται νὰ ικανοποιήσουν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀναζήτησις αὐτῆ ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου εὐρίσκουν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι τοὺς βοηθοῦν.

Οἱ νέοι αὐτοὶ δὲν προέρχονται μόνον ἐκ τῶν ἀστικῶν κέντρων καὶ τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας. Ὁ συνομιλητῆς μου ἔκλεισε τὴν συζήτησιν μετὰ τὰ ἀκόλουθα: «Οὕτως ἀρχίζουν νὰ παραλαμβάνουν τὸ γάλα τῆς πίστεως καὶ νὰ προχωροῦν ὅλο καὶ περισσότερο εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀντίληψιν τῆς θρησκείας καὶ τελικῶς ἔρχονται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ Σεμινάρια ὡς σπαυδασταί».

6. Τὸ πρόβλημα τῆς πρεσβυτέρας.

Τὸ πρῶτον θέμα, τὸ ὁποῖον προκύπτει διὰ τοὺς ὑποψηφίους ἱερεῖς εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῆς καταλλήλου πρεσβυτέρας. Ἡ πρεσβυτέρα προέρχεται ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις. Νεαρὸς καθηγητῆς τῆς Ἀκαδημίας ἀνέφερε τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν περιστατικόν. «Ὅταν κάποτε μία ξένη ἀντιπροσωπεία, συνοδευομένη ὑπὸ ρώσων σπουδαστῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, ἐπεσκέφθη ἐστιατόριον διεπιστώθη, ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ἐστιατορίου ἐπεριποιούντο μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς τοὺς σπουδαστάς. Εἰς σχετικὴν ἐρώτησιν τῶν ξένων ἀπήντησαν, ὅτι εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι οἱ ἱερεῖς εἶναι περισσότερο εὐσυνεῖδητοι καὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ ὡς σύζυγοι καὶ ὅταν νυμφεύωνται δὲν ἐγκαταλείπουν τὰς συζύγους των.

Ἐπὶ τῆς ἐρώτησιν, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν οἱ ἄνδρες των ἱερεῖς καὶ θέλουν νὰ μείνουν λαϊκοὶ καθηγηταὶ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς Σχολάς. Ἐπίσης, ὑπάρχουν καὶ μεμονωμένα περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες ἐγκατέλειψαν τοὺς ἄνδρας των ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν κυρίως τῶν συγγενῶν. Συχνότεραι ὅμως εἶναι αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες διέκοψαν κάθε σύνδεσμον μετὰ τῆς οἰκογενείας των καὶ ἠκολούθησαν τοὺς συζύγους των ἱερεῖς.

Ἡ πρεσβυτέρα εἶναι οἰκοκυρὰ ἢ καὶ ἐργαζομένη ἐκτὸς τῆς οἰκίας, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι σύζυγοι, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ θέσις τῆς οἰκογενείας τοῦ ἱερέως εἰς τὴν ἐπαρχίαν εἶναι περισσότερο πλεονεκτική. Ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ λαμβάνει καὶ μικρὰν ἔκτασιν γῆς πρὸς καλλιέργειαν, οἱ δὲ χωρικοὶ προσέχουν πολὺ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἱερέως: «Αὐτὸς δὲν θὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν».

7. Ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τοῦ λαοῦ.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δὲν σημαίνουν, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα παρουσιάζει εἰς τὴν Ρωσίαν γενικὴν ἄνησιν. Ἀναμφιβόλως, ἡ Ἐκκλησία στηρίζεται εἰς τὴν θερμὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν φοβοῦνται νὰ λάβουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν αὐτῆς. Πόσον ποσοστὸν τοῦ πληθυσμοῦ συνιστοῦν οὗτοι, τοῦτο δὲν εἶναι γνωστόν.

Ὅπως δὲποτε ὑπάρχει ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἓνα ἄλλο, μεγαλύτερον πιθανῶς ποσοστὸν ρώσων ὀρθόδοξων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐκδηλώνουν φανερὰ τὰ θρησκευτικὰ των συναίσθηματα. Τοῦτο εἶχομεν πολλάκις τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσωμεν, ὅταν εὐρισκόμεθα μόνον μετὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν μᾶς ἐπρόσεχαν ὅταν ἦσαν ἄλλοι παρόντες, εἰς σχετικὴν ἐρώτησίν μας ὁμολογοῦν τὴν πίστιν των, ὅταν ἦσαν μόνον καὶ ἐζήτουν τὴν εὐλογίαν. Ὅταν π.χ. μίαν φορὰν ἠρώτησα ὑπάλληλον ἐνὸς ξενοδοχείου ἐὰν εἶναι Χριστιανή, μοῦ ἀπήντησεν μετὰ μίαν τόσον ἐκφραστικὴν κίνησιν τῆς κεφαλῆς της, ὡς ἂν νὰ ἐξεπήγαζεν ἡ ὁμολογία αὐτῆ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς της, ὅπου εἶχεν διαφυλάξει τὸν πολῦτιμον θησαυρὸν τῆς πίστεως. Εἰς τὴν εἴσοδον πολλῶν Ναῶν εἶδομεν ἐπὶ τραπέζης καὶ ἐντὸς κυτίου τακτοποιημένα πολυάριθμα τευχίδια, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα ἐκάστης οἰκογενείας. Κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς συχνὰς ἱεραὺς ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου αἱ ἐκκλησιαζόμεναι γυναῖκες παραλαμβάνουν τὸ τευχιδίον των καὶ τὸ παραδίδουν εἰς τὸν ἱερέα, διὰ νὰ μνημονεύσῃ τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των. Οὕτως, ἐκαστῇ γυναίκα, ἡ ὁποία λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν θείαν λατρείαν, ἀντιπροσωπεύει κατὰ κάποιον τρόπον ἀριθμὸν προσώπων, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν Ναόν.

Ἐπὶ τῆς ἐρώτησιν, ὅπως εἶναι ἡ κατάσταση ἐντὸς τοῦ κατὰ ἔντονον τρόπον ἔν κενόν, τὸ ὁποῖον ἔχει δημιουργήσει ἡ ἔλλειψις συγκεκριμένης πίστεως καὶ ζητεῖ νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν αὐτό.

Οὕτω, παρουσιάζεται συχνὰ τὸ φαινόμενον νὰ καταφεύγουν πολλοὶ εἰς τὰς διαφόρους αἱρέσεις τῶν βαπτιστῶν, τῶν πεντηκοστιανῶν καὶ ἄλλων, αἱ ὁποῖαι εἶναι διαδεδομένα εἰς τὴν Ρωσίαν. Τοῦτο δὲ διότι ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, λόγω τοῦ περιορισμοῦ τῆς δραστικότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, ἐφ' ὅσον βεβαίως οὗτος ὑπάρχει, εἶναι μακρὰ καὶ κοπιώδης.

Χαρακτηριστική είναι ἡ συζήτησις, τὴν ὁποίαν εἶχον μετὰ νεαρῶς ρωσίδος, μητρὸς δύο τέκνων. «Εἰς τὴν οἰκίαν πού διαμένομεν, ἀνέφερεν, εἶναι μία ἡλικιωμένη γυναῖκα, ἡ ὁποία πιστεύει. Εἶναι πολὺ καλὸ πρᾶγμα νὰ πιστεύῃ κανεὶς».

Καὶ ὅταν τὴν ἠρώτησα ἐὰν καὶ ἐκείνη πιστεύῃ εἶπεν: «Ἐγὼ πιστεύω εἰς ἕνα ἄλλον Θεόν», καὶ προσέθεσεν: «Ξεύρω, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτός ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν ξεύρω πῶς εἶναι. Ἡ ἡλικιωμένη ἐκείνη γυναῖκα ἔχει ἕνα βιβλίον. Τὸ βιβλίον αὐτὸ τὸ εἶχε καὶ ἡ μητέρα μου, τὸ εἶχε καὶ ἡ γαίκα μου, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν τὸ ἔχω. Εἶναι πολὺ σπάνιον καὶ πολὺ ἀκριβὸν καὶ τὸ ὀνομάζουν Βίβλον». «Ὅταν τὴν ἠρώτησα ἐὰν τὰ παιδιὰ τῆς τὰ ἐβάπτισε, μοῦ ἀπήντησεν: «Ἐγὼ ἐβουπτίσθηκα, ἀλλὰ τὰ παιδιὰ μου ὄχι. Τώρα πλέον εἶναι μεγάλα διὰ νὰ βαπτισθῶν».

Τὸ παρελθὸν Πάσχα ἐσημειώθησαν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν κατὰ τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν τῆς Ἐναστάσεως ἐπεισόδια ἀπὸ μέρους νεαρῶν τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας. Φαίνεται, ὅτι κί ταραχαὶ αὐταὶ ἦσαν ὀργανωμέναι. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Ρωσίᾳ παραμονῆς μας καὶ καθ' ὅλας τὰς μετακινήσεις μας οὐδέποτε ἀντελήφθημεν ἕνα περιφρονητικὸν μορφασμὸν ἀπὸ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀντιθέτως διέκρινε κανεὶς παντοῦ μίαν διστακτικότητα, ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ψυχρότης καὶ μίαν ἀμηχανίαν διὰ τὸ ὅτι δὲν ἐγνώριζον πολλὰ πράγματα περὶ θρησκείας. Οὕτως, ἐσχημάτισα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ περισσότερος κόσμος, ἐὰν δὲν θρησκεύῃ, ἀναζητεῖ κάτι, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται ὅτι τοῦ ἐλλείπει. Ὅπως δὴποτε δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ κόσμος ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ τὴν θρησκείαν καὶ ὀλιγώτερον διὰ τὴν ἀντιθρησκευτικὴν προπαγάνδα. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι σήμερον δὲν ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ρωσίαν ἢ εἰς βᾶρος τῆς προπαγάνδα οὔτε τὴν ἀνησυχεῖ.

8. Τὰ σημερινὰ Σχολεῖα τῆς θρησκείας.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε τὸ καθεστῶς εἰς τὴν Ρωσίαν ἦτο νὰ μετατρέψῃ πολλοὺς Ναοὺς εἰς μουσεῖα, εἰς καταστήματα, εἰς κληματογράφους κ.ἄ. Νὰ μεταφέρῃ τοὺς θρησκευτικοὺς θησαυροὺς (τὰς εἰκόνας, τὰ πολύτιμα ἄμφια, τὰ ἱερά σκεύη) εἰς τὰ μουσεῖα.

Δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ. Εἰς κάθε βῆμα λάμπουν εἰς τὸν ἥλιον οἱ χρυσοὶ σταυροὶ τῶν τρούλλων τῶν ἀθανάτων μνημείων τῆς ἁγίας Ρωσίας.

Τὰ μουσεῖα συμπληρώνουν σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν ἕνα μεγάλο κενόν, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ Σχολεῖα, τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τῆς κυκλοφορίας θρησκευτικῶν βιβλίων μεταξὺ τοῦ λαοῦ.

«Ἐτα Μπίμπλια!» (αὐτὸ εἶναι ἡ Βίβλος), ἤκουσα νὰ ἐξηγῇ δεκαπεντάχρονη ἀρχηγὸς μιᾶς ομάδος

μικρῶν κοριτσιῶν μὲ κοκκίνοὺς λαιμοδέτας (παιδικὴ κομμουνιστικὴ κίνησις ἐν Ρωσίᾳ) κατὰ μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Κρεμλίνου.

Εἶναι τόση ἡ ποικιλία τῶν θρησκευτικῶν θησαυρῶν, οἱ ὁποῖοι φυλάσσονται εἰς τὰ διάφορα μουσεῖα, ὥστε ἐὰν ἤθελε νὰ ἐμβαθύνῃ κανεὶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἀπάντησιν εἰς πολλὰς ἀπορίας διὰ μιᾶς κοπιώδους μελέτης εἰς τὰ μουσεῖα. Καὶ εἶναι γεγονός, ὅτι τὰ μνημεῖα αὐτὰ προσελκύουν πολλοὺς ἐπισκέπτας κυρίως νεαρῶς ἡλικίας.

Ἐκτὸς τούτου διεπίστωσα εἰς τὴν Μόσχαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, τὰς ὁποίας ἐπεσκεψέθην, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων καὶ οἱ σπουδασταὶ τῶν καλῶν τεχνῶν εἰς τὰ σχέδιά των προτιμοῦν τὰ θρησκευτικὰ μοτίβα. Συνήντησα πολλὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας πολλοὶ νέοι ἄνθρωποι ἐζωγραφίζαν Ἐκκλησίας, Μοναστήρια καὶ ἄλλα χριστιανικὰ μνημεῖα. Εἰς τὸ μουσεῖον «Ρουμπλιώφ» εἰς τὴν Μόσχαν συνήντησα νέους καὶ νέας νὰ ζωγραφίζουσιν διὰ τὰς ἀσκήσεις των εἰκόνας. Τὸ πρῶτον κίνητρον δι' αὐτοὺς εἶναι βεβαίως ἡ σύνθεσις τῶν χρωμάτων καὶ ὁ ἐξωτερικὸς πλοῦτος, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐνθουσιάζει. Πλὴν ὅμως εἰς σχετικὴν ἐρώτησίν μου ἀπήντησαν, ὅτι ἐμελέτησαν καὶ τὰς ἐξηγήσεις, αἱ ὁποῖαι παρατίθενται διὰ τὰς εἰκόνας καὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον. Μήπως δὲν εἶναι τοῦτο ἀρκετὸν ὡς πρώτη ὤθησις;

Εἰς τὰς ἐξηγήσεις περὶ τῶν εἰκόνων δὲν παραλείπεται βεβαίως ἡ φράσις «κατὰ τὴν χριστιανικὴν μυθολογίαν» καὶ τὸ κείμενον περιορίζεται πολλάκις εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν εἰκόνων ὡς ἔργων τέχνης. Παρ' ὅλα ταῦτα εὕρισκει κανεὶς καὶ ἐξηγήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰς τὸ νόημα τῆς εἰκόνας. Οὕτω π.χ. εἰς τὸ μουσεῖον «Ρουμπλιώφ» ἀναφέρεται ὡς ἐξηγήσις διὰ μίαν εἰκόνα τῆς «Πλατυτέρας», ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν διὰ τὸ βρέφος, τὸ ὁποῖον θὰ σώσῃ τὸν κόσμον, καὶ ὅτι αἱ ἀνατεταμέναι χεῖρες τῆς Θεοτόκου σημαίνουν προστασίαν καὶ υπεράσπισιν. Τὸ γεγονός ὅτι τὰ μουσεῖα σήμερον ἀποτελοῦν εἰς τὴν Ρωσίαν Σχολεῖα τῆς θρησκείας ἀποδεικνύει ἡ συζήτησις μετὰ μιᾶς ξεναγοῦ ἐνὸς μουσείου καὶ ἀποφοίτου συναφοῦς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου (Κλάδος Ἱστορίας τῆς Τέχνης).

Κατὰ τὴν ξενάγησιν διεπίστωσα, ὅτι γνωρίζει ὀχι μόνον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας.

«Ἡ Βίβλος εἶναι τὸ πρῶτον βιβλίον», ἀνέφερε. Καὶ ὅταν τὴν ἠρώτησα κατὰ πόσον λαμβάνουν τὰς ἀπαραιτήτους διὰ τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης των θεολογικὰς γνώσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, εἶπεν ὅτι τοιαύτας γνώσεις δὲν λαμβάνουν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. «Ὅλα αὐτά, ἀνέφερε, τὰ μαθαίνουμε εἰς τὰ μουσεῖα καὶ εἰς τὰς βιβλιοθήκας, ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αἰσθανόμεθα, ὅτι κάτι λείπει, ἀλλὰ μέχρι τώρα δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ. Εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις τοῦ καθενὸς καὶ πρὸς τοῦτο

προστρέχουμε εἰς τὰ μουσεῖα, τὰς Μονάς, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τοὺς συναδέλφους μας). Δὲν εἶναι μόνον τὰ μουσεῖα, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν εἰς τὴν σημερινὴν Ρωσίαν διὰ τὴν θρησκείαν καὶ προσελκύουν πλῆθος νέων. Πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων Ρώσων συγγραφέων τοῦ 19ου κυρίως αἰῶνος, ὅπως τοῦ Ποῦσκιν, τοῦ Λεσκόφ, τοῦ Γκόγκολ, τοῦ Ντοστογιέφσκυ, τοῦ Τολστόϊ κ.ἄ. Πολλὰς φορές ἀκούομεν, ὅτι ἡ παράδοσις τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀνδρῶν εὔρε κατά τινα τρόπον τὴν συνέχειαν αὐτῆς εἰς τὰ ἔργα τῶν τριῶν μεγάλων νεωτέρων Ρώσων συγγραφέων, δηλαδὴ τοῦ Ἐρενμπουργκ, τοῦ Παστερνάκ καὶ τοῦ Ντουντίντσεφ. Τοῦτο δὲ διότι οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ δὲν ἠκολούθησαν τὰς ὁδηγίας καὶ τὰς κατευθύνσεις τοῦ κρατοῦντος συστήματος καὶ ἔθεσαν εἰς τὰ μυθιστορήματά των ἐρωτήματα καὶ ἠσχολήθησαν μὲ πνευματικῆς φύσεως προβλήματα, ἀποδεικνύοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν πνευματικὴν αὐτῶν συγγένειαν μετὰ τῶν μεγάλων Ρώσων συγγραφέων τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ συγγένεια ὅμως αὐτῆ φαίνεται, ὅτι δὲν περιορίζεται εἰς μεμονωμένα ἄτομα. Ἐπεκτείνεται εἰς μεγάλο πλῆθος νεαρῶν διανοουμένων. «Ἐμεῖς, μοῦ εἶπεν νεαρὸς καθηγητῆς εἰς τὴν Ὀδησσόν, δὲν αἰσθανόμεθα, ὅτι οἱ συγγραφεῖς μας τοῦ 11ου αἰῶνος εὐρίσκονται μακρὰν. Ζοῦν καὶ σήμερα καὶ εἶναι παρόντες, διότι ἀποτελοῦν ἓνα κομμάτι τοῦ εἶναι μας». «Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν, ὅτι δὲν ἀποκλείεται, ἐὰν εἰς τὴν Ρωσίαν δοθῇ πλήρης ἐλευθερία εἰς τοὺς συγγραφεῖς, νὰ δοκιμάσωμεν πολὺ εὐχαρίστους ἐκπλήξεις».

9. Σχέσεις μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ σοβιετικοῦ Κράτους.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ μεγάλην ἐντύπωσιν, εἶναι ὅτι οἱ κληρικοὶ τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὄχι μόνον εἶναι νομιμόφρονες πολῖται τοῦ σοβιετικοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐκδηλώνουν κάποιαν ὑπερηφάνειαν διὰ τὰς ἐπιτεύξεις αὐτοῦ. Οὐδόλως ἀπασχολεῖ αὐτοὺς ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν, ὡσὰν νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς κάτι τὸ δεδομένον, τὸ ὁποῖον πρέπει κάθε ὄριμος χριστιανὸς νὰ ἔχη προηγουμένως ἐσωτερικῶς ὑπερνικήσει ἢ ὡσὰν νὰ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀδυναμίας τῆς ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διεκήρυξαν οἱ Πατριάρχαι Σέργιος καὶ Ἀλέξιος καὶ ὑπεγράμμισεν ὁ Μητροπολίτης Νικόδημος εἰς τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Ἰωβηλαίου περὶ τῆς νομιμοφροσύνης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν ἐναντι τῆς σοβιετικῆς πατρίδος δὲν ἀποτελεῖ σχῆμα λόγου ἢ ἀπλὴν σκοπιμότητα. Ἐκφράζει τὰς πραγματικὰς διαθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκυριάρχησαν κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὰς νέας κοινικὸν — πολιτικὰς συνθήκας. Αἱ διαθέσεις αὐταὶ ὑφίστανται σήμερον ὡς πεποιθήσεις ἰδιαιτέρως τῶν νεαρῶν ρώσων κληρικῶν. «Ὅσον ὅμως εὐλικρινεῖς καὶ ἂν φαίνωνται αἱ διαθέσεις τοῦ κλήρου ἐναντι τῆς σοβιετικοῦ κράτους, τοῦ-

το δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἰδία εὐλικρινεῖα ρυθμίζει καὶ τὰς σχέσεις τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως κ. Μπάρμενκοφ ἀνέφερε περὶ τοῦ θέματος τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν κατὰ μίαν ἐπίσημον δεξίωσιν εἰς τὴν Μόσχαν τὴν 31.5.68 μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα: 1) Ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Μόσχας κατέστη δυνατὴ μόνον διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου. 2) Τὸ Κράτος παραχωρεῖ δωρεὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς λατρευτικοὺς χώρους. 3) Τὸ Κράτος δὲν διαχωρίζει τοὺς πολίτας εἰς πιστοὺς καὶ ἀπίστους.

Ὁ καθεὶς εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύῃ τὴν θρησκείαν τῆς ἀρεσκείας του ἢ καὶ νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς καμμίαν θρησκείαν. Ἡ Πολιτεία δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις. Προκειμένου νὰ σχηματίσῃ κανεὶς ὑπεύθυνον γνώμην περὶ τῶν ἀνωτέρω, πρέπει νὰ ἔχη καὶ τὰ ἀκόλουθα ὑπ' ὄψιν του:

1) Ἡ Παρρωσικὴ τοπικὴ Σύνοδος τοῦ ἔτους 1917-1918, ἥτις προέβη εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Μόσχας καὶ εἰς τὴν ἐκλογήν τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος, εἰς εἰδικὸν μῆνυμά της τὴν 11ην Νοεμβρίου 1917 κατεδίκασε κατηγορηματικῶς καὶ κατὰ ὀξύτατον τρόπον (ἐγκληματικὴ ἱεροσυλία ἐναντίον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως) τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Πατριάρχης Τύχων, ἀσχέτως πρὸς τὰς μεταγενεστέρας αὐτοῦ δηλώσεις, τὰς γενομένας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀνάγκης, διὰ μηνύματος αὐτοῦ τὴν 19ην Ἰανουαρίου 1918 ἀνεθεμάτισεν τοὺς νέους Κυβερνήτας.

2) Ἡ Πολιτεία διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1918 ἀφῆρσεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὀλόκληρον τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον αὐτῆς περιουσίαν.

3) Ἡ ἰδιότης τοῦ μέλους τοῦ ΚΚΡ καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ ἀνωτέρου κρατικοῦ λειτουργοῦ δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἰδιότητα ἐνὸς συνειδητοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Διάταγμα τῆς 8ης Ἀπριλίου 1929 περὶ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τὸ ὁποῖον ἰσχύει μέχρι σήμερον, περιλαμβάνει εἰς τὸ ἄρθρον 17 μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὁργανώσεις ἀπαγορεύεται . . . β) νὰ προσφέρουν εἰς τὰ μέλη των ὕλικήν τινα βοήθειαν. γ) Ἡ ὁργάνωσις θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων συγκεντρώσεων, ὁμάδων, τμημάτων, γενικῶς κύκλων ἐργασίας», ἀνεξαρτήτως ἐὰν οὗτοι ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν Βίβλον, τὴν λογοτεχνίαν, τὸ ἐργόχειρον ἢ τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν κ.ο.κ. Ἐπίσης ἡ διοργάνωσις ἐκδρομῶν καὶ ἡ λειτουργία παιδικῶν κήπων. Ἡ λειτουργία βιβλιοθηκῶν καὶ ἀναγνωστηρίων, ἡ ἴδρυσις σανατορίων καὶ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν. Εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς χώρους ἐπιτρέπεται νὰ διαφυλάσσωνται μόνον τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς σχετικῆς λατρείας.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι συνεπῆ πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ Διατάγματος τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1918, τὸ ὁποῖον κατοχυρώνει μόνον αὐτὴν ἐλευθερίαν

ΠΡΟΦΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

3. Τὸ προτεινόμενον σύστημα. Ἐφ' ὅσον αἱ προφορικαὶ καὶ γραπταὶ δοκιμασίαι τῶν μαθητῶν κρίνονται ἀναγκαῖαι ἀφ' ἑνὸς διότι παρακινοῦν τοὺς μαθητὰς νὰ γνωρίσουν καλλίτερον τὸ περιεχόμενον τῆς Ὁρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ βιώσουν τοῦτο ὡς ὑπεύθυνα πρόσωπα ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ δοκιμασίαι πρέπει νὰ προσλάβουν ἀντικειμενικὴν καὶ προσωπικὴν μορφήν. Πρέπει δηλαδὴ ἔχει μόνον νὰ πληροφοροῦν τὸν διδάσκοντα ἐὰν οἱ μαθηταὶ γνωρίζουν πρόσωπα, πράγματα,

γεγονότα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἐνημερώνουν συγχρόνως περὶ τῆς προσωπικῆς στάσεως τῶν διδασκομένων μαθητῶν ἔναντι τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Συνεπῶς αἱ δοκιμασίαι πρέπει νὰ ἐλέγχουν συγχρόνως τὰς θρησκευτικὰς γνώσεις καὶ τὰ προσωπικὰ βιώματα τῶν μαθητῶν. Αὗται δύνανται νὰ εἶναι προφορικαὶ καὶ γραπταί.

α) Προφορικαὶ δοκιμασίαι. Πρὸ τῆς προσφορᾶς τῆς νέας θρησκευτικῆς ὕλης ὁ διδάσκων, ἀντὶ νὰ ζητῆ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ τοῦ ἀεῖπουν

ἄσκησιν τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, ἐφ' ὅσον δὲν παρακωλύει τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ δὲν περιορίζει τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν τῆς σοβιετικῆς Δημοκρατίας». Καθ' ὃν χρόνον δηλαδὴ ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα ἀσκεῖται δι' ὅλων τῶν μέσων, τὰ ὅποια διαθέτει ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἄμυνα ἔναντιον τῆς εἰς βάρος της προπαγάνδας, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀελευθέρως ἄσκησις θρησκευτικῆς λατρείας ἐντὸς τῶν λατρευτικῶν χώρων.

Οὕτω, γίνεται κατανοητὸν διατὶ σήμερον ἡ Ἐκκλησία, παρ' ὅλον ὅτι διαθέτει ἀφθονα χρήματα, δὲν ἐπιανεξέδωσεν τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξαντληθεῖσαν Ἁγίαν Γραφήν, διατὶ δὲν ἐκδίδει τὰ ἀπαραίτητα διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν βοηθήματα καὶ θεολογικὰ συγγράμματα καὶ διατὶ δὲν δύναται κάθε ἐνδιαφερόμενος νὰ προμηθευθῆ σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν θρησκευτικῶν περιεχομένου βιβλία. Τὰ ἀνωτέρω ἐξηγοῦν ἐπίσης, διατὶ εἰς τὰς σημερινὰς ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς δὲν διδάσκεται τὸ μάθημα τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ εἰς βάρος τῆς θρησκείας δραστηριότης τῆς Πολιτείας συνεχίζεται σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν. Τὸ ΚΚΡ ἀπεφάσισε τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1964 νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν νέα μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀθειστικῆς ἀγωγῆς τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ μέτρα αὐτὰ προβλέπουν τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τὴν προπαρασκευὴν εἰδικῶν στελεχῶν διὰ τὸν ἀγῶνα ἔναντιον τῆς θρησκείας. Πρὸς τοῦτο ἐπιστρατεύονται τὸ Ἰνστιτούτον Παιδείας, ἡ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν, τὰ Πανεπιστήμια, τὰ ἄλλα ἀνώτερα ἐπιστημονικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ τὰ παντὸς εἶδους Σχολεῖα, τὰ συνδικάτα, αἱ παντὸς εἶδους ὁργανώσεις καὶ αἱ λαϊκαὶ Ἀκαδημαίαι, τὸ θέατρον, ὁ κινηματογράφος, τὸ ραδιόφωνον, ἡ τηλεόρασις. Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1964/1965 εἰσήχθη εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ εἰς τὰς ἀνωτάτας ἱατρικὰς, γεωργικὰς καὶ παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας ἡ ὑποχρεωτικὴ παρακολούθησις τοῦ μαθήματος περὶ τῶν «Ἀρχῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀθεϊσμοῦ», εἰς τὸ ὅποῖον αἱ ἐξετάσεις εἶναι ὑποχρεωτικαί.

Ἐπίσης, προτείνεται ἡ προκήρυξις διαγωνισμῶν διὰ τὴν καλλιτέραν καλλιτεχνικὴν ἐπεξεργασίαν ἀθειστικῶν θεμάτων εἰς τὴν λογοτεχνίαν, εἰς τὸ θέα-

τρον, τὸν κινηματογράφον καὶ τὴν πλαστικὴν τέχνην. Ἀπεφασίσθη, ὅπως εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ ἰδιαίτερος ἐκεῖ ὅπου παρουσιάζεται ἐνισχυόμενον τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα μεταξὺ τοῦ λαοῦ, δημιουργηθῶν εἰδικαὶ Σχολαί, αἱ ὅποια νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ θέματα τῆς ἀθείας, οὕτως ὥστε οἱ ἀκροαταὶ αὐτῶν νὰ δύνανται νὰ ἀσκοῦν παραλλήλως πρὸς τὰς ἀθειστικὰς αὐτῶν σπουδὰς καὶ τὴν πρακτικὴν ἀθειστικὴν τῶν ἐργασίαν. Ἐπίσης, προβλέπεται ἡ εἰσαγωγή ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων κοσμικοῦ περιεχομένου κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐνὸς νεογενήτου τέκνου εἰς τὰ δημοτολόγια, κατὰ τὴν καταχώρησιν ἐνὸς γάμου εἰς τὸ ληξιαρχεῖον καὶ κατὰ τὰ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν. Παραλλήλως γίνεται λόγος περὶ ἐνίσχυσεως τοῦ ἐλέγχου πρὸς προστασίαν τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων ἐκ τῶν ἐπιδράσεων κληρικῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ αὐτῶν ἀπὸ μέρους τῶν γονέων πρὸς συμμετοχὴν εἰς θρησκευτικὰς ἀκολουθίας. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ ὑπερτονισμὸς τῆς «ἐλευθερίας τῆς θρησκείας», τῆς «ἴσης μεταχειρήσεως τῶν πιστευόντων καὶ μὴ πιστευόντων» καὶ τῆς μὴ ἀναμείξεως τοῦ Κράτους εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν φράσεις κενὰς περιεχομένου. Τὸ κράτος ἠναγκάσθη νὰ ἀλλάξῃ πολεμικὴν τακτικὴν ἔναντιον τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ Ἐκκλησία βασιίζεται πραγματικῶς εἰς τὴν πρὸς αὐτὴν βαθεῖαν ἀγάπην τῆς θρησκευοῦσης μερίδος τοῦ λαοῦ. Καὶ εἶναι ὄντως δι' ἕν ἀθειστικὸν κράτος καλλίτερον νὰ παρουσιάζεται ἡ Ἐκκλησία ἐπισήμως καὶ νὰ ἐλέγχεται ὑπ' αὐτοῦ, παρὰ νὰ δρᾷ εἰς τὰς κατακόμβας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Κράτους. Οἱ ὑπεύθυνοι παράγοντες τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος ἀναγκάζονται σήμερον, μετὰ τὴν πρώτην πενηκονταετίαν τῆς συστηματικῆς ἀθειστικῆς ἀγωγῆς καὶ ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας, νὰ ἀναγνωρίσουν, ὅτι ὑπάρχουν δύο κατηγορίαι σοβιετικῶν πολιτῶν, οἱ πιστευόντες καὶ οἱ μὴ πιστευόντες. Ἐὰν εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν συγκαταλέξωμεν καὶ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ἐν ἐσωτερικῶν κενόν, τὸ ὅποῖον ἔχει δημιουργηθῆ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πίστεως εἰς προσωπικὸν Θεόν, τότε ὅπωςδῆποτε οἱ μὴ πιστευόντες ἀποτελοῦν σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν μίαν ἐλαχίστην μειοψηφίαν.

Πρωτοπρεσβύτερος ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Δρ. τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Μαγνητίας

τὸ μάθημα), ἀπευθύνει ἐρωτήσεις ἐπὶ τοῦ προδιδαχθέντος μαθήματος. Αἱ ἐρωτήσεις αὐταὶ ἄλλοτε μὲν ἀπαιτοῦν μίαν σύντομον ἀπάντησιν, ἄλλοτε δὲ τὴν ἔκφρασιν τῶν προσωπικῶν συναισθημάτων τῶν μαθητῶν, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν μαθήματος. Εἰς τὸ μάθημα π.χ. περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου αἱ ἐρωτήσεις πρὸς τοὺς μαθητὰς δὲν θὰ περιορισθοῦν εἰς τὸ νὰ διευκρινήσουν μόνον τί ἐκήρυττεν ὁ Πρόδρομος καὶ ποίας συμβουλὰς ἔδιδεν εἰς τοὺς προσερχομένους πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς τὸ περὶ μετάνοιας κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ πότε καὶ πῶς ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους καλεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον οὗτοι—ἐν προκειμένῳ οἱ μαθηταὶ—ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ σωτήριο τοῦτο προσκλητήριο τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας.

Παράμοιαι προφορικαὶ δοκιμασίαι, αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν τοὺς μαθητὰς ὄχι μόνον νὰ ἀπομνημονεύουν, ἀλλὰ νὰ κατανοοῦν καὶ οὕτω νὰ ἐμπεδώνουν τὰ δεδιδασμένα, συνάμα δὲ διερευνοῦν καὶ φέρουν εἰς φῶς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τῶν μαθητῶν, ἐνδείκνυνται νὰ γίνωνται καὶ ὅταν ὀλοκληρώνεται ἡ διδασκαλία μιᾶς διδακτικῆς ἐνότητος. Προσφερθεῖσιν π.χ. εἰς τὴν ὕλην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τῆς ἐνότητος περὶ τῶν Πατριαρχῶν τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ διδάσκων πρέπει νὰ διερευνήσῃ ὄχι μόνον ἂν ἐνθυμῶνται οἱ μαθηταὶ τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τῆς ζωῆς τῶν Πατριαρχῶν καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτοὺς περιστατικά, ἀλλὰ καὶ πῶς εἶδον οὗτοι τὴν πίστιν τῶν Πατριαρχῶν καὶ τί ἐδιδάχθησαν ἐκ τῆς ὅλης ζωῆς των. Τοιοῦτοτρόπως ὁ διδάσκων θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ συζητήσῃ μὲ τοὺς μαθητὰς τί εἶναι πίστις, πῶς ἐξασθενεῖ, πῶς δοκιμάζεται καὶ πῶς θριαμβεύει αὕτη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ.

Γενικῶς αἱ ἐρωτήσεις τοῦ τύπου «πῶς» καὶ «ὡς», αἱ γεγόμεναι ἐρωτήσεις σκέψεως, πρέπει νὰ προτιμῶνται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, διότι δημιουργοῦν ἐνδιαφέρον, ἀπαιτοῦν κρίσιν καὶ βοηθοῦν τοὺς μαθητὰς νὰ ἴδουν τὴν πρακτικὴν προέκτασιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν των ζωὴν.

β) Γ ρ α π τ α ἰ δ ο κ ι μ α σ ῖ α ι. Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι αἱ γραπτὰ δοκιμασίαι, καθ' ὃν τρόπον γίνονται παρ' ἡμῖν, ὡς πρὸς τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, οὔτε τὰς ἀπαραιτήτους θρησκευτικὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν ἐλέγχουν οὔτε τὴν προσωπικότητά των ἐκφράζουν.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, τὸν ἐλεγχον τῶν θρησκευτικῶν γνώσεων, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῆ, ἐὰν ἡ γραπτὴ δοκιμασία ἐπιδιώκῃ νὰ βοηθήσῃ τοὺς μαθητὰς νὰ συγγραφήσων τὰς βασικὰς ἐκεῖνας θρησκευτικὰς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν ἀνακύκλῃσιν των καθ' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος, τὸν ἐμπλουτισμὸν των διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς προσωπικῆς των μελέτης μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν των ἐκ τοῦ σχολείου θὰ γίνωνται τὸ θεμέλιον τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς των. Ἀντὶ δηλαδὴ ὁ διδάσκων νὰ ζητῆ ἀπὸ τοὺς μαθη-

τὰς συγγραφήσων εἰς τὴν μνήμην των λεπτομερειῶν καὶ δευτερευόντων περιστατικῶν, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντων πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ πιστοῦ, διδὲν εἰς τοὺς μαθητὰς ἀσκήσεις τοιαύτας, ὥστε ἡ ἐνασχόλησίς των μὲ αὐτὰς τόσον ἐν τῷ σχολείῳ, ὅσον καὶ κατ' οἶκον νὰ εἶναι εὐχάριστος καὶ ἐπωφελής. Ἐπειδὴ αἱ ἀσκήσεις αὐταὶ πρέπει νὰ εἶναι ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον περιεχτικαὶ καὶ ὡς πρὸς τὴν διαπύπωσιν σαφεῖς, προτείνεται, διὰ νὰ μὴ ἐτοιμάζωνται προχειρῶς ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ διδακτικὸν βιβλίον καὶ δὴ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου. Λαμβάνουν δὲ τὰ ἐξῆς μορφάς :

1) Συμπλήρωσις προτάσεων διὰ λέξεως, λέξεων ἢ φράσεων, αἱ ὁποῖαι σκοπίμως παραλείπονται.

2) Συμπλήρωσις μιᾶς ἑλλιποῦς προτάσεως δι' ἐκλογῆς τοῦ ἐλλείποντος μεταξὺ τῶν ὁρῶν καὶ ἐσφαλμένων ἀπαντήσεων εὐρισκομένων εἰς παράπλευρον στήλην καὶ σκοπίμως ἐναλλασσομένων.

3) Εὗρεσις τῆς ὁρθῆς προτάσεως μεταξὺ παρατιθεμένων προτάσεων μὲ ὁρθὴν καὶ ἐσφαλμένην διατύπωσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως.

4) Παράθεσις συντόμων ἀγιογραφικῶν στίχων μετὰ παραπομπῶν σχετικῶν πρὸς τὸ διδαχθὲν μάθημα καὶ ἀκολουθῶς εὗρεσις ὑπὸ τῶν μαθητῶν ποῖος εἶπεν ἕκαστον στίχον, ποῦ, πρὸς ποῖον καὶ ὑπὸ ποίας περιστάσεις².

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἀσκήσεις τοιούτων εἰδῶν (ἡ ὡς ἂν ἀριθμησῶμεν δὲν τὰς ἐξαντλεῖ), λίαν εὐχάριστοι εἰς τοὺς μαθητὰς, πρέπει νὰ ἐναλλάσσωνται μὲ ἐρωτήσεις καὶ ἀσκήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκοπὸν νὰ ὑπογραμμίσουν βασικὰ σημεῖα τοῦ διδαχθέντος μαθήματος ἢ τὰς ὁμοιότητας καὶ διαφορὰς ἐνὸς βιβλικοῦ προσώπου πρὸς ἄλλο, καθὼς καὶ νὰ τοὺς βοηθήσων εἰς τὴν ἐξαγωγὴν διδαγμάτων χρησίμων διὰ τὴν χριστιανικὴν των ζωὴν. Εἰς τὸ μάθημα τοῦ διαλόγου τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν Σαμαρείτιδα μία ἐρώτησις π.χ. θὰ ζητήσῃ νὰ διευκρινήσῃ τί ἀκριβῶς ἐλέχθη περὶ τῆς Λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ μία ἀσκήσις θὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς μαθητὰς μὲ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν μεταξὺ Νικοδήμου καὶ Σαμαρείτιδος, δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ τῆς συζητήσεως τοῦ Κυρίου μετὰ τὸν Νικόδημον ἐκ προηγουμένου μαθήματος. Ἐξ ἄλλου πλούσια διδάγματα διὰ τὸν θάνατον καὶ τὰ μετ' αὐτόν ἐξάγονται, ἐὰν εἰς τὸ περὶ τῶν κατακομβῶν μάθημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας μία ἀσκήσις ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ συγκρίνουν τὰς κατακόμβας πρὸς τὰ σημερινὰ κοιμητήρια.

Διὰ τὴν δευτέραν ἐπιδιώξιν τῶν γραπτῶν δοκιμασιῶν, τὴν ἔκφρασιν δηλαδὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τῶν μαθητῶν, κατάλληλοι θεωροῦνται αἱ ἀσκήσεις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἐκφραστοῦν ἐλευθέρως καὶ νὰ ἴδουν τὸ πρὸς ἀπάντησιν θέμα

2. Αἱ ἀγιογραφικαὶ ἀσκήσεις ἐθίζουν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν χρῆσιν καὶ μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι τῇ βοηθείᾳ τῆς παρατιθεμένης παραπομπῆς ἀνατρέχουν οὗτοι εἰς τὸ βιβλικὸν κείμενον καὶ ἐξοικιοῦνται μὲ αὐτό. Συνιστῶνται δὲ καὶ ὡς εἶδος ἐπαναλήψεως κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου διμήνου ἢ τετραμήνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ ἀξιολόγησις τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου.

Αἱ εἰς τὸ προηγουμένον φύλλον τῆς «*Εκκλησίας*» δημοσιευθεῖσαι ὁδηγίαι τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνιαίας καὶ δικαίας ἀξιολογήσεως τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προσόντων τῶν κληρικῶν θὰ ὑπογραμμισθῶσι καὶ ἀπὸ τῆς πα-

ρούσης στήλης, διότι δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τῶ ὄντι σταθμὸν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας, ἐνῶ εἰς τὸ «*Φύλλον Μητροῦ*» θὰ καταχωρῶνται τὰ καθολικά καὶ τυπικά κριτήρια περὶ τοῦ ἐφημερίου στοιχείου, εἰς τὴν κατὰ τριετίαν συντασσομένην «*ἔκθεσιν ἐπιδόσεως*» θὰ περιλαμβάνωνται δύο κατηγορίαι στοι-

ἀπὸ προσωπικῆς σκοπιᾶς. Τὰ γραπτὰ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτὴν εἶναι μικραὶ πραγματεῖαι, αἱ ὁποῖαι μὲ τὰς ἀντιτιθεμένας ἐπόψεις ποῦ συνήθως ἐκφράζουσι, βοηθοῦν τὸν διδάσκοντα νὰ ἴδῃ τὰς προσωπικὰς ἀντιλήψεις τῶν μαθητῶν, ποικίλλουσι τὸ θρησκευτικὸν μᾶθημα καὶ τὸ συνδέουσι πρὸς τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν. Εἰς τὸ περὶ Ἱερωσύνης μᾶθημα π.χ. μία ἐρώτησις, συντελεστικὴ πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιδιώξιν, θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῆ ὡς ἐξῆς : «*Τί θὰ ἔλεγεσ ἐν ἑνὶ πατέρᾳ, ὁ ὁποῖος ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ του νὰ γίνῃ ἱερεὺς;*».

Παρόμοιαι ἀσκήσεις ὑπὸ διαφόρους βεβαίως μορφὰς εἶναι δυνατὸν νὰ δίδωνται εἰς ὅλα τὰ μᾶθηματα. Οἱ μαθηταὶ εὐχαρίστως ἐργάζονται ἐπ' αὐτῶν, διότι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκουσθῆ καὶ ἡ προσωπικὴ τῶν γνῶμη ὡς πρὸς τὰ θέματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Ἄλλωστε τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα συζητοῦνται μὲ τὰς ἀσκήσεις αὐτάς, θὰ ἀνακύψουσι ἀργότερον καὶ μάλιστα ὑπὸ ὀξύτεραν μορφήν, ὅτε οἱ μαθηταὶ ὡς ὄριμοι πλέον θὰ ριφθοῦν εἰς τὸν στίβον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Εἰς τοῦτο διαφέρει ἡ νεωτέρα Διδακτικὴ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἀπὸ τὴν παλαιότεραν: ἡ τελευταία περιορίζετο εἰς τὴν μετάδοσιν ξηρῶν θρησκευτικῶν γνώσεων, ἠγνῶν τὸν τρόφιμον μὲ συνέπειαν νὰ ἀγνοήσῃ καὶ ἐκεῖνος τὴν πίστιν, ἡ ὁποία τοῦ προσεφέρθη. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ παρατηρουμένη σήμερον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἄγνοια τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου καὶ τῆς ἀξίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Καὶ αἱ ἀσκήσεις αὐταί, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν διδασκαλίαν θρησκευτικῆν ὕλην, τὴν ὁποίαν θὰ ἀναζητήσῃ ὁ μαθητὴς εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ διδακτικοῦ τοῦ βιβλίου, πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου.

Ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν κεφαλαίων τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου τῶν θρησκευτικῶν δι' ἐρωτήσεων, ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων ἔχει πολλαπλὰ πλεονεκτήματα. α) Ἐπιτρέπει εἰς τὸν διδάσκοντα, ἀντὶ νὰ ἠθικολογῆ καὶ μάλιστα κατὰ φθνήν καὶ ἀνέξοδον τρόπον, νὰ ἀναθέτῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν λύσιν μιᾶς ἢ δυοῦ ἀσκήσεων ἐν τῇ τάξει. Ἡ κρίσις τῆς γραπτῆς αὐτῆς δοκιμασίας δύνανται νὰ γίνῃ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν μαθητῶν καθοδηγουμένων καταλλήλως ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. Ἐχει παρατηρηθῆ, ὅτι ἡ ἐν τῇ τάξει λύσις τῶν ἀσκήσεων εἶναι ἐργασία, τὴν ὁποίαν μὲ εὐχαρίστησιν ἀναλαμβάνουσι οἱ μαθηταί, διότι διαπιστώνουσι, ὅτι ἡ

μετὰ τὴν προσφορὰν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ νέου θρησκευτικοῦ ὕλικου διδομένη ἀσκήσις ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν καλλιτέραν κατανόησιν τοῦ διδασκόμενου καὶ οὐχὶ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ ἂν ἀπασχολήθησαν ἢ ὄχι κατ' οἶκον μὲ τὸ μᾶθημα, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς κατ' οἶκον ἐργασίας. β) Δεδομένου ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι βιβλικὸ-λειτουργικὴ³, δηλαδὴ διαποτισμένη ὑπὸ τοῦ βιβλικοῦ καὶ λειτουργικοῦ πνεύματος, αἱ ἀσκήσεις ἀποβαίνουν ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ μαθήματος. Τὸ διδακτικὸν βιβλίον λόγῳ τοῦ περιορισμένου χώρου ποῦ διαθέτει, δὲν δύναται, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐνδείκνυται νὰ ἐξαντλῆ εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὅσα οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ διδασκῶν καὶ νὰ μελετήσουν. Διὰ τοῦτο ὁ διδάσκων εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναφερθῆ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν θείαν Λατρείαν, νὰ ἐθίξῃ τοὺς μαθητὰς καὶ νὰ τοὺς καθοδηγῆ εἰς τὸ πῶς καὶ οὕτω θὰ ἐκμεταλλευθοῦν τοὺς βιβλικούς καὶ λατρευτικούς θησαυρούς. Αἱ ἀσκήσεις συνεπῶς ὄχι μόνον ἐμπεδώνουσι τὰ διδασκόμενα, ἀλλ' ὠθοῦν τοὺς μαθητὰς νὰ ἀνατρέχουσι εἰς τὰ βιβλικά καὶ λειτουργικά κείμενα, διότι ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τινὰς ἀσκήσεις προϋποθέτει τὴν μελέτη στίχων ἢ τμημάτων ἐνὸς ἀγιογραφικοῦ ἢ λειτουργικοῦ κειμένου. Διὰ τοῦτο συνιστᾶται, ὅπως παραπλευρῶς τῆς ἐρωτήσεως ἢ τῆς ἀσκήσεως καὶ δὴ ἐντὸς παρενθέσεως δίδεται ἡ σχετικὴ παραπομπή, ὥστε ὁ μαθητὴς νὰ βοηθηθῆ εἰς τὴν ἀπάντησίν του.

Τέλος ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς προφορικῆς καὶ γραπτῆς βαθμολογίας τῶν μαθητῶν εἰς τὸ θρησκευτικὸν μᾶθημα ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὰς δύο ἀκρότητας: τῆς υπερβολικῆς ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς στυγνῆς αὐστηρότητος. Εἰς τὴν πρώτην περίπτῳσιν ἐξασθενίζει τὰς δυνατότητας τῶν μαθητῶν πρὸς ἐργασίαν τόσον ἐν τῷ σχολείῳ, ὅσον καὶ κατ' οἶκον. Εἰς τὴν δευτέραν δὲν δημιουργεῖ τὴν θερμὴν καὶ ἱερὰν ἀτμόσφαιραν, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία μὲ συνέπειαν ἢ ἐργασία τῶν μαθητῶν, μειωμένη ποιητικῶς, νὰ τελῆται ὑπὸ τὴν ἀπειλίαν τοῦ βαθμοῦ. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ διδάσκοντος, ἡ ἀγάπη του πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ ἡ διακριτικότης του ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν καρποφορίαν τῆς διδασκαλίας.

(Τέλος)

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΓΚΟΤΣΗΣ

3. Βλέπ. Χρ. Γκότση, Ἡ βιβλικὸ-λειτουργικὴ κατεύθυνσις τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν, Ἀθήναι 1967.

χείων ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀξιολόγησιν καὶ ἀξιοποίησιν τῶν οὐσιαστικῶν προσόντων τῶν ἐφημερίων, ἴτοι τὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς δραστηριότητος τοῦ κληρικοῦ. Ὡς στοιχεῖα προσωπικότητος δεόν νὰ περιληφθοῦν ἅπασαι ἐκεῖναι αἱ ιδιότητες, αἱ συνιστῶσαι τὸν χαρακτῆρα, τὸ ἦθος καὶ τὰς πνευματικὰς ικανότητας τοῦ κληρικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαγραφοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν πληρέστερον τὰ χαρίσματα, ἅτινα ὁ κληρικός ἀπέκτησεν ὡς δῶρον Θεοῦ καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ἐκπαιδεύσεως, ἀσκήσεως ἢ αὐτοαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Ὡς στοιχεῖα δραστηριότητος πρέπει νὰ σημειωθοῦν ἔνθεν μὲν τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων, ἐτέρωθεν δὲ πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν κηρυκτικὴν, ἐξομολογητικὴν, κατηχητικὴν, φιλανθρωπικὴν, συγγραφικὴν καὶ λοιπὴν δραστηριότητα τῶν κληρικῶν μας.

Ὡς εἶναι φανερόν, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁδηγιῶν τούτων τῆς Ἱ. Συνόδου ἔνθεν μὲν θὰ ἀποκαταστήσῃ πολλοὺς παραθεωρουμένους κληρικούς, ἐτέρωθεν θὰ ἀποτελέσῃ παράγοντα καὶ κίνητρον προσπαθείας αὐτοβελτιώσεως τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου καὶ ἐκ τρίτου θὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις ἀντικειμενικῆς καὶ δικαίας ἀξιολογήσεως τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου.

«Θὰ πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὰς συνεπείας».

Ὁ πανελλήμιος πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς 19ης ἐπετείου τῶν ἀγώνων τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Βίτσι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Ἱερώνυμον νὰ ἐξάρῃ ἰδιαίτερος τὰ ὑψιστα ἰδανικά τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ τῶν ὁποίων πταμοὶ αἰμάτων ἐχύθησαν εἰς τε τὸ ἀπώτερον καὶ τὸ πρόσφατον παρελθὸν ὑπὸ ἀληθινῶν ἡρώων καὶ ἀριστέων τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, οἵτινες ἠγωνίσθησαν καὶ ἐθυσιάσθησαν διὰ τὰ ὑψιστα ἰδεώδη, ὁποῖα εἶναι ἡ Θρησκεία, ἡ Πατρίς, ἡ Οἰκογένεια καὶ ἡ Ἐλευθερία. Ἀθάνατοι ἥρωες καὶ ἀτρόμητοι ὑπέρμαχοι τῶν ἰδεῶν τούτων ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Βίτσι, κατὰ τὸν ἐπάρατον ξενικὴν συμμοριτοπόλεμον. Ἐντεῦθεν, λίαν χαρακτηριστικῶς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, εἰς μὴνυμὰ του ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐξαίρει τὰ ἰδανικά ταῦτα καὶ συνιστᾷ: «Ἄς ἐπανεξετάσωμεν τὴν πνευματικὴν τοποθέτησίν μας. Ἐφ' ὅσον πιστεύομεν εἰς τὰ ἰδανικά, διὰ τὰ ὁποῖα ἔγυσαν τὸ αἷμά των οἱ ἥρωες τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Βίτσι καὶ ὄλων τῶν ἀγώνων μας, θὰ πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὰς συνεπείας. Καὶ αἱ συνεπείαι αὗται εἶναι, ὅτι ἐφ' ὅσον ἀνήκομεν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ Πνεύματος, θὰ πρέπει νὰ ζῶμεν καὶ νὰ πολιτευώμεθα συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιταγὰς Του. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ ζῶμεν, ὡς ἐὰν ὑπάρχη μόνον Ὑλῆ».

Ἀπόβλητον καὶ καταδικαστέον.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Στ. Παττακός, ἀναφερόμενος εἰς τὰς εἰσβαλοῦσας ἐσχάτως ἔξωθεν ροπὰς καὶ τάσεις, αἵτινες προσβάλλουν τὰς παραδεδεγμένας ἠθικὰς ἀξίας, δι' ἐγγράφου αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης, Δημοσίας Τάξεως καὶ Παιδείας ἐτόνισε προσφάτως τὰ ἑξῆς: «Διὰ τῆς ἐκδηλώσεως ἔργου, κυρίως, καὶ δημοσίᾳ αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων κατὰ τρόπον προσβάλλοντα τὴν περὶ ἠθικῆς κοινῆς ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὅχι μόνον παραβλάπτονται αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι, ἀλλὰ προσβάλλεται καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία, εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς ὁποίας περιλαμβάνεται καὶ τὸ δικαίωμα, ὅπως ἕκαστος μὴ παρενοχλῆται παρ' ἐτέρου, διὰ τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκδηλώσεως αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων».

Εἶναι ἐπὶ τέλος καιρὸς νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ὅτι οἱ πάντες ὀφείλουν νὰ προσαρμόζον πάσας τὰς ἐκδηλώσεις των εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀντικειμενικοῦ πνεύματος καὶ νὰ μὴ προσβάλλουν τὰ πνευματικὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων δι' ἐκδηλώσεων ἀντιπολιτιστικῶν. Ὅ,τι δὲν δύναται νὰ ἐνταχθῇ ἀρμονικῶς εἰς τὴν ὀργανικὴν ὁλότητα τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ τῶν πολιτιστικῶν ἰδεῶν τῆς κοινωνίας εἶναι ἀπόβλητον καὶ καταδικαστέον.

Κίβδηλος καὶ καταδεδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καθηγητῆς κ. Γκλέν Σήμποργκ, γράφων περὶ τοῦ ζητήματος τῆς εἰρήνης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐπιστημονικοὶ ὀρίζοντες», σημειοῖ μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ βελτιωθῇ ποιοτικῶς, ἂν θέλῃ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν αὐτοκαταστροφὴν του καὶ νὰ ἐδραιώσῃ μόνιμον εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ βελτίωσις τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, ἂν ἐφαρμοσθῇ παιδαγωγικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον θὰ προικίξῃ τοὺς νέους μὲ ἀνθρωπιστικὰς ἀξίας, ἵνα κατανοῶν τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ζοῦν, καὶ ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἰκανότητα τῆς προσαρμογῆς εἰς τὰς ταχύτατα μεταμορφούμενας συνθήκας τῆς ζωῆς».

Ἄλλ' ἡ ποιοτικὴ βελτίωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν νέων δι' ἀνθρωπιστικῶν ἀξιῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ, ἐὰν δὲν ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ κοινονίᾳ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Μακρὰν αὐτοῦ πᾶσα ἀναγεννητικὴ καὶ εἰρηνευτικὴ προσπάθεια, ὡς καὶ πᾶσα οὐμανιστικὴ κίνησις εἶναι κίβδηλος καὶ καταδεδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν.

Δὲν εἶναι δογματικὸν ζήτημα.

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» ἐδημοσιεύσαμεν τὴν Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας περὶ ἐγκαταλείψε-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελευσάσα τὴν 12ην Σεπτεμβρίου ἐ.ε. εἰς τακτικὴν Αὐτῆς συνεδρίαν, ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας.

Ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀναβληθῆ αὕτη διὰ τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1969, μὴ ὀλοκληρωθείσης εἰσέτι τῆς σχετικῆς προεργασίας ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐν γένει συναφοῦς νομοθεσίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Τὴν 8 Αὐγούστου 1968 συνήλθεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς συνεδρίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεγνώσθησαν τηλεγραφήματα, γράμματα καὶ ἐκθέσεις :

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ, συνιστῶντος τοὺς ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ Ἐπισκόπους Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ κ. Σάββαν καὶ Κεντρῶας

ως τοῦ ἄχρι τοῦδε ὑπ' αὐτῆς χρησιμοποιουμένου παλαιοῦ ἡμερολογίου καὶ εἰσαγωγῆς εἰς τὸ ἑορτολόγιον ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου τοῦ διωρθωμένου Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ὑπενημιζόμεν, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰσήγαγον τὸ νέον ἡμερολόγιον τὸ 1923, ἐνῶ βραδύτερον νιοθέτησαν τοῦτο ἀλληλοδιαδόχως αἱ περισσότεραι τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Σήμερον δέ, μετὰ τὴν ἐπισήμως ἀναγγελθεῖσαν ἀποδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθοῦν εἰσέτι τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον μόνον τρεῖς Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησιαί (Ἱεροσόλυμον, Ρωσίας καὶ Σερβίας), ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ αὗται δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ εἰσαγάγουν καὶ εἰς τὸ ἑορτολόγιον τὸ νέον ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε χρησιμοποιοῦν πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν των.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ὑπογραμμίσωμεν καὶ πάλιν, ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον δὲν εἶναι θέμα δογματικόν, ὥστε νὰ παρμεῖνῃ ἐσαεὶ ἀμετάβλητον καὶ ἀαλλοίωτον. Πρόκειται περὶ καθαρῶς ἀστρονομικοῦ ζητήματος. Συνεπῶς ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἐν χρήσει ἡμερολογίου δι' ἑτέρον ἐπιστημονικῶς ἀκριβεστέρον οὐδένα ἀπολύτως πρέπει νὰ σκανδαλίη, διότι τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἀμεταβέτους καὶ ἀμετακινήτους θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως. Ἐν προκειμένῳ, ἔχει σημασίαν οὐχὶ τὸ εἶναι ἑορτάζωμεν τὰς ἁγίας ἑορτὰς τῆς Ἐκκλησίας μας 13 ἡμέρας ἐνωρίτερον ἢ βραδύτερον, ἀλλὰ κυρίως τὸ πῶς ἔχομεν προετοιμασθῆ ψυχικῶς διὰ τὸν μετὰ κατανύξεως ἑορτασμόν των, ὥστε νὰ ἀντλήσωμεν ἐξ αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀφέλειαν.

καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Φιρμιλιανόν, ἐπιθυμοῦντας ὅπως μεταβῶσι, συνοδευόμενοι ὑπὸ ὁμάδος κληρικῶν καὶ πιστῶν αὐτῶν, εἰς Ἅγιον Ὅρος.

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ τῷ καθηγητῇ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Σόφιας κ. Ἀποστόλῳ Μιχαήλῳφ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Ἀρχοντος Μεγάλου Ρεφερενταρίου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου περὶ τῆς κανονικῆς σειρᾶς τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχεῶν καὶ Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου περὶ μεταβάσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου πρ. Αὐστραλίας κ. Ἰεζεκιήλ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Παμμακεδονικοῦ Συνεδρίου εἰς Ἅγιον Ὅρος.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θουατῆρας κ. Ἀθηναγόρου, ὑποβάλλοντος περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Λάμπεθ Συνεδρίου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Τῆς Ἀρχιγραμματείας περὶ τοῦ συνεργουμένου τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν ἐν Ἱταλίᾳ Συνεδρίου ἁ' Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐν Ἱταλίᾳ ἀπὸ τοῦ Ἡ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος).

—Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πανος. Εἰσηγητοῦ κ. Γερμανοῦ καὶ τοῦ Ἀρχικλητῆρος, ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν σχολάζοντα Πατριάρχην κ. Μαξιμόν ἐν τῇ κατοικίᾳ Αὐτοῦ καὶ συνωμίλησε μετ' Αὐτοῦ ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν ἐπὶ διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

—Μετὰ πάσης λαμπρότητος καὶ συμφώνως τῷ παλαιόθεν κρατοῦντι Τυπικῷ ἐπανηγουρίσθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ 1η Σεπτεμβρίου ἐ. ετους ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀ' νέας Ἰνδικτοῦ καὶ τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου, ἧς ἡ Ἱ. Βικίων ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς προσκύνησιν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐχοροστάτησεν ἐν αὐτῷ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, 31η Αὐγούστου, καὶ τὴν ἐπομένην κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τῆς κυριωνύμου ἡμέρας, ἐν συγχοροστασίᾳ μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος, Δέρκων κ. Ἰακώβου, Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Χαλδίας κ. Κυρίλλου, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, Λαοδικείας κ. Μαξιμίμου, Σάρδεων κ. Μαξιμίμου, Ροδοπόλεως κ. Ἱερωνύμου, Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, Μύρων κ. Χρυσοστόμου, Εἰρηνοπόλεως κ. Συμεῶν καὶ Κολωνίας κ. Γαβριήλ.

Παρέστησαν κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν Ἀρχοντες Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Νομικοὶ Σύμβουλοι τῶν Πατριαρχεῶν, Πρόεδροι τῶν Μειζόνων, Ἐπιστήμονες, οἱ Διευθυνταὶ τῶν πέντε Γυμνασίων καὶ λοιποὶ ἐκπαιδευτικοί, Κοινοτάρχαι καὶ πυκνὸν ἐκκλησιασισμα.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὁ Πατριάρχης, περιβληθεὶς Ἐπιτραχίλιον καὶ Ὠμοφόριον, προέστη τῆς Τελετῆς τῆς Ἰνδικτιῶνος, καθ' ἣν μετὰ τὰς ἀναπεμφθείσας δεήσεις, ἀνέγνω τὴν εἰρημένην Πράξιν, ὑπογράφας ἐν τῷ Τόμῳ τὴν Ζ' Ἰνδικτιῶνα, καὶ μετ' Αὐτὸν οἱ Σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, οἵτινες καὶ ἀντήλλαξαν μετ' Αὐτοῦ τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Πατριάρχης ἠλόγησε τὸν λαόν, καθ' ὃν χρόνον ἐφάλλετο ὁ Πολυχρονισμὸς Αὐτοῦ, ἠύχθη αὐτῷ τὰ δεόντα ἐπὶ τῷ νέῳ Ἐκκλησιαστικῷ ἔτει καὶ ἀκολούθως ἤγιάσε αὐτὸν διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ μηνός.

Ὁ Πατριάρχης ἐδέχθη ἐν συνεχείᾳ ἐν τῷ Γραφείῳ Αὐτοῦ τοὺς Ἅγίους Ἀρχιερεῖς, τοὺς ἐπισήμους καὶ λοιποὺς προσκυνητὰς ἐκ ΚΠόλεως, Ἀμερικῆς καὶ Ἑλλάδος, οὓς καὶ ἐκράτησεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τράπεζαν.

—Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐδέχθη ὄμιλον Ρωμαιοκαθολικῶν Καθηγητῶν Πα-

νεπιστημίων και Ἀνωτέρων Σχολῶν ἐκ Γαλλίας, πρὸς οὓς ὠμίλησεν ἐπὶ τοῦ μεγάλου θέματος τῆς ἐνώσεως τῶν Ἑκκλησιῶν. Οὗτοι ἔψαλλον ἐν χορῶ τὸν ὕμνον: «Εἰς Κύριος, ἐν Βάπτισμα, μία Πίστις». Ἐπίσης ἐδέχθη τὴν μετέχουσαν εἰς τὸ ἐν Κων/πόλει συγκαληθὲν Ἱατρικὸν Συνέδριον τῶν βολκανικῶν χωρῶν Ἑλληνικῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Εἰς τὸ ἄρτι ληφθὲν τεύχος τοῦ Ἰουλίου 1968 τοῦ ἐπισημοῦ ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας δημοσιεύεται περιγραφή τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Μόσχας, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν ἀπὸ τῆς 26 Μαΐου μέχρι τῆς 2 Ἰουνίου ἔ. ἔτους εἰς τὴν Μόσχαν καὶ εἰς τὴν ἐν Ζαγκόρσκ Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Σεργίου.

«Πλειστάκις ὑπεγράμμιση, τονίζει τὸ περιοδικόν, ὅτι αἱ διεξαχθεῖσαι ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐβοήθησαν πολλοὺς τῶν μετασχόντων αὐτῶν, ἰδίαι τοὺς διὰ πρώτην φοράν ἐπισκεφθέντας τὴν Σοβιετικὴν Ἔνωσιν, νὰ γνωρίσουν καλύτερον τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, νὰ ἀντιληφθοῦν ὀρθῶς τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ κοινῶνίᾳ καὶ νὰ σχηματίσουν ὀρθὴν ἀντίληψιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς μετὰ τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ.

Ἐπεγράμμιση, ὅτι αἱ ἐπὶ τῶ ἰωβηλαίῳ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπεβεβαίωσαν ἅπασι ἐπὶ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Μαρτυρία τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβλητικὴ παρουσία τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσωπειῶν καὶ αἱ πολυλαὶ ἐκδηλώσεις φιλίας καὶ ἀδελφότητος τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Τέλος, ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ μετασχόντες τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἦσαν ὁμοφώνως τῆς γνώμης, ὅτι ὁ ἑορτασμός τῆς πεντηκονταετίας τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ πατριαρχικοῦ θεσμοῦ ἐν τῇ Ρωσικῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρξε μέγα οἰκουμενικὸν γεγονός, συντέλεσαν εἰς περαιτέρω ποσέγγισιν ὄλων τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ποθητὴν ἐνότητα. Εἰς τοῦτο συνέβαλον οὐκ ὀλίγον ἡ θαυμασιὰ φιλοξενία, τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαξαν εἰς τοὺς προσκεκλημένους οἱ ὀργανωταὶ τοῦ ἰωβηλαίου, καὶ ἡ κατὰ τὰς ἀληθμονήτους ταύτας ἡμέρας ἐπικρατήσασα ἀβίαστος ἀδελφικὴ ἀτμόσφαιρα».

— Εἰς τὸ ἴδιον τεύχος τοῦ ἐπισημοῦ ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ὁ πρωθιερεὺς Ἀνατόλιος Καζνοβέτσκι, προϊστάμενος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέσκου, δημοσιεύει περιγραφὴν τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικολάου τοῦ ΣΤ', βιογραφικὸν σημεῖωμα καὶ τὴν φωτογραφίαν τοῦ Μακαριωτάτου. Ὁ πρωθιερεὺς Ἀνατόλιος ὑπογραμμίζει ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ: «Μεγάλη καὶ ἐνδοξος εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία ἔδωκεν εἰς τὸν Χριστιανικὸν κόσμον οὐ μόνον μεγάλους ἀγίους καὶ θεολόγους, ἀλλὰ καὶ τὸν μοναχισμόν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανός, ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος τῆς Alba Julia κ. Ἀρῶν Μαρτὸν καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων κατεδίκασαν ἐντόνως τὴν παραβίαν τῆς κυριαρχίας τῆς Τσεχοσλοβακίας. Οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι δὲν δύνανται νὰ σιωπήσουν ὅταν παραβιάζεται τὸ δίκαιον καὶ ὅτι ἀπαιτοῦν μετὰ τοῦ λαοῦ των τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἱεροῦ δικαίωματος τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος ἐγένετο δεκτὸς ἀνεπισήμως ὑπὸ τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πά-

πα Παύλου τοῦ ΣΤ' τὴν 2 Σεπτεμβρίου. «Κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτῇ, ἐδήλωσεν ὁ Μακαριώτατος, ἐθίγησαν πλείστα ζητήματα. Πιστεύω ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς πού νὰ μὴ ἐκτιμᾷ τὰς προσπάθειάς τοῦ Πάπα διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον, πρὸ παντὸς τὰς προσπάθειάς διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῆς Καθολικῆς καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ πνεύματι τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡ ἄρσις τοῦ ἀναθέματος μετὰ τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κων/πόλεως καὶ αἱ ἱστορικαὶ συναντήσεις μετὰ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου προητοίμασαν τὴν ὁδὸν διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Εἰς Βογοτᾶ, πρωτεύουσαν τῆς Κολομβίας, συνήλθεν ἀπὸ τῆς 18ης μέχρι τῆς 25ης Αὐγούστου τὸ 39ον Διεθνὲς Εὐχαριστιακὸν Συνέδριον, τοῦ ὁποῖου μετέσχον 2 ἑκατομμύρια προσκυνητῶν. Κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου μετέσχε τῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ', εἰς τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς τῆς Κολομβίας ἐπεφύλαξε θερμότητα ὑποδοχῆν.

—Ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ', ὁμιλῶν διὰ τὰ γεγονότα τῆς Τσεχοσλοβακίας, εἶπεν: «Ἡ ἡμεῖς τῆς Εὐρώπης συνεκλονίσθη καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου ἐτραυματίσθη βαρέως. Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἡ δύναμις τῶν ὄπλων φαίνεται, ὅτι θέλει νὰ ἀποφασίξη διὰ τὴν τύχην ἐνὸς λαοῦ».

—Ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ', ἀναφερόμενος εἰς τοὺς κατακρίναντας τὴν καταδικάζουσας τὰ ἀντισυλληπτικὰ μέσα ἐγκύκλιον αὐτοῦ, εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Γνωρίζετε, ὅτι πολλὰ σχόλια ἐγένοντο ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐγκυκλίου, τὴν ὁποίαν ἐξεδώσαμεν, διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἀγάπης, τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὰς εὐθύναι τῶν συζύγων. Πολλὰ ἐκ τῶν σχολίων τούτων εἶναι εὐγενῆ καὶ εὐνοϊκά. Ἄλλα δὲν εἶναι. Ἄς προσευχηθῶμεν πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως βοηθήσῃ τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν διὰ τῆς αὐθεντίας, τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. Ὅσοι δέχονται τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἄς εἶναι εὐλογημένοι. Ὅσοι ἀντιτίθενται εἰς αὐτὴν ἄς εἶναι ἐπίσης εὐλογημένοι, διὰ νὰ διαφωτισθῇ ἡ συνείδησις αὐτῶν καὶ νὰ ὀδηγηθῇ ὑπὸ ἀνωτέρας καὶ ἀληθοῦς ἠθικῆς καὶ διδακτικῆς εὐθύτητος».

—Ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ' δι' αὐτογράφου του συνεχάρη τὸν γηραιὸν καρδινάλιον Αὐγουστίνου Μπέα ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετίας τῆς προσχωρήσεώς του εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα.

—Οἱ Καθολικοὶ Ἐπίσκοποι τοῦ Βελγίου ἐδημοσίευσαν ἐπὶ σημον δῆλωσιν ἐπὶ τῆς προσφάτου παπικῆς ἐγκυκλίου περὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν γεννήσεων. Οὗτοι ἀναγνωρίζουν εἰς τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς πιστοὺς τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλουθῆσιν τὰς πεποισθήσεις των, ἂν δὲν συμφωνοῦν μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πάπα ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἐπίσης ὑπογραμμίζουν, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος δὲν καθορίζει δόγμα καὶ δὲν διεκδικεῖ τὸ ἀλάθητον.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Καθ' ἃ γράφει τὸ ἐν Γενεύῃ ἐκδιδόμενον Δελτίον Πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ Παγκόσμιος Λουθηρανικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὰ ζητήματα τῆς λατρείας καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς μελετᾷ τὸν τρόπον τῆς καθιέρωσης κοινῆς καὶ ὁμοιομόρφου λατρείας εἰς τὰς προτεσταντικὰς ἐπὶ μέρους ἐκκλησίας. Ὡς πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην θεωρεῖται ἡ καθιέρωσις κοινῶν ἀναγνωσμάτων, ἀφοῦ προηγηθῇ μελέτη τοῦ συστήματος τῶν ἀναγνωσμάτων πασῶν τῶν ὁμολοβακίων.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς εἶναι ὁ Πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς M. M. Thomas, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Π.Σ.Ε. Dr. Eugene Carson Blake καὶ οἱ ἀντιπρόεδροι τῆς Κεντρικῆς Ἐπι-

τροπῆς Σεβασμιώτατος Γέροντος Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων καὶ Miss Pauline M. Webb, ἀπηύθυναν ἐκκλησίαν πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνώσειν νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ στρατεύματα αὐτῆς ἐκ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ νὰ ἀποκηρύξῃ τὴν χρῆσιν τῆς βίας. Τὸ ὑπογραφέν ὑπ' αὐτῶν κείμενον ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἀπευθύνομεν τὴν νέαν αὐτὴν διακήρυξίν μας πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας—μέλη (τοῦ Π.Σ.Ε.) καὶ ζητοῦμεν ἐξ αὐτῶν νὰ τὴν καταστήσουν γνωστὴν εἰς τὰ μέλη καὶ τὰς κυβερνήσεις των. Ὀμιλοῦμεν οὐχὶ μόνον διότι εὐρίσκονται ἐν κινδύνῳ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐλευθερία καὶ ἀξιοπρέπεια, ἀλλὰ καὶ διότι ὀφείλομεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς ἐμμέσως ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς ἡμᾶς ἐκκλησίαν ἐκ μέρους μιάς ἐκ τῶν ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ Ἐκκλησιῶν—μελῶν.

Πρῶτον: Ἐκφράζομεν τὴν ὀδύνην μας διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Τσεχοσλοβακίας, μιάς μικρᾶς διὰ συμμαχίας συνδεδεμένης φιλικῶς γείτονος χώρας, ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, τῆς Πολωνίας, τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βουλγαρίας.

Δεύτερον: Σημειοῦμεν, ὅτι ἡ νέα ἡγεσία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐπεχειρεῖ τὴν μεταρρυθμίσειν τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους διὰ νομίμων μέσων, οὐχὶ κατὰ τρόπον ἐχθρικὸν πρὸς τοὺς ἀνατολικούς της γείτονας, καὶ ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν διέυρυνσιν τῆς πνευματικῆς καὶ διανοητικῆς ἐλευθερίας, ἦσαν εὐπρόσδεκτοι εἰς τὸν λαὸν τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Τρίτον: Φοβούμεθα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀσυνέτου ἐνεργείας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῶν συμμάχων της, διότι θὰ κλονισθῇ ἡ ἐμπιστοσύνη οὐοδῆποτε λαοῦ ἀγαπώντος τὴν εἰρήνην. Μόνον ἐπὶ τῆς ἐμπιστοσύνης ταύτης εἶναι δυνατόν νὰ θεμελιωθῇ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη.

Τέταρτον: Ἀπευθύνομεν ἐκκλησίαν πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἵνα αὕτη ἀναθεωρήσῃ τὴν πολιτικὴν, ἥτις ὑπηγόρευσε τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν, νὰ ἀπομακρύνῃ ὅσον τὸ δυνατόν συντομώτερον τὰ στρατεύματά της ἐκ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ νὰ ἀποκηρύξῃ τὴν χρῆσιν βίας ἢ τὴν ἀπειλήν της, ἐνθουσιωμένη ὅτι ἡ χρῆσις στρατιωτικῆς βίας δι' οἰονδήποτε σκοπὸν ὑπὸ μιάς δυνάμεως, εἰδικῶς μιάς μεγάλης δυνάμεως, παρέχει τὴν δικαιολογίαν ἢ δικαίωμα εἰς ἄλλας δυνάμεις νὰ καταπολεμήσουν τὴν βίαν διὰ τῆς βίας. Ἡ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Νέον Δελχὶ διεκήρυξε: «Πάντες πρέπει νὰ ἀποκηρύξωμεν τὴν ἀπειλήν τῆς βίας. Τοῦτο δημιουργεῖ τὸν πόλεμον τῶν νεύρων καὶ πιέσεις πρὸς τὰς μικρὰς χώρας... Εἶναι οὐσιώδεις αἱ εἰρηνευτικαὶ μέθοδοι διὰ τὴν τελεσφόρον ἀλλαγὴν τῶν καταστάσεων καὶ τὴν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν». Ἀπευθύνομεν τὴν ἐκκλησίαν ταύτην μετ' ἐλπίδων, διότι ὑπάρχουν πληροφορίαι, ὅτι νέαι πρωτοβουλία ἔχουν ἤδη ἀναληφθῆ ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως.

Πέμπτον: Τέλος ἐκφράζομεν πρὸς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὸν λαὸν τῆς Τσεχοσλοβακίας τὴν συμπάθειάν μας διὰ τὴν δικαιομασίαν των. Ὑποστηρίζομεν τὴν ἀντίστασιν των εἰς τὴν ἐπανεισαγωγὴν τοῦ ἀπαρადέκτου διὰ γενναῖον καὶ θαρραλέον ἔθνος πνευματικοῦ, διανοητικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐλέγχου. Καλοῦμεν πάσας τὰς Ἐκκλησίας μας νὰ προσευχηθοῦν διὰ τὸν λαὸν τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ διὰ τοὺς ἡγέτας των, ἵνα παρουσιάσουν θάρρος, σοφίαν καὶ σύνεσιν πρὸς ἐγκαθίδρυσιν εἰς τὴν χώραν των καὶ εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας μετὰ δικαιοσύνης».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ. Σύγγραμμα Περιοδικὸν τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἐπιμελεῖα Δ. Κανατσούλη — Σ. Παπαδοπούλου — Φ. Πέτσα. Τόμος ἔβδ ο μ ο ς (1966-1967). Εἰς μνήμην Ἀλεξάνδρου Λέτσα. Ἐν Θεσ/κῆ 1967 σ. ιθ' + 418.

Ὁ 7ος τόμος τοῦ διεθνoῦς κύρους Περιοδικoῦ Συγ-

γράμματος «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ» εἶναι ἀφιερωμένος εἰς μνήμην τοῦ Ἀλεξάνδρου Λέτσα (1884-1965), ὁστις Μακεδὼν ὢν ἠγάπησε μετὰ πάθους πᾶν ὅ,τι ἀφῶρα εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ ἔνδοξον χῶρον τῆς ὅλης Μακεδονίας. Πολυσχιδῆς καὶ πολύπλευρος, συνεδύαζεν ἀκάματον φιλεργίαν καὶ φιλοπάτριδα ἰδεαλισμὸν ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον. Πολυπράγμων καὶ ἀπτόητος εἰς τὰς εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις του, διέθεσεν ἑαυτὸν ὁλοκληρωτικῶς ὑπὲρ τῆς προόδου, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, μάλιστα δὲ τῆς ἐνδόξου καὶ ἱστορικῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ «Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν» καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς κτίριον αὐτῆς εἶναι ἔργον ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως κυρίως καὶ εἰς τὴν δραστηριότητά του ὀφείλεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἀνεργεῖς τοῦ ὠραιότητου οἰκοδομήματος τῆς Ἐταιρείας. Γεωπόνος, δημοσιογράφος, ἔμπορος, πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐναπέθετεν ἐν παντὶ ἀναλαμβάνομένῳ ὑπ' αὐτοῦ ἔργῳ τὴν σφραγίδα τῆς ἰδίας προσωπικότητος. Ἐγνωρίσαμεν τὸν αἰδίδιμον ἄνδρα εὐγενῆ, ἀλλὰ καὶ ἀγέρωχον πρακτικόν, ἀλλὰ καὶ ἰδεολόγον φιλόδοξον, ἀλλὰ καὶ ἀγαθοεργόν ὀρηκτικόν, ἀλλὰ καὶ ἀνεκτικόν ἀπότομον καὶ ἔστιν ὅτε ὁμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινῆ καὶ ὑποχωρητικόν, μάλιστα ὁσάκις διέβλεπεν ὅτι διέτρεχε κίνδυνον ὁ ὑψηλὸς σκοπός, ὃν ἐπεδίωκε καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ ἠγωνίζετο. Ὁ συνάδελφος κ. Κων. Βαβoύσκoς ἐσκιαγράφησεν ὠραιότατα τὴν μορφήν τοῦ αἰδίδιμου ἀνδρὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τόμου.

Ἀδυνατοῦντες ν' ἀναλύσωμεν τὰς μελέτας τοῦ τόμου, παραθέτομεν ἀπλῶς τοὺς τίτλους αὐτῶν, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας: Κ. Βαβoύσκoυ, Ἀλέξανδρος Νικολάου Λέτσα (γ' -ισ'). — Δ. Κανατσούλη, Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Χριστιανισμὸς (1-30). Μίαν ἐνδιαφέρουσα ἢ μελέτη αὕτη ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας, ἐκκλησιαστικο-ἱστορικῆς καὶ θεολογικῆς σκοπιᾶς. — Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ πολεμικοὶ ἄνδρες τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον (31-76). — Α. Γ. Τσοπανάκη, Πολύγυρος (III) (77-80). — Φ. Μ. Πέτσα, Νιάουστα-Γλυτονιάουστα (81-93). — Κ. Δ. Μέρτζιο, Ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία ἐκ Θεσσαλονίκης (1742/59) (94-147). — Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Συμπληρωματικὰ διὰ τὸν Πέτρο Παπαγεωργίου (148-157). — Δ. Κανατσούλη, Μακεδονικὴ προσωπογραφία (158-199). — Χ. Π. Συμεωνίδη, Σαμαρίνα (200/09). — Γ. Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκ Βεροῖας καταγομένη οἰκογένεια Βικέλα (210-217). — R. Hibon, Les Miracles de Saint-Démétrius dans le cod. Carpent. 103. Introduction à l'étude du texte (218-236). —

Μ. Γ. Παπαγεωργίου, *Νάμα* (237-244). — Γ. Τσάρα, "Εγγραφα ἀπ' τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας (245-263). — Α. Ε. Βακαλοπούλου, *Νέα στοιχεία γιὰ τὴν ἀπήχηση τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τῶν Σέρβων στοὺς "Ἕλληνες καὶ γιὰ τὴν συμμετοχὴ τους σ' αὐτούς* (264-276). — Φ. Μ. Πέτσα, *Χρονικά Ἀρχαιολογικά* (277-368). — Σύμμεικτα: I. Βασδραβέλλη, *Διάφοροι οἰκογένειαι τῶν Σεβρῶν, Μελενίκου καὶ μοναστηρίου Ρίλας κατὰ τὸ ἔτος 1824* (369-373). — Χ. Γ. Γεωργίου, "Ἐλεγχος κριτικῆς (373-375). — Ντ. Παπαδοπούλου, *Μία ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ τοῦ Π. Μ. Κοντογιάννη περὶ Μακεδονίας* (375-378). — Βιβλιοκρισία (379-393). Κλείει δ' ὁ τόμος μὲ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς «Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν» (394-418). ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Κων. Βουρβέρη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας, *Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Κλασσικὴν Φιλολογίαν*, Ἀθῆναι 1967, σελ. 537. — Ἄλλαι «Μελέται καὶ Ἔρευναι» τοῦ «Κέντρου Ἀνθρωπιστικῶν Κλασσικῶν Σπουδῶν».

"Ἐχω ἐνώπιόν μου μίαν νέαν σειρὰν «Μελετῶν καὶ Ἔρευνῶν» τοῦ γνωστοῦ καὶ διεθνῶς πλέον «Κέντρου Ἀνθρωπιστικῶν Κλασσικῶν Σπουδῶν», ἥτοι τοῦ φέροντος τὴν προσωνομίαν τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας». Θεμελιωτῆς τοῦ ἐν λόγω Κέντρου καὶ ἐμφυχωτῆς τούτου εἶναι ὁ συνάδελφος Κων. Βουρβέρης, Καθηγητῆς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν. Μαθητῆς τοῦ μεγάλου φιλολόγου καὶ ἀνθρωπιστοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Harvard Jäger καὶ φορεὺς τοῦ κλασσικοῦ ιδεώδους, τοῦ ἐκφραζομένου διὰ τοῦ πολλὰ σημαίνοντος μορφωτικοῦ περιεκτικοῦ ὄρου «Ἀνθρωπισμός», ὁ πεπνυμένος συνάδελφος Κων. Βουρβέρης ἐργάζεται ἀπὸ δεκαετηρίδων ὑπὲρ διαδόσεως καὶ ἐμφυτεύσεως τοῦ «Ἀνθρωπιστικοῦ» τούτου Ἰδεώδους εἰς ὅσον πλείστους ἐκ τῶν Ἑλλήνων διὰ Διαλέξεων καὶ διὰ Δημοσιευμάτων ἀξιοσπουδάστων. Τὰ τελευταῖα σταλέντα μοι εἶναι: Albin Lesky, *Der Kampf um die Rechtsidee im griechischen Denken* (μετὰ περιλήψεως ἑλληνικῆς), Ἀθῆναι 1968 (σ. 30), Κων. Βουρβέρη, *Ἀνθρωπισμός* (1967 σ. 26), Ἀνδρ. Παναγοπούλου, *Οἱ νέοι καὶ αἱ ὀργανώσεις των κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα* (1967 σ. 19), Ἀριστομ. Δ. Σκιαδᾶ, *Ἀνθρωπίνη εὐθύνη καὶ θεία ἐπέμβασις εἰς τὴν πρώϊμον Ἑλληνικὴν Ποίησιν* (1967 σελ. 27), Κων. Βουρβέρη, *Τὸ χθὲς καὶ τὸ σή-*

μερον εἰς τὴν Παιδείαν (1968 σ. 13), Albin Lesky, *Τὸ μήνυμα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας* (1968 σ. 19). Ἄλλ' ἰδιαιτέρως ὀφείλω νὰ ἐξάρω τὴν μεγάλην συμβολὴν εἰς τὰ κλασσικὰ γράμματα τοῦ ἐκ 537 ὄλων σελίδων συγκειμένου ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Κων. Βουρβέρη, *Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἀρχαιογνωσίαν καὶ τὴν Κλασσικὴν Φιλολογίαν*, Ἀθῆναι 1967 ("Ἐκδ. Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας ὑπ' ἀριθ. 15). Ὁ σ. προλογίζων τὸ ἔργον του, ἀποφαίνεται: «Ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος τοῦ βιβλίου κρατῆται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἑλληνικῆς ιδέας καὶ τῆς ἑλληνικῆς, δηλαδὴ πνευματοκρατικῆς, ἀντιλήψεως τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ χειραγωγεῖται ἀπὸ τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἦθος τῆς κλασσικῆς φιλολογίας». Συνιστῶμεν τὸ ἔργον ἐκθύμως εἰς πάντας τοὺς ἐπιστήμονας, ἰδίᾳ τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς θεολόγους.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΠΛΑΤΩΝ. Δελτίον τῆς Ἐταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων. Ἔτος ΙΘ' 1967, τεύχη Α' καὶ Β' 37/38.

Τὸ γνωστὸν φιλολογικὸν Περιοδικὸν Σύγγραμμα, «Πλάτων» ἐκυκλοφόρησε, περιλαμβάνον ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀξιολογωτάτας, ὡς καὶ βιβλιοκρισίας, νεκρολογίας καὶ εκπαιδευτικὰς εἰδήσεις. Τὸ Περιοδικὸν τοῦτο Σύγγραμμα ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς Θεολόγους. Ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει εὐρυτέραν ἀνάλυσιν τῶν μελετῶν τοῦ παρόντος τόμου. Διὸ καὶ ἀρκούμεθα εἰς ἀναγραφὴν ἀπλῶς τοῦ Πίνακος τῶν περιεχομένων, κατὰ τὴν διδομένην ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐκάστου συγγραφέως: Andriopoulos D., *An examination of Aristotle's Theory of Perception* (σ. 45-76). — Anton J. P., *The meaning of «ὁ λόγος τῆς οὐσίας» in categories 1a 1-2,7.* — Γεωργίου Κ. Α., *Πορίσματα ἐκ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς χειρογράφου παραδόσεως τοῦ κειμένου τῆς «Φυσικῆς ἀκροάσεως» τοῦ Ἀριστοτέλους* (281-298). — Γεωργίου Π. Π., *Ἡ διδασκαλία τῶν ἀνθρωπιστικῶν μαθημάτων εἰς τὰ Πολυτεχνεῖα καὶ τὰ Ἀνώτατα Ἰδρύματα.* Ἐξ ἀφορμῆς ἄρθρου τοῦ Lewis Richards (328-332). — Γιαννοπούλου Κ. Α. Λιόπη, *Ἡ πρωταρχικὴ τῶν διὰ κοινῶν πέπλου ἢ μανδύου ἠνωμένων μορφῶν* (214/27). — Τῆς ἀύτης, *Περὶ ἐνδεχομένης χθονίας Ἀθηνᾶς ἐπιτυμβίου μνημείου* (228/33). — Ἀμπαση I. Ν., *Ἡ ἱατρικὴ τοῦ Σόλωνος* (163-170). — Δημάρτου I. Φ., *Φιλολογικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρολογία τοῦ Migne* (28-44). — Kallogheras W. A., *Beitrag zur Erforschung der Laut und Schallnachahmenden Wörter im altgriech.*

chischen (171-88). — Καρνασοπούλου Α., Παράλληλοι μεταβολαὶ σημασιῶν κοινῶν πολιτισμολογικῶν ἑνοιῶν ἐν ταῖς κλασσικαῖς γλώσσαις (198/203). — Kuchenmüller W., Nie wieder Krieg? (131/5). — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Μαραθωνοδρόμος (204/08). — Λαμψίδου Ὁδ., Ἡ «ἀκουστική» μετρικὴ τοῦ δεκαπεντασλλάβου ἐν τῇ «Χρονικῇ Συνόψει» Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ (315/27). — Λογοθέτου Κ.Ι., Ξενισμοὶ καὶ ἀκυρολογίαι (77-110). — Μαντζουράνη Δ.Π., Περίπτωσις διπλωματικοῦ διαλόγου εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Θεουκιδίδου (234/48). — Μουσοῦρη Δημ. Σ., Περιπτώσεις τινὲς δασύτητος προφορᾶς φωνηέντων καὶ συμφώνων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος (160-170). — Μπούρα Νέστ. Γ., Τὸ ἐπίθετον παρὰ Βακχυλίδη (118/30). — Πάλλη Παν. Κ., Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς παρὰ Πλάτωνι καὶ Πάυλῳ (299-314). — Παπαχάριση Ἀθ. Χ., Σύμμεικτα (209/14). — Σάση Ἐρρ. Ἀ., Περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ἡμερολογίου (3-16). — Solom J., Exousia in Plato (189-197). — Smerdel T., Pugna haeronensis in lyrica Croatarum moderna (140/3). — Τοῦ αὐτοῦ, Cupressorum cantilena (144/9). — Σταματάκου Στ. Β., Τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Λεωνίδου ἐπίγραμμα (154/9). — Σταμάτη Εὐ. Σ., Δυνάμεις μετὰ κλασματικῶν ἐκθέτας παρ' Ἀρχιμήδει (111/7). — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀρχιμήδεια Ι. (150/4). — Tasolambros L., Beitrag zur Erklärung Thukydidēs 7.15,4 (136/9). — Τσιτοπούλου Ἀλ. Χ., Ἡ φύσις τοῦ ἐπιεικοῦς παρ' Ἀριστοτέλει (249/57). — Φλώρου Ἀθ., Παιδαγωγικαὶ ἀπόψεις τοῦ Λουκιανοῦ (258/80). — Ἀκολουθοῦν βιβλιοκρισίαι (233-376), νεκρολογίαι εἰς αἰοδίμους Κ. Γεωργούλην, Κ. Σταυρόπουλον καὶ Α. Βαμπουλήν (377/84) καὶ τέλος ἐκπαιδευτικαὶ εἰδήσεις (385/99).
ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἐκκλησιαστικῶν Συνοδικῶν Δικαστήριον

Πρὸς
Τὸν Ἀρχιμανδρίτην Εὐλάμπιον Βούλγαρον
(Ἀγνώστου διαμονῆς)

[4]

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ ὡς ἄνω Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἐν τοῖς Γραφεῖσι τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, ὁδὸς Φιλοθέης 19, τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1968 ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ καὶ ὥρᾳ 9 π.μ., ἵνα δικασθῆς ἐπὶ ἀποδιδόμενων σοὶ κατηγοριῶν. Προσπεριηλοῦμέν σοι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐμφανισθῆς

τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἑρήμην συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 125 τοῦ Νόμου 5383/1932 «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3ῃ Σεπτεμβρίου 1968

Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Πατρῶν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ἀρχιμ. Δαμ. Λαζαρίδης
Ὁ Γραμματεὺς

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἑφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: α) Ἁγίας Αἰκατερίνης Θεσσαλονίκης, β) Γενήσεως Θεοτόκου (Παναγούδας) Θεσσαλονίκης, γ) Ἁγίων Κων/νου καὶ Ἑλένης Ἱπποδρομίου Θεσσαλονίκης καὶ δ) Ἁγίου Δημητρίου Διαβατῶν Θεσσαλονίκης, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν ἀίτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἑφημερικῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 30ῇ Αὐγούστου 1968

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ ἑφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἐν Κορφωτίσῃ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσι ὑποψήφιοι ἑφημέριοι τοῦ ὡς ἄνω Ἱ. Ναοῦ.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1968

† Ὁ Κορινθίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ ἑφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἐν Κιάτῳ Ἱ. Ναοῦ Μετ. Σωτήρος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσι ὑποψήφιοι ἑφημέριοι τοῦ ὡς ἄνω Ἱ. Ναοῦ.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1968

† Ὁ Κορινθίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱκαρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν 1) τὰ ἄρθρα 45 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη μεταγενεστέρως, 2) τὰς διατάξεις

τοῦ Α.Ν. 536/1945 «Περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὀρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος» καὶ 3) τὸ ἄρθρον 28 τοῦ Α. Νόμου 540/1945 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κάτωθι κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας, ἤτοι: 1) Τοῦ Ἱ. Ναοῦ «Συλ. τοῦ Προδρόμου» τῆς Κοινότητος Ἀμπέλου Σάμου, 2) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀγ. Θεοδώρων» τῆς Κοινότητος Ἀγ. Θεοδώρων Σάμου, 3) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Κοιμ. τῆς Θεοτόκου» τῆς Κοινότητος Βουρλιωτῶν Σάμου, 4) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀγ. Παν/μονος» τῆς Κοινότητος Τσουρλαίων Σάμου, 5) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀγ. Νικολάου» τῆς Κοινότητος Αἰγιαλισκαρίου Ἰκαρίας, 6) τοῦ ἱ. Ναοῦ «Ἀγ. Ταξιαρχῶν» τῆς Κοινότητος Πλωμαρίου Ἰκαρίας, 7) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Κοιμ. τῆς Θεοτόκου» τῆς Κοινότητος Κοσσυιῶν Ἰκαρίας, 8) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁσίας Ματρῶνης» τῆς Κοινότητος Περδικίου Ἰκαρίας, 9) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγίας Μαρίνης» τῆς Κοινότητος Ἀρεθούσης Ἰκαρίας καὶ 10) τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ «Προφ. Δανιὴλ» τῆς Κοινότητος Μαραθίου Ἰκαρίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῦξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Σάμῳ τῆ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1968

† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χηρεούσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Πύργου Λοκρίδος, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῆ 7ῃ Σεπτεμβρίου 1968

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Χηρεούσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Λυτοσέλου Μακρυνάσσης, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῆ 11ῃ Σεπτεμβρίου 1968

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Τήνον πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἀδελφούς μας. Πανελλήνιον Ἱ. Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας. Τήνος 1968, σελ. 55.

Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Ἐννοια καὶ ἰδέα «πρόσωπον» ἀπὸ κοινωνικῆς, θεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἐπόψεως. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ὀρθοπευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, τόμος Γ'. Ἀθήναι 1967, σελ. 15.

Κωνστ. Ἰω. Σακελλάρη, Καθηγητοῦ Γυμνασίου, Ἀγωγή πρὸς ἀνθρωπογενεσίαν — ἐκπαιδευτ. μεταρρυθμίσις καὶ ἀνθρωπισμός. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», 1964. Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 52.

Πρωτοπρεσβυτέρου καθηγητοῦ Γεωργίου Θ. Πυρρονάκη, Δίπτυχο ψυχῆς. Ἐκδοσις Β' «Προβλήματα Ἐκκλησιαστικά — κοινωνικά». Ἀθήναι 1968, σελ. 33.

Πέτρου Β. Κωνσταντακοπούλου, καθηγητοῦ θεολόγου, Ἡ συναψὶς τοῦ γάμου ἐξ ἀπόψεως νομοκανονικῆς (Θετικαὶ προϋποθέσεις — Κωλύματα). Καλαμάτα 1967, σελ. 103.

Σπύρου Ν. Ἀβούρη, Γυμνασιάρχου, Σύντομος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς νήσου Σύρου. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, τόμ. ΣΤ' 1967. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Γ.Δ. Κυπραίου. Σελ. 589-615.

Κωνσταντίνου Δημ. Φράγκου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἐπιστήμη τῆς Ἀγωγῆς καὶ Ἀγωγῆς, ἐν Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 116.

Γοῦ αὐτοῦ, Ἐκ τῆς πράξεως τῆς «βιβλικῆς ἀγωγῆς» εἰς τὴν θεωρίαν τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς, Ἀθήναι 1968, σελ. 19.

Γοῦ αὐτοῦ, Διώκτης ἐσαεὶ! Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἔτους 1967. Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 239-243.

Γοῦ αὐτοῦ, Ἡ συνείδησις ἐν ψυχολογικῇ καὶ ἠθικῇ ἐννοίᾳ. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ὀρθοπευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, τόμ. ΙΑ'. Ἀθήναι 1967, σελ. 8.

Ἀρχιμ. Μεθοδίου Φούγια, Δ.Φ., Κανονικά καὶ ποιμαντικά πάρεργα, τεῦχος τρίτον, Ἡ χειροτονία τῶν πρώτων Παπῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Ἀθήναι 1968, σελ. 52.

Γοῦ αὐτοῦ, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀθήναι 1968, σελ. 8.

Rajkovic M., Ἡ περιοχὴ τοῦ Στρυμόνος καὶ τὸ θέμα Στρυμόνων. Μετάφρασις καὶ σχόλια Ἀθ. Ἀγγελόπουλου, Δρος Θ. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ «Δελτίου Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας» ἀρ. 14, Θεσσαλονίκη 1967, ἔκδ. I.M.X.A. σελ. 15.

Angelov D., Συνέδριον περὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἰς Θεσσαλονίκη. Σχόλιον καὶ μετάφρασις Χ. Κ. Παπαστάθη. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ «Δελτίου Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας» ἀρ. 16, Θεσσαλονίκη 1968, ἔκδ. I.M.X.A., σελ. 8.

Gunnar Hering, Παρατηρήσεις εἰς τὴν μελέτην τοῦ Γ.Γ. Ἀρνάκη «Byzantium and Greece». Σχόλιον καὶ Μετάφρασις Ἰωάννου Α. Παπαδριανοῦ. Ἀνάπτυον

πον ἐκ τοῦ «Δελτίου Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας» ἀρ. 15, Θεσσαλονίκη 1967, ἐκδ. I.M.X.A., σελ. 35-46.

Ατanas Bozkov, Αἰ τοιογραφία τῆς Τριάβνα. Μετάφρασις — Παρατηρήσεις Ἀλεξάνδρου Καρίπη. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Δελτίου Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας» ἀρ. 18, ἐκδ. I.M.X.A., Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 8.

Πάνου Ι. Βασιλείου, Ἐνθυμήσεις, ἐπιγραφές κτ' ἓνα σιγίλλιο τοῦ μοναστηρίου τῆς Τατάρνας—Εὐρυτανίας. Ἀθήναι 1968, σελ. 13+18 εἰκόνες.

Τίτου Ματθαίου, Μητροπολίτου Παραμυθίας, Ποιμαντικά Ἐγκύκλιοι (1958-1966), Ἀθήναι 1968, σελ. 516.

Ἐπισκόπου Αὐγουστίνου Ν. Καντιώτου, Μητροπολίτου Φλωρίνης, Θεάματα. Ἐκδόσις Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Σταυρός». Ἀθήναι 1968, σελ. 303.

Ἰωάννου Χ. Ἀγαπίδη, δικηγόρου, Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῆς ἰουδαϊκῆς καὶ ρωμαϊκῆς δικαιοσύνης, Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 140.

Ἀρχιμανδρίτου Ἀθανασίου Ι. Βασιλοπούλου, Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ «Ἁγίας Σοφίας» Λονδίνου, Ἀπὸ τὴν πορείαν τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου Ἀθηνᾶ—ὄρου εἰς Ἀγγλίαν—Νοέμβριος 1967, Ἀθήναι 1968, σελ. 87.

Ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, Μοναχοὶ καὶ Ἱεραποστολὴ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, Ἀθήναι 1968, σελ. 47.

Τοῦ αὐτοῦ, Τύποι ἱερέων ἀφρικανικῶν ἱεροβασιλείων, Ἀθήναι 1968, σελ. 28.

Ἀθανασίου Κ. Ἀρβανίτη, Δρος Θ., Ἱστορία τῆς Ἀσσυριακῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκδ. Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλελευθέρων Φιλολογικῆς Ἐταιρείας ἀρ.θ. 50. Ἀθήναι 1968, σελ. 321.

Στυλ. Σ. Παύρακτάρη, π.Θ., Ὁρα γλήνης. 60 ἐπίκαιρα κηρύγματα τοῦ ἐνὸς λεπτοῦ. Ἀθήναι 1968, σ. 32.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἀνακοινοῦται, ὅτι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος (TAKE) συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ κρίσεως αἰτήσεων δανείων ἐνέκρινε ἀπάσας τὰς μέχρι 19 Ἰουλίου 1968 ὑποβληθείσας αἰτήσεις ἀπλῶν δανείων.

Ὡσαύτως ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς ἡ χορήγησις ἐννέα στεγαστικῶν δανείων εἰς ἡσφαλισμένους τοῦ TAKE ἐκ τοῦ ἀδιαθέτου ὑπολοίπου τῆς ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς χορηγηθείσης τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1967 σχετικῆς πιστώσεως.

Σημειοῦται, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ TAKE χορηγούμενα στεγαστικά δάνεια δύνανται νὰ ἀνέλθουν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100.000 δραχμῶν, χορηγοῦνται δὲ ταῦτα διὰ τὴν ἀπόκτησιν στέγης ὑπὸ τῶν ἡσφαλισμένων ἢ συνταξιούχων εἰς τὸν τόπον, ἔνθα οὗτοι κατοικοῦν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23ῃ Αὐγούστου 1968

Ἐκ τοῦ Τμήματος Δανείων

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἔτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἔτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἐκκλησία καὶ πρόοδος.

Ἡ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς διενέξεως ἐν Νιγηρίᾳ προελθόντα θύματα.

Μητροπολίτου Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρου, Ἐνθρονιστήριος λόγος.

Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Ἡ Κοπτική Ἐκκλησία.

Ἰωάν. Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

Πρεσβυτέρου Ἀντωνίου Ἀλεξιοπούλου, Δρος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Μαγνητίας, Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ρωσίᾳ σήμερον.

Χρήστου Γ. Γκέτση, Προφορικῆ καὶ γραπτῆ δοκιμασίᾳ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ θρησκευτικὸν μάθημα.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Προκηρύξεις.

Νέα βιβλία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185—Ἀθήναι—Τηλ. 530.318

Ὑπεύθυνος Τύπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστερί